POLIROM

Andreï Makine

Arhipelagul altei vieţi

BIBLIOTECA POLIROM

BIBLIOTECA POLIROM ACTUAL

„Se spune că în insulele Şantar, la marginea extrem-orientală a Rusiei, se înregistrează o anomalie magnetică: acul busolei se învârte întruna, fără să indice nordul. Omul nu se mai poate orienta altfel decât prin puterile proprii. O imagine foarte potrivită pentru a rezuma romanul lui Andreï Makine: ce se poate alege, în Uniunea Sovietică a anilor 1950, de un om care se hotărăşte să trăiască, nu doar să supravieţuiască?"

Le Figaro

„La începutul anilor 1950, Uniunea Sovietică se pregăteşte de al Treilea Război Mondial – unul atomic. În pustietăţile din Extremul Orient, soldaţii mobilizaţi fac exerciţii de tir şi marşuri forţate în combinezoane ca de astronaut. Pavel Garţev, veteran de război pe care superiorii nu-l prea au la inimă, primeşte ordinul de a pleca, alături de alţi militari, în căutarea unui prizonier evadat. E un agent capitalist? Un fost soldat al lui Hitler? Nimeni nu ştie nimic despre el – doar că se strecurase afară din lagăr şi acum străbătea neobosit taigaua, înarmat cu o puşcă. Când descoperă cine e cu adevărat deţinutul, Garţev ştie deja că viaţa nu va mai fi la fel."

L'Express

ISBN 978-973-46-6621-8

www.polirom.ro

Andreï Makine

Arhipelagul altei vieţi

Roman

Traducere din limba franceză de Daniel Nicolescu

POLIROM
2017

Pentru Anne Granval
Pentru locotenentul Schreiber

I

În acel moment al tinereţii mele, verbul „a trăi” şi-a schimbat înţelesul. De-atunci avea să exprime soarta celor care izbutiseră să ajungă la Marea Insulelor Şantar. Pentru toate celelalte feluri de manifestare în lumea noastră de-aici, avea să-mi fie de ajuns „a exista”.

Mă îndepărtam de ţărm când un elicopter a destrămat somnolenţa ceţoasă a dimineţii. Singurul zbor săptămânal către micuţa aşezare Tugur, acest cotlon pierdut în Extremul Orient. Pasagerii au coborât, încărcaţi cu valize, paporniţe, suluri de covoare... S-a produs o scurtă învălmăşeală între cei care tocmai coborâseră şi cei care se pregăteau să urce în aparatul de zbor. O femeie povestea cum fusese la cinematograf (un adevărat eveniment!), un bărbat înghesuia în ataşul motocicletei un pat pliant, o nou-venită, tremurând în hainele subţiri, cerea lămuriri localnicilor...

Am hotărât, înainte s-o pornesc la drum, să aştept ca toţi să plece. Şi-atunci l-am zărit pe acel individ, de-abia sosit.

Aşezat la poalele unei stânci, îşi controla calabalâcul ale cărui curele fixau nişte schiuri vânătoreşti, foarte scurte şi late, învelite în *kamuss* – pielea tare de pe picioarele renilor. Aici, zăpada îl putea înghiţi pe călător chiar în toiul verii. Pe călător... Bănuiam că nu va rămâne în sat şi nici nu-şi va continua zborul. Ţinta lui era altundeva.

Gândul acesta m-a legat de el, ca un secret împărtăşit. Zăream aceeaşi siluetă cenuşie a munţilor, soarele reflectat în cioburi de scoici, sloiul de gheaţă care sfida căldura de iulie... M-am simţit foarte apropiat de necunoscutul acela. Totuşi, misterul lui nu s-a lăsat pătruns – avea o identitate mai complexă decât cea a unui simplu vânător din taiga.

Elicopterul a hârâit, a împrăştiat o grămadă de ace de pin şi apoi şi-a luat zborul, ajungând repede o zgaibă deasupra mării.

Bărbatul s-a ridicat, şi-a pus povara în spate, a ţopăit ca să se

echilibreze. Fără să bage de seamă că îl pândesc din scobitura unei dune...

Părăsind linia de coastă, atât de folositoare pe aceste meleaguri lipsite de drumuri, s-a dus spre pădure, încercând să se facă nevăzut cât mai repede.

I-am iscodit înaintarea – trosnetul câte unei ramuri, vreo tulpină culcată. Lăsa urme puţine.

Sosirea mea la Tugur, cu o săptămână înainte, părea să confirme judecăţile pe care le emiteau la vremea respectivă „sovietologii" asupra Rusiei şi a comunismului său îmbătrânit, care se întâmpla în acelaşi timp cu propria noastră tinereţe.

La sfârşitul anului şcolar, clasa noastră a fost împărţită în două şi pe urmă a căzut vestea: întâiul grup va fi instruit pentru meseria de macaragiu, cel de-al doilea, pentru cea de geodez... La vârsta de paisprezece ani, vădeam înclinaţii felurite şi, în ciuda nivelării vieţii din orfelinat, se găseau printre noi supradotaţi şi loaze, stahanovişti înrăiţi şi puturoşi intratabili. Un ucaz al Partidului a netezit aceste diferenţe. Din Siberia centrală, am fost trimişi trei mii de kilometri spre est, în Extremul Orient, acolo unde un şantier de ucenici avea nevoie de macaragii şi de geodezi debutanţi.

„Înregimentare totalitară, comentau sovietologii. Dictatura care neagă individualitatea umană." Da, fără îndoială... Atât doar că nu trăiam în teorie, ci în carnea sufletelor noastre, doldora de nepăsare şi griji, de dor de dragoste şi de speranţe rănite. Plecarea a coincis cu înseninarea cerului şi cu învierea miresmelor din taiga. Refractari la doctrine, nu aveam decât o singură năzuinţă: să ne îmbătăm cu această primăvară nouă, cea mai straşnică din viaţă noastră – credeam noi.

Ucenicia a început la Nikolaevsk, pe malul stâng al Amurului, „la un ceas de Pacific", după cum fuseserăm informaţi, cu oareşicare mândrie. N-am avut norocul să vedem oceanul, stăteam doar pe ţărmurile estuarului.

Geodezia însemna pentru mine doar imaginea a doi bărbaţi, unul ţinând bara gradată, celălalt lipindu-şi ochiul de un aparat optic fixat pe un trepied. Stagiul nu a contribuit prea mult la îmbunătăţirea acestei sumare imagini. Nepăsători faţă de precizia vocabularului, profesorii noştri îşi numeau sculele „măruntişuri", „chestii" sau, mai

emfatic, „toate rahaturile astea”. Această nelămurire didactică ne-a dat răgazul să explorăm portul şi să-i adulmecăm aerul marin – nespus de blând în comparaţie cu asprele efluvii continentale ale Siberiei.

După muncă, ni se întâmpla să-i vedem pe dascălii noştri într-o crâşmă sub cerul liber, în faţa docurilor. Într-o seară, i-am surprins într-o companie galantă: o femeie cu părul blond luminescent înfrumuseţa binomul pe care-l credeam de nezdruncinat. În mod vizibil, însă, ea tocmai îl năruise, fiindcă Lunganul şi Mititelul (cum li se spunea) se înfruntau. Două sticloanţe goale zăceau pe jos, lângă „mărunţişuri” şi trepied... Era o dispută de înalt nivel profesional: şi unul şi celălalt îşi lăudau isprăvile geodezice. Dacă e să te iei după ce ziceau, fiecare ar fi săvârşit „releveuri topografice” pretutindeni în Rusia. Se perindau situri din ce în ce mai improbabile: de la un palat al sporturilor la un port de nave militare, de la un stadion olimpic la o bază de lansare pentru rachete... Invitata îşi sorbea vinul, cu un zâmbet enigmatic. Iar noi, în sfârşit, deprindeam terminologia! În competiţia lor de masculi întărâtaţi, pedagogii noştri pomeneau de goniometru, tahimetru, teodolit...

Unei femei i-ar fi venit greu să-i departajeze: Lunganul avea prestanţă, în vreme ce Mititelul purta o vestă de piele, ceea ce îi conferea unui rus din vremea respectivă un adevărat statut monden.

— Eu o să lucrez cu japonezii, a spus Lunganul. Un releveu pentru un debarcader...

Cutezanţa cu care minţea despre respectiva slujbă l-a scos pe Mititel din pepeni:

— Tu, cu japonezii? Habar n-ai de unde se ţine un grafometru!

Ofensa era colosală. Lunganul s-a ridicat, şi-a înşfăcat rivalul şi l-a lovit. Acesta a evitat căderea dar, lunecând pe o sticlă, a executat o bâţâială destul de lungă şi involuntar lubrică. Muşteriii s-au pus pe râs. Blonda dulcinee a rânjit. Mititelul s-a îmbujorat şi situaţia a scăpat de sub control. A luat trepiedul dotat cu picheţi de oţel şi, cu un urlet gutural, l-a proptit în pieptul Lunganului. Trosnetul coastelor rupte a fost urmat de un „Ah” al publicului şi apoi de tăcere. Lunganul a împins arma ce-i căzuse la picioare şi, cu o expresie gravă, şi-a descheiat pufoaica, după care şi-a strecurat mâna înlăuntrul ei. Ne-am ridicat să chitim mai bine ce fâşii de carne şi resturi de oase avea să scoată de-acolo... Mâna i-a reapărut: ţinea un carneţel a cărui copertă de moleschin purta trei urme adânci de izbitură. Carnetul unde îşi nota

rezultatele noastre... Spectatorii s-au simţit uşor dezamăgiţi. Atunci, Lunganul a ridicat trepiedul, i-a crăcănat suporţii şi, cu un gest precis, a prins în cleştele lor gâtul duşmanului. Mititelul s-a prăbușit, a încercat să slăbească apăsarea, s-a zbătut, s-a muiat. Un horcăit i-a împins în afară limba înnegrită de vin. Bărbaţii au ţâşnit răsturnându-şi scaunele, femeile au zbierat. Iar poama blondă a discordiei a șters-o, lăsând în urmă un nor dulceag de parfum şi străfulgerarea unei coapse prin crăpătura fustei de catifea. Labele greoaie ale docherilor desfăceau deja strânsoarea. Pe lângă bărbaţii aceia cu muşchi noduroşi şi tatuaţi, Lunganul avea aerul unui intelectual rafinat.

Ne-am petrecut seara refăcând firul încăierării. Râsete, ghionturi, cuvinte buruienoase ce o ţinteau pe ispititoarea blondă... Tot circul nostru părea cu totul nelalocul lui. Nu pentru că prăpădul pedagogic de la crâşmă ar fi putut să ne traumatizeze – eram deprinşi cu şocuri dintre cele mai neplăcute. Duelul acela grotesc avea însă și-o latură ascunsă...

Noaptea, vecinul meu de dormitor (locuiam într-o fostă fabrică de năvoade pentru pescuit), un tip costeliv, pe care lumea nu dădea prea mulţi bani, a bufnit în plâns, cu capul afundat în pernă. Lacrimile lui, contravenind asprelor noastre coduri ale onoarei, ar fi putut să-i atragă dispreţul. Cu toate astea, nimeni n-a zis nici pâs. Aflasem că taică-său murise într-un lagăr, nu foarte departe de locul unde ne făceam stagiatura. Spre deosebire de noi, care le scorneam părinţilor noştri dispăruţi destine eroice, băiatul ăsta spunea adevărul: cum permafrostul împiedica îngroparea prizonierilor morţi în timpul iernii, aceştia erau depozitaţi, ca nişte buşteni cuprinşi de îngheţ, până la primele semne de încălzire... Așa că tatăl lui îşi aşteptase mormântul de primăvară. „Rămăsese printre cei vii, te puteai duce la el să-l trezeşti”, îşi zisese probabil în copilărie tovarăşul nostru... În noaptea asta, lacrimile îi fuseseră pricinuite de cafteala ridicolă dintre dascălii noştri – o viaţă stupidă, teatrală, cu pofte mereu aţâţate, şi care îl nesocotea pe prizonierul adormit sub un giulgiu de gheaţă...

Mecanica lumii! Când se ciondăneau pentru o femeie, bărbaţii îşi etalau atuurile: talia atletică, poziţia profesională, bancnotele cu chipul lui Lenin sau, la o adică, trepiedul ăla cu care puteai strivi gâtlejul unui rival.

Tocmai pricepusem această maşinărie rudimentară a existenţei. Profesorii noştri o dezvăluiseră la scara lor modestă, aceea a unor bieţi

topografi, gata să facă orice doar ca să se culce cu o blondă oxigenată. Dar restul omenirii? Ei bine, acelaşi joc cu învinşi şi învingători. Lunganul şi Mititelul nu aveau drept armă decât trepiedul. Ceilalţi dispuneau de tunuri, de averi, de putere... De lagăre!

Totul gravita prin urmare în jurul unei atrăgătoare coapse femeieşti – comedia universală a rivalităţilor, a ispitelor, a duşmăniilor mute şi minciunilor spontane. Iar clipa aceea de relaxare, într-o crâşmă, pe malul fluviului Amur... Şi copilul acela bocindu-şi tatăl, un tată pe care nu izbutise să-l scoată din înţepenirea sloiurilor.

Asta a fost adevărata mea lecţie de geodezie.

A doua zi îmi pierise cheful să înving. Cei mai dârji din grupul nostru au câştigat privilegiul de a-şi urma stagiul la Nikolaevsk, alţii au fost împrăştiaţi prin aşezările din jur. M-am trezit că sunt singurul care trebuie să meargă la Tugur, destinaţia cea mai puţin apreciată de pe listă.

Dascălii noştri nu mai manifestau nicio ostilitate reciprocă. Se împăcaseră vitejeşte, cu siguranţă, în faţa unei ultime sticle... Lunganul ne-a citit numele de familie din carneţelul său găurit şi, neluând în seamă caraghioslâcul situaţiei, ne-a povăţuit să ungem picheţii trepiedului cu antioxidant.

Aflat la două ore de zbor cu elicopterul, Tugur mă ducea cu gândul la un vast litoral pustiu, deschis spre un univers grandios – valurile nesfârşite ale Pacificului. La vârsta noastră, toţi visam la fabuloasele Mirovia[1] şi Panthalassa.

La sosire, cum nu venise nimeni să m-aştepte, m-am repezit pe ţărm. Se crăpa de ziuă şi, neputând să-mi cred ochilor, am alergat printre dune, în căutarea nemărginirii sperate, a vertijului oceanic…

Tugur se afla, de fapt, în fundătura unui golf împrejmuit de înălţimi muntoase şi care se deschidea, după cum aveam să aflu mai târziu, spre o modestă mare interioară, despărţită de un mărunt arhipelag de Marea Ohotsk, ea însăşi izolată de Pacific.

Priveliştea era nespus de frumoasă: plaje de nisip, gurile mai multor râuri, oglinzile unor lacuri... Dar nici urmă de Mirovia în zare!

Satul, cu vreo sută de locuitori, putea să se descurce fără un stagiar. Echipa de geodezi de care urma să mă lipsesc fusese reţinută la Nikolaevsk, oraşul pe care tocmai îl părăsisem... M-au instalat într-o baracă pe jumătate ocupată de o fierărie, mi-au arătat o cantină pescărească şi m-au lăsat de capul meu.

Cea dintâi explorare m-a dus spre Capul Întorsurii, de unde speram să pot în sfârşit admira oceanul cel adevărat. Odată ajuns însă, am zărit următorul promontoriu – şi din nou marea încopciată în golfuri, punctată de insuliţe... Finitul ascunzând infinitul.

La o săptămână de la sosire, am vrut să scap de această iluzie marină şi să revăd taigaua, universul de care, din copilărie încoace, mă

---

[1] Mirovia (din cuvântul rus *mirovoi*, „global”) desemnează oceanul mondial ipotetic care înconjura super-continentul Rodinia, în decursul erei neoproterozoice. În decursul paleozoicului, s-a transformat în alt ocean planetar, numit Panthalassa (literalmente „toate mările” în greacă), care înconjura Pangeea (n.tr.).

simţeam apropiat. Am luat în rucsac nişte peşte uscat, o brichetă ca pe vremuri, al cărei fitil de iască nu se temea de vânt, o toporişcă împrumutată de la fierar. Îmi mai dăduse şi o haină veche de molton, cu pete de vaselină.

În clipa când părăseam coasta, liniştea a fost străpunsă de huruitul unui elicopter. Un minut mai târziu, i-am văzut pe pasagerii dinăuntru agitându-se printre bagaje. Şi, lângă o stâncă, pe călătorul care aştepta să poată pleca fără să fie văzut.

Nu-l deosebea nimic de locuitorii din Tugur, cu excepţia, poate, a pelerinei cu glugă din piele lucioasă. Faţa lui arsă de vânt era cea a unui nomad; aici însă, între mare şi păduri, nimeni nu era sedentar.

Cu toate astea, părea străin de mecanica umană pe care o înţelesesem graţie gâlcevii dintre profesorii noştri: joc al dorinţelor, competiţie a orgoliilor, comedie a posturilor – tot ceea ce credem că reprezintă viaţa. Ciudăţenia lui te ducea cu gândul la un alt fel de curgere a timpului, părea că şterge numele obişnuite ale fiinţelor şi lucrurilor...

O astfel de absenţă a vorbelor m-a îngrijorat, aşa că m-am grăbit să aflu ce e cu el. Să fi fost braconier? Sau vreunul dintre căutătorii clandestini de aur pe care-i întâlneai pe făgaşurile taigalei? Sălbăticiţi de singurătate, amuşinând un pericol în cel mai mărunt semn al unei prezenţe omeneşti, îşi urmăreau preascumpul miraj: să strângă o grămadă de pepite, să părăsească acel infern de gheaţă, să se stabilească pe ţărmul Mării Negre, să facă dragoste cu toate femeile bronzate de-acolo, cu demonii aceia femeieşti care-i bântuiseră ani la rând...

Elicopterul a despicat bruma, a decolat, a dispărut. Cei sosiţi, încărcaţi cu bagaje, s-au îndreptat către izbele din Tugur. O frântură din conversaţia lor a ajuns până la mine: o tânără, de-abia venită, originară din Odesa, le povestea cum călătorise. Bărbatul aşezat pe stâncă gândea probabil ca mine: „Odesa, Marea Neagră... La zece mii de kilometri de-aici...”

S-a ridicat, şi-a ridicat catrafusele şi a luat-o din loc. Eu, pe urmele lui, simţeam că nu-mi mai e cu desăvârşire necunoscut.

„Să mergi” prin taiga e doar un fel de-a spune. De fapt, trebuie să te mişti cu zvelteţea unui înotător. Cel care ar dori să se năpustească, să rupă, să forţeze o cale de trecere osteneşte degrabă, îşi trădează prezenţa şi ajunge să urască valurile de crengi, de tufe, de mărăcini

care se năpustesc asupra lui.

Omul cu glugă ştia asta. Se înclina ca să treacă de hăţişurile de molizi tineri, acolo unde altul în locul lui s-ar fi apucat să dea la o parte rămurişul încâlcit, pierzând de trei ori mai mult timp... Îl vedeam înaintând în balans, cu paşi săltaţi (mă ducea cu gândul la un echer de topograf), singurul mijloc de a străbate o sihlă de cedri, acele „păduri turtite”, de fapt nişte pini pitici, un desiş de nepătruns, cu capcane la tot pasul. Un loc periculos – pentru că urşilor le plac seminţele acestor arbori pipernicţi.

În faţa unui râu, măsura dintr-o privire nivelul apei, evita partea lăptoasă a curentului (cu un fund argilos, deci unde aluneca mai uşor), făcând un ocol către un vad de galeţi...

Remarcam cu încântare aceste detalii – dovadă că experienţa mea rămânea valabilă şi în pădurile din Extremul Orient. Câteva plante neobişnuite, reliefuri modelate diferit, dar aceleaşi urme de jivine, aceleași semne vestind schimbările de sol... Același dialect forestier, nuanţat de vecinătatea litoralului. La un moment dat, m-a înspăimântat următoarea imagine: un păianjen gigant, cu picioare lungi cât mâinile mele, s-a ivit dintre licheni! Când m-am apropiat, am descoperit rămăşiţele unui crab dolofan din Marea Ohotsk, devenit festin pentru cine ştie ce răpitoare.

Osteneala ritma domoalele înşiruiri de ceruri și frunzişuri care se desfăşurau în faţa mea – în faţa noastră, pentru că paşii ni se armonizau, ghiceam pornirile vagabondului către escalade, dar și plăcerea cu care se descotorosea de povara din spate, pătrundea în undele apelor și-și spăla faţa şi gâtul acoperite cu polen de pin.

Aveam remuşcări că-l spionez în acest chip, că îi violez un moment de taină al vieţii. S-ar fi cuvenit să mă duc la el? Să-i cer iertare pentru această pândă? Tinerescul meu spirit de aventură s-a împotrivit: nu, aveam să-l urmăresc, să-i descopăr ascunzişul, să pun mâna pe aurul lui! Ca să-mi ofer... Ce anume, la urma urmelor? Îmi aminteam de conducătorii noştri de stagiu, Lunganul şi Mititelul: întruchipau ideea unei izbânzi sigure. O Toyota de ocazie pe care o puteai dobândi, într-un port, cu preţul câtorva ani de trudă, o sticlă de porto din Azerbaidjan, pe care să o savurezi în compania unei blonde înveşmântate în catifea.

Necunoscutul îşi isprăvise prânzul şi, nemişcat, privea curentul care răscolea prelungi cascade de soare. De fapt, nu-mi doream decât

asta: să fiu în locul lui, să trăiesc această linişte, să înţeleg, fără cuvinte, sensul aşteptării mele de-aici şi de-acum.

Omul s-a ridicat în capul oaselor, şi-a luat raniţa şi apoi a rămas nemişcat, de parcă ar fi vrut să-mi repete ceea ce tocmai pricepusem: fericirea absolută de a trăi această clipă.

Spre mijlocul după-amiezii, o burniţă a întunecat tufăria. Mergând de-a lungul unei vâlcele mlăştinoase, recunoşteam că, în absenţa „călăuzei” mele, aş fi găsit cu greu drumul.

La ieşirea din smârc, l-am pierdut din ochi! Niciun trosnet, nicio ramură care, vălurindu-se, să-i vestească mersul. A trebuit să fac calentoarsă, ca să-i descopăr urmele, nişte amprente foarte adânci, din pricina poverii din spate.

Această rătăcire m-a cufundat în nelinişte. Mai ales că străbăteam un desiş de pini pitici. Amintire din copilărie: la cules de fructe, fără griji, într-o pădure aidoma şi, dintr-o dată, vedenia unui gorgan care se ridică... O ursoaică! Un şfichiuit de crăci, vederea noastră împăienjenită de spaimă, fuga în salturi – instinctiv, imitam căprioarele care ştiu să se despiedice din plasa sihlei. Câinele nostru dă buzna (unde ţi-era flerul, nărodule?), lătratul lui o paralizează pe ursoaică, chitită mai degrabă să-şi apere puii decât să-i înfulece pe fugari.

Gluga bărbatului s-a arătat din nou, prea aproape; părea că nu mai înaintează. M-am oprit locului, ca să păstrez distanţa. De fapt, poate că se uşura.

Deodată, aerul a părut mai vâscos, vestind o ameninţare. Mă pândea o jivină! Îndărătul zadelor? Sau acolo, în mărăciniş? Mă sprijinisem deja cu spatele de un trunchi, cu toporişca pregătită. Un urs ar fi mormăit, ar fi făcut zgomot... Lupi? Atacă mai degrabă la loc deschis. Iar în iulie sunt prea sătui. Gândurile astea fulgerătoare nu mă împiedicau să cercetez toate cotloanele şi să stau cu urechea ciulită la cea mai măruntă foşnitură. Nu, nimic suspect. Cu toate astea, mă simţeam pândit!

Aerul s-a subţiat, dizolvând pericolul. În depărtare, omul cu glugă înainta pe un povârniş. Un răgaz de slăbiciune m-a făcut să-mi închipui că, în cazul unui atac, m-ar fi apărat cu siguranţă.

Spre seară, cerul s-a luminat răspândind o aureală transparentă peste taigaua înnegrită de burniţă. Îmi ziceam că necunoscutul va

ajunge curând la locul său de adăpost și că-și va încropi un bivuac...

S-a suit pe un grui încoronat cu o grămadă de bolovani şi, oprindu-se din mers, a contemplat în zare ceva ce eu nu puteam vedea de jos. Am crezut că-i întrevăd un surâs pe chip. Soarele în declin îi făcea silueta să capete o ireală intensitate. Era singur în tot universul...

Mă pregăteam să-l urmez pe celălalt versant al colinei, dar a revenit înapoi, în pădure, trecând pe lângă mine fără să mă observe. Era probabil ameţit de strălucirea luminii din vârf.

Coborând spre râul al cărui curs îl urmam de ore bune, s-a hotărât să facă popas. Ca să fiu sigur, am aşteptat să aprindă focul. Flăcările au ţâşnit, am devenit invizibil – n-avea să mai vadă decât dansul lor în întunecime.

M-am îndepărtat, urmând cotul format de curent, am adunat surcele duse de apă şi uscate de soare şi am aprins două focuri: unul avea să ardă toată noaptea, celălalt, mai mărunt, avea să zvânte pământul. Tăciunii, striviţi bine în picioare, acoperiţi cu nisip şi apoi cu ramuri de brad, aveau să păstreze mult timp căldura... M-am întins pe acest culcuş cald şi am adormit degrabă.

În curând am simţit nevoia să mai pun vreascuri. M-am cufundat din nou în somn, un somn potrivit de cât dura vâlvătaia.

După ceva vreme, m-am trezit şi am constatat că focul încă ardea, voios. Prea voios! M-am ridicat într-un cot, m-am uitat la ceas. De la precedenta trezire, dormisem mai bine de o oră. Iar pălălaia nu se stinsese. Cu neputinţă! Am încercat să cuget...

Deodată, în spatele meu, am surprins o altă sursă de lumină!

M-am răsucit şi ceea ce mi-a fost dat să văd m-a înlemnit. La zece metri de locul popasului meu, un foc, mai discret, pâlpâia roşiatic, fără strălucire. Un bărbat şezând pe un trunchi împotmolit în nisip se afla cu spatele la mine. Capul vârât în glugă era aplecat spre jăratec. Stătea nemişcat. Adormise?

A trecut un minut prelung, fără să respir. Ştiam pe unde să fug – un salt spre râu, apoi goana de-a lungul pâlcului de arini şi, din trei paşi, cufundarea în adâncul negru al taigalei.

Mi-am apucat rucsacul, mi-am întins trupul ca un arc, m-am desprins de sol, m-am avântat...

Patru paşi mai încolo am căzut lat, cu piciorul drept înțepenit. Flăcările luminau îndeajuns cât să văd cum în jurul gleznei mi se strânsese un laţ. Celălalt capăt al sforii era priponit de trunchiul

copacului pe care şedea necunoscutul.

Domol, cu un oftat undeva între căscat şi ciudă, bărbatul s-a ridicat şi, venind spre focul meu, a scos din el un tăciune.

S-a proţăpit deasupra mea şi am putut să-i văd, la cingătoare, un pumnal în teacă de piele. Fără vreo vorbă, şi-a apropiat facla de capul meu. Crezând că era pe cale să-mi ardă ochii, am strâns puternic din pleoape. A tuşit uşor, cu aerul că îşi spune: Exact ce credeam.

Întorcându-se spre propriul foc, zvârli în el tăciunele, se aşeză, îşi luă privirile de la mine. Prea preocupat să prevăd ce avea să se întâmple, n-am îndrăznit să mă ridic. Avea să mă lase să plec, acceptând riscul că va fi denunţat? Ce-avea oare de ascuns? O evadare? Aurul din teşcherea? Vreo crimă? Poveştile tinereţilor noastre erau doldora de astfel de tâlhari care, surprinşi pe cărările lor de taină, nu ezitau să scape de câte un curios... Mi-am îndoit piciorul şi m-am pus să lupt cu nodul laţului.

Bărbatul fluieră scurt, prinse funia şi trase. Vocea îi era stăpânită:

— Scoate-ţi chestia aia şi hai încoa!

M-am grăbit să-i dau ascultare, am rupt furios cânepa, m-am eliberat, m-am apropiat de el. Cu un clătinat al capului, mi-a făcut semn spre o legătură de vreascuri de cealaltă parte a focului.

— Şezi... Povesteşte-mi!

Cinci minute mai târziu, credeam că i-am spus totul: plecarea noastră de la orfelinat, stagiatura, încăierarea dintre geodezi, Tugur... Ba i-am mărturisit şi intenţia mea de a-i fura aurul.

A mormăit:

— Straşnic plan, tinere. Dar asta e... capul plecat sabia nu-l taie.

În timp ce aşeza pe jar un ceainic murdar tot de funingine, a adăugat:

— Uite, ăsta-i aur, bei o ceaşcă şi-apoi rezişti cincizeci de kilometri de mers. Cât despre şmecherii care-şi scutură ciurul pe şest, să ştii că-şi dosesc pepitele cu grijă. Aşază în faţa ascunzătorii câte-o cursă de urşi. Dacă-i umfli sacul, haţ, te trezeşti cu piciorul prins în menghină, nu-ţi rămâne decât să aştepţi fiara să vină să te sfâşie.

Respectând ceremonialul ceaiului, se întrerupse, chiar dacă nu beam decât o fiertură de măceşe şi de muguri de conifere. Îl cercetam pe furiş: trăsături simple, oneste, o cicatrice lungă la gât şi petele alea de pe obraz, urme ale unor vechi degerături, cu siguranţă. Faptul că era deprins cu taigaua nu-i explica ciudăţenia. Altele erau semnele care-l

trădau: o mimică prea subtilă pentru şirul de emoţii pe care le avea de exprimat un om de teapa lui, vorbirea butucănoasă, dar modulată de o intonaţie meditativă, melancolică...

Mă gândeam la toate astea văzându-l cum pleacă să aducă apă. Absenţa lui a născut un gol tulburător. Aş fi putut lesne s-o şterg! Totuşi faptul că am ales să rămân avea să schimbe înţelesul a tot ce ştiam despre viaţă.

S-a întors, a aşezat ceainicul printre cărbuni. M-a privit de parcă nu mă cunoştea. În mod limpede, cazul meu era închis: a doua zi avea să-şi urmeze drumul, în vreme ce eu, precum un copil prins asupra faptei dar iertat, aveam să mă întorc la Tugur...

Văzându-mi aerul ofensat, a forţat un ton amical:

— Cu şcoala cum îţi merge? Îmi ziceai că te afli într-o „instituţie specializată". Cam care-i specializarea? Să iscodeşti necunoscuţi în plină taiga, aşa-i?

Mândru că reluasem dialogul între bărbaţi, i-am explicat următorul detaliu: toţi copiii din orfelinatul nostru aveau părinţi dispăruţi în lagăre. Ne strânseseră laolaltă ca să nu contaminăm şcolile obişnuite, unde am fi dat în vileag soarta deţinuţilor. Adunaţi într-un singur loc, nu prea aveam mare brânză să ne povestim. Trasee asemănătoare şi, de aceea, banale. Părinţi decedaţi în circumstanţe lipsite de glorie – striviţi sub buştenii descărcaţi dintr-un tractor, bătuţi mortal de alţi deţinuţi, ucişi de vreun paznic sau morţi de extenuare şi de boli...

— Mai vrei ceai?

Vocea îi vădea o insistenţă ciudată. Căuta oare să mă fac să ocolesc un subiect dureros? Simţindu-l stânjenit, mi-am scurtat istorisirea:

— E un internat ca oricare altul, atât doar că, ce să-i faci, suntem toţi odrasle de...

— De pârnăiaşi... spuse el cu o bruscheţe muşcătoare.

I-am răspuns, subliniind fiecare silabă:

— ...de prizonieri.

Era una dintre regulile sacre ale cercului în care trăiam: puteam să ne umplem de măscări unul pe altul, dar nimeni n-avea dreptul să jignească memoria vreunuia dintre părinţii noştri.

— Da, prizonieri, asta am vrut să spun... Haide, vino să mâncăm nişte taimen! Somonul e plevuşcă pe lângă el...

Gesturile i se făcură deodată mai libere, ba chiar exagerat de libere. Nu văzusem niciodată un adult în halul ăsta de stingherit.

Am mâncat nişte fâşii de carne lungi şi fragede, cu miros de fum şi de ienupăr.

— Regele peştilor!

Exclamaţia nu se potrivea neam cu privirea lui chinuită. Am crezut că l-am plictisit cu poveştile mele despre lagăre aşa că, schimbând subiectul, l-am întrebat cu un aer surprins:

— Dar, de fapt... când v-aţi dat seama că vă urmăresc?

S-a prins în joc, ca un vântură-lume hârşit ce era.

— Când? Păi, chiar de la plecare. E-o şmecherie la mijloc: intri în pădure, faci zece paşi şi, în spatele unui brad, te-ntorci şi vezi dacă eşti urmărit. Dup-aia e prea des hăţişul ca să-ţi mai dai seama...

Conversaţia noastră ascundea un lucru care mi se părea din ce în ce mai clar: viaţa mea în acel „orfelinat specializat” nu era banală decât în virtutea obişnuinţei. Ca să păcălim suferinţa, ţesuserăm un paravan de legende care îi preamăreau pe părinţii noştri trecuţi pe lumea cealaltă. Omul cu glugă îl destrămase.

Probabil că era conştient de asta, fiindcă frământarea lui însemna mult mai mult decât milă faţă de „copiii pârnăiaşilor”. Ghiceam că, într-un fel tainic, vagabondul ne semăna...

L-am întrebat mecanic:

— Ce jivină a fost aia care m-a pândit după-amiază? Vreun lup rătăcit de haită...

Mi-a răspuns, mimând fără convingere însufleţirea din poveştile vânătoreşti:

— Nu. Venisem să văd dacă urmăritorul meu e periculos. Cu haina aia umflată, păreai mai în vârstă.

— Dar vă vedeam gluga undeva pe sus!

— Gluga mea e detaşabilă. O agăţasem de-o cracă şi mă dusesem să văd ce faci. Eu sunt lupul fără haită...

Am surâs amândoi, nu atât de formulă, cât de faptul că începuserăm să ne înţelegem. Vocea bărbatului şi-a recăpătat timbrul aşezat:

— Prin urmare, ce vârstă aveai când... ţi-au plecat părinţii?

Am izbutit să-mi înăbuş durerea din cuvinte.

— Mi s-a spus că taică-meu fusese arestat cu câteva luni înainte să mă nasc. Iar maică-mea m-a adus pe lume în lagăr... Aveau o

maternitate pentru nou-născuţi. Apoi... după doi ani, a murit.

Prevedeam că are să-mi pună întrebarea de a cărei durere reuşisem mereu să scap. Îmi scormoneam mintea după o eschivă. Să-l întreb cum se cheamă râul care clipocea în noapte? Sau să-l descos în legătură cu ţinta călătoriei sale?

Cuvintele i s-au legat anevoie:

— Prin urmare, nu ţi-ai cunoscut mama?

— Ba da, cred că am zărit-o... O dată.

Încremenisem, cu privirea ţintă la ceainicul care, din mijlocul jarului, zvârlea un fuior de aburi. O imagine, dosită cu grijă, m-a năucit: un prunc culcat în pătuţ, o femeie care se apropie, îl sărută şi el, fără s-o simtă în întuneric, e copleşit de tandreţea ei, femeia pleacă şi, înainte ca uşa să se închidă după ea, îi vede obrajii brăzdaţi de lacrimi şi buzele murmurând vorbe a căror melodie încă o mai întâlneşte prin somn...

O luptă împietrită împotriva unui hohot de plâns îmi sfâșia pieptul. Dacă bărbatul mi-ar fi vorbit, n-aş fi putut să mai ţin în mine această explozie de amărăciune. El, însă, s-a ridicat, a luat ceainicul şi s-a adâncit în noapte.

Când s-a întors, după un sfert de ceas, focul era aproape stins. Îmi recăpătasem suflul şi mă simţeam ciudat de îmbătrânit. Această clipă din copilărie părea să cuprindă în sine întreaga dragoste şi tot răul pe care urma să le întâlnesc de-a lungul întregii mele vieţi.

Bărbatul a umplut ceainicul cu un amestec de plante, s-a aşezat în faţa mea, pe trunchiul copacului de care era legată funia cu care mă capturase. A desfăcut-o, a înfăşurat-o, a pus-o în raniţă... Şi s-a apucat să-mi vorbească încet, răscolind jăratecul:

— Era pe vremea lui Stalin, încă nu te născuseşi. Eu... mă rog, individul ăla care se numea Pavel... Pavel Garţev... a crezut într-o bună zi că poate să trăiască precum ceilalţi oameni...

Şovăielnic la început, ca şi cum ar fi trebuit să-şi însuşească din nou identitatea unui anume Pavel Garţev, şi-a reluat povestea, evocând acest fost „eu", mai plauzibil pentru alţii decât pentru sine:

— Planeta ar fi putut să dispară în anii aceia. 1949, 1950... Războiul din Coreea. Americanii erau gata să provoace o nouă Hiroshima bombardând China maoistă, aliata noastră. Dar a sosit la timp mesajul că Rusia se dotase cu propria bombă. Testele depăşiseră aşteptările, pârjolind kilometri pătraţi de deşert, construcţii din beton,

vite aduse special ca să sporească valoarea experimentului şi chiar, se spunea, câţiva deţinuţi condamnaţi la moarte. Nu lăsase în urmă decât o oglindă de nisip topit. Avioanele de recunoaştere se reflectau în ea ca într-un lac. De altfel, cei care le pilotau mureau două zile mai târziu, într-atât de monstruos era nivelul radiaţiilor. Pe vremea aceea, nu ştiam nimic despre pregătirile respective. Însă acea simulare a celui de-al Treilea Război Mondial avea să-mi schimbe viaţa...

Tăcu, îşi încruntă sprâncenele, dădu din cap, ca să-şi făurească, parcă, o cale de trecere prin desişul anilor. Vocea lui prinse culoarea unei melancolii ironice, pe care începusem s-o recunosc.

— Într-o seară, m-am întors acasă într-un moment nepotrivit... Stai aşa, se cuvine să-ncep cu începutul, de fapt.

II

— Da, în seara aceea m-am întors acasă într-un moment nepotrivit...

Bărbatul tăcu, drămuind cuvintele care m-ar fi putut face, adolescent cum eram, să-i pricep cât mai bine destinul.

— În acel iunie 1952, aveam douăzeci şi şapte de ani şi mă pregăteam să mă căsătoresc cu o tânără abia ajunsă la vârsta majoratului. Sveta... Trăiam cu certitudinea unei fericiri în sfârşit posibile, ca o iluzie de care te agăţi după o lungă perioadă neagră... Moartea părinţilor mei – petrecută cu douăzeci de ani înainte – nu avusese legătură cu represiunile staliniste. Tatăl meu conducea construirea unei centrale hidroelectrice al cărei lac de acumulare avea să inunde zeci de sate. Un localnic a pătruns pe şantier şi a detonat depozitul de dinamită. Barajul s-a rupt, distrugând biroul unde lucrau părinţii mei...

Unchiul meu m-a dus în locul unde se întâmplase totul. Înecul alor mei mi se părea de neînţeles: mama şi tata cuprinşi de un curent mocirlos şi duşi într-un hău negru. Imaginea asta mi s-a pus ca un nod în gât, până în pragul asfixiei.

Sub resturile de ciment am descoperit o păpuşă de cârpe, figurina pe care o zărisem adesea în mâinile micuţei Sima, fata unui lucrător de la terasament. Primul meu fior de iubire copilărească... Vederea acelui ghemotoc zdrenţuit de cârpă mi-a arătat senzaţia de fragilitate a propriului meu corp. Păpuşa s-a împlântat în mine – ca o replică a îngerului păzitor care avea de-acum încolo să mă îndemne la prudenţă, compromis, resemnare.

Privirile compătimitoare ale celorlalţi îmi ofereau, la început, o apăsătoare dar valorizantă identitate: eu, Pavel Garţev, victimă a duşmanilor socialismului, aproape un erou, un simbol.

Într-o seară, am surprins o conversaţie între unchiul şi mătuşa mea, la care locuiam: „duşmanul socialismului” care dinamitase barajul

era, de fapt, un soţ încornorat. Taică-meu şi-o luase ca ibovnică pe nevasta acelui tehnician. Omul se răzbunase, subestimând puterea deflagraţiei. Avusese doar intenţia să producă nişte stricăciuni, astfel ca tatăl meu să fie acuzat de neglijenţă şi apoi mutat...

Dezvăluirea a distrus imaginea de victimă pe care mi-o făurisem. Viaţa era mult mai sinuoasă. Măştile ei se schimonoseau, îşi schimbau personajul, o dramă revoluţionară se preschimba într-o farsă de amantlâc. Eram odrasla unor comunişti convinşi, răpuşi de lovitura unui terorist? Sau feciorul unui afemeiat pedepsit aspru?

În lumea asta confuză, se desluşea o singură constantă: ura. Care putea să fie rodul poftelor, fricii sau a ideilor aparent nobile, dar, în mod ciudat, ucigaşe.

În 1937, în ziua celei de-a douăzecea aniversări a Revoluţiei, şantierul de la baraj a fost redeschis. La scurtă vreme, noul şef de lucrări avea să fie arestat pentru „fapte de sabotaj antisovietic”. Eram deja în stare să fac un bilanţ: dacă un soţ gelos nu i-ar fi omorât, părinţii mei ar fi fost întemniţaţi alături de miile de responsabili acuzaţi de risipă, de sabotaj, de spionaj... Şi-atunci, ca urmaş al acestor trădători de ţară, aş fi zăcut într-o colonie de reeducare.

„Păpuşa de cârpe” zvâcnea în mine: cruzimea frivolă a acestor jocuri de măşti nu semăna cu ceea ce eram învăţaţi la şcoală sau cu ceea ce aveam să învăţ mai târziu, la universitate.

Dată fiind categoria mea de vârstă, am fost chemat sub steag de-abia în 1943, fiind distribuit în redacţia unui ziar militar. Nu era deloc o fugă de front – corespondenţii de război înaintau până în mijlocul combatanţilor. Tifos, răni, nopţi petrecute sub zăpadă – le încercasem din plin, ba chiar păstrasem, drept amintire, urma asta lăsată de un aruncător de flăcări: o pată de piele arsă pe gât. Cicatricea te ducea cu gândul la un păianjen sătul de sânge.

Mai exista şi o altă sechelă, nevăzută de data asta, care-mi însemnase memoria: un oraş pe ţărmul Balticii, nişte infanterişti pe care-i însoţeam pentru un reportaj, nişte case distruse de bombe şi, pe o uliţă, vreo zece trupuri de femeie pe care soldaţii le călcau în picioare fugind, pentru că, în plin schimb de focuri, ne lipsea timpul să ridicăm cadavrele... Dintre toate masacrele pe care le-am văzut, acesta avea să mă urmărească necruţător, fără odihnă, pentru că strivisem în picioare nişte chipuri femeieşti...

O dată sfârşit războiul, m-am întors la Leningrad şi, după studiile universitare, am început o teză de licenţă privind „concepţia marxist-leninistă asupra legitimităţii violenţei revoluţionare”... Era un studiu pe care îl făceam mânat de un interes cât se poate de personal: doream să pricep ce se află îndărătul jocurilor, deopotrivă brutale şi hazlii, ale istoriei. Viaţa şi moartea părinţilor mei, în ultimă instanţă.

Întâlnind-o pe Sveta, am avut în sfârşit sentimentul că mă întorc la minunata rutină a păcii. Provenea dintr-o aşezare aflată la două sute de kilometri de Leningrad, lucra într-o bibliotecă şi, seara, urma nişte cursuri de contabilitate.

Avusesem deja mai multe relaţii – moartea a milioane de soldaţi făcea din fiecare bărbat o marfă rară pentru femeile singure. Jenându-mă să profit de acest privilegiu echivoc, îmi găseam scuze: aş fi putut să nu scap de masacru, iar „păianjenul” de la gât îmi stătea mărturie de netăgăduit!

Sveta a alungat aceste gânduri care nu-mi dădeau pace. Mă iubea aşa cum eram, iar eu, pentru întâia dată, eram surprins că pot aprecia la o femeie chiar şi stângăciile şi neglijenţele, da, un ceainic uitat pe foc, o cheie pierdută... Cum de izbutea să înveţe contabilitatea, deşi avea aerul că pluteşte prin nori?

Dimpotrivă, iubirea pe care i-o purtam era încă şi mai aprinsă de aiurelile astea: aveam să ticluiesc un cer numai al nostru, da, exact, nişte nori printre care să poată pluti.

Eram atât de convins de năzuinţele mele, încât ideea de a i le explica nu mi s-a părut de lepădat. Când mă asculta vorbind despre Cromwell sau despre războaiele din Vendée, se încrunta, iar expresia asta de fetiţă studioasă mă îmboldea să-i acopăr cu sărutări ridurile meditative de pe frunte. Îmi curmam expunerea, o trăgeam spre mine, descoperindu-i încă o dată trupul cam stângaci, dar care părea să înveţe mai repede decât mintea ei, care se împiedica de conceptul de „dictatură a proletariatului”.

Sveta părea să nu-mi ia în seamă cicatricea, „păianjenul” din preajma carotidei. Iar dragostea noastră m-a făcut să uit străduţa îngustă ticsită cu cadavre femeieşti.

Într-o bună zi totuşi, această viaţă nouă, atât de scumpă mie, s-a întors pe dos, scoţând la iveală o cu totul altă urzeală...

În apartamentul în care trăiau în comun şase familii şi în care noi

ocupam o cameră, baia era foarte solicitată. În dimineaţa aceea mă rădeam, încercând să nu-mi zdrelesc gâtul ars – ispravă însoţită de grimase în timpul căreia lăsam uşa deschisă astfel încât ceilalţi, ciocănind, să nu-mi distragă atenţia. Nimeni n-a venit să mă deranjeze până când, deodată, în adâncul străvechii oglinzi, am surprins o căutătură. Nu fusesem niciodată privit cu atâta duşmănie! M-am întors, convins că voi înfrunta schimonoseala bătrânei vecine care ne învenina viaţa. Pe culoar, însă, dispărea un capot albastru, cel al Svetei...

Am șters oglinda, ca s-o descotorosesc parcă de acea imagine, m-am privit stăruitor – da, un „păianjen" pe gât, mai vizibil după bărbierit, şi pe care o femeie s-ar fi ferit să-l dezmierde cu buzele. Mă rog, o femeie care n-ar fi nutrit pentru mine vreun strop de tandreţe... O crestătură subţire sângera uşor pe marginea inflamată a cicatricei.

Nimic însă nu s-a schimbat între noi. Sveta mi se oferea cu aceeaşi neîndemânare adolescentină, numindu-mă, poznaş, printre şoapte, „pui de lup". Fără să mă străduiesc prea tare, reușeam să rămân orb.

La o săptămână după ce surprinsesem acea privire în oglindă, am primit o convocare din partea comitetului militar orăşenesc: toţi rezerviștii aveau să urmeze, vreme de două zile, niște pregătiri pentru mobilizare. Nu mă deranja să îmbrac uniforma și să mă arăt în faţa Svetei sub înfăţişare de războinic. Instinctiv, speram să-mi fac gâtul pârlit mai acceptabil – unui soldat, asemenea răni i se par fireşti.

În garnizoana din preajma Leningradului, un colonel ne-a povestit despre luptele din Coreea, despre ameninţările imperialismului american la adresa păcii şi despre posibilitatea a cinci sau zece deflagraţii de tip Hiroshima – de astă dată asupra oraşelor noastre din Extremul Orient...

Dornic s-o revăd cât mai grabnic pe Sveta, am obţinut autorizaţia de întoarcere fără să mai aştept camioanele care trebuiau să aducă pe toată lumea în cursul serii.

Când am pătruns în curtea imobilului prin încâlceala de pasaje cotite, trăsătură specifică binecunoscută a Leningradului, se lăsa noaptea. Chiar în acea clipă, nişte faruri au măturat spaţiul dintre case, făcându-mă să mă retrag către poartă. „Cine-i dobitocul care goneşte aşa prin mijlocul curţii?" Automobilul s-a oprit şi, în lumina unui

felinar de deasupra pridvorului, l-am recunoscut pe Vlas Iulin, un coleg de facultate care, în ultima vreme, mă invitase de mai multe ori la el acasă împreună cu Sveta. Cu trei ani mai mic decât mine, înaintase rapid în carieră datorită părinţilor, ştabi în Partid. Automobilul, celebrul Horch 901 al generalilor nemţi, era un „trofeu” pe care taică-său îl comandase de la Berlin...

Sveta a coborât dinăuntru, făcându-mă să cred că e vorba de-o glumă pe care o puseseră amândoi la cale. L-a sărutat pe Iulin – trupurile lor s-au lipit, într-o armonie care le era limpede familiară. „Pot să rămân?”, a bălmăjit el aţâţat. La care ea a rânjit: „Ştii prea bine că racul meu fiert poate veni dintr-o clipă-n alta. O să aflu mâine cât timp are de gând să se joace de-a soldăţeii. Aşa că o să petrecem mai mult timp împreună, puiul meu de lup...” Sveta s-a desprins de el, a urcat cele trei trepte ale pridvorului şi a dispărut pe uşa de intrare.

Ca să reacţionez, ar fi trebuit să dau înconjor maşinii, ceea ce m-ar fi făcut să pierd avantajul surprizei. Ca să nu mai spun că vorbele Svetei avuseseră asupra mea un efect paralizant. Acel „pui de lup” i se aplica şi lui Iulin. Iar „racul fiert” era deci porecla cu care apăream în conversaţiile lor... Rămăsesem năucit în faţa răsturnării de înţeles a tot ceea ce trăisem până atunci împreună cu ea.

Imposibilitatea unei intrări bruşte în scenă m-a domolit, punând stavilă unei ieşiri zgomotoase şi brutale. Vântul ducea un miros de praf îmbibat de ploaie, o prospeţime de verdeaţă. Lovit cu leuca, am crezut că mă pot topi în aerul nopţii, în miresmele şi liniştea lui... Trebuia însă să mă întorc, să reîncep să mă joc de-a viaţa.

Sveta se culcase, ceea ce mi-a înlesnit sarcina. Am mâncat, m-am spălat, m-am întins lângă ea. Pe jumătate adormită, s-a cuibărit lângă mine... Nu-i distingeam trăsăturile, dar îi simţeam şovăiala: în clipa aceea nu ştia cine e. O logodnică tânără care, cu nevinovăţie, se pregătea de dragoste? Ori doar un trup care nu mai avea mare lucru de învăţat din mecanica erotică? Am cuprins-o uşor, sperând că o voi găsi pe cea pe care-o iubeam... S-a lăsat pătrunsă fără să pot pricepe dacă mima o juvenilă lipsă de experienţă sau dacă, pur şi simplu, se abandonase somnului. Dintr-odată, pe măsură ce-i creştea aţâţarea, a şoptit cu un timbru şuierat: „Da, pui de lup, da!”, iar mişcările ei căpătară o ştiinţă deloc străină de treburile trupeşti...

Am dat-o deoparte, m-am aşezat pe pat, pregătindu-mă s-o fac să mărturisească adevărul. S-a cufundat însă din nou în somn şi a început

să sforăie icnit, ca o femeie în vârstă, consumată de viaţă. Cu siguranţă că nici nu-mi observase brutalitatea.

În noaptea aceea, mi-a revenit în minte, mai dureros ca oricând, imaginea din război: uliţa înţesată cu cadavre de femei. Locuitorii oraşului ne spuseseră că era vorba despre pacientele unui spital psihiatric, nişte bolnave mintal doborâte de nemţi în ajunul ofensivei noastre.

Am plecat în zori, jurându-mi să lămuresc totul pe seară, la întoarcere: „O să vină din nou cu jegul ăla de Iulin, o să-i prind şi...” Nu-mi prea închipuiam cum avea să se termine toată chestia. O încăierare? O despărţire? O confesiune printre lacrimi? Nişte variante la fel de ridicole şi de zadarnice.

Cea de-a doua zi la garnizoană s-a încheiat cu un anunţ care a provocat veselie printre majoritatea rezerviştilor – care fuseseră liberaţi, şi tristeţe printre ceilalţi, pe care armata îi rechema pentru o perioadă neprecizată. „În funcţie de situaţia politică!”, a declarat colonelul. Făceam parte din acea minoritate care trebuia să se pregătească de plecare. Efectele noastre militare erau deja strânse. A doua zi, la cinci dimineaţa, aveam întâlnire la gară.

Am ajuns înainte de sosirea Svetei, convins că Iulin avea s-o însoţească, ca în ziua precedentă. M-am aşezat într-un colţ al curţii, pe o bancă, lângă un arbust, într-o poziţie ideală ca să-i iau prin surprindere.

Aproape că n-am avut de aşteptat. Vocea Svetei s-a auzit în întuneric – probabil că Iulin parcase în stradă. M-am ridicat, cu gândurile clocotind de reproşuri. Foarte curând însă a trebuit să bat în retragere: înainta urmată de o femeie!

Camera pe care o închiriasem se afla la parter. Am văzut fereastra luminându-se şi, apoi, obloanele cum se deschid – era foarte cald în seara aia. Aproape mai nedumerit decât ultima dată, am mers pe lângă perete şi m-am oprit sub fereastra care dădea în acel spaţiu al meu, deopotrivă familiar şi de nerecunoscut.

Cele două femei au luat o cină săracă, cu ce se găsea prin oraşele abia ieşite din război. Am auzit fraze scurte care, ca între cunoştinţe vechi, le condensau gândurile în aluzii, în oftaturi.

Iar ce spuneau era de-a dreptul stupefiant! „Logodnica” mea se numea Zina, nu Sveta, sau, în orice caz, aşa îi spunea prietena ei.

Această Sveta-Zina nu avea optsprezece ani, ci douăzeci şi patru. Lipsită de paşaport, aidoma tuturor locuitorilor din zonele rurale din vremea lui Stalin, locuia prin urmare ilegal la Leningrad. Sătucul ei se afla nu la două sute de kilometri, printre păduri falnice, ci la doar treizeci, şi era o aşezare distrusă de război. Mai stăteau acolo doar nişte văduve şi vreo două-trei „logodnice", dispuse să facă orice numai să scape din acel infern fără electricitate, drumuri sau magazine. Da, erau gata să facă dragoste până şi cu un „rac fiert"...

În ciuda groazei care mă stăpânea, am înţeles această logică juvenilă. La urma urmei, femeile de care mă izbeam la facultate aveau aceleaşi năzuinţe ca Sveta: un soţ, o familie, o locuinţă decentă. Iar preferinţa pentru un tip ca Iulin n-avea legătură cu gâtul meu „fiert", ci cu poziţia mai profitabilă pe care spera să o obţină prin el. Contabila Sveta...

Am părăsit curtea, cu chipul împietrit într-un rictus de scârbă, de-acum desprins de ce aflasem, şi m-am hotărât să mă duc la gară să-mi petrec acolo cele câteva ore care-mi rămăseseră până la plecare. Să dispar fără s-o revăd pe Sveta mi se părea cea mai puţin penibilă alegere, dar şi cea mai legitimă: ce-aş fi putut să-i îndrug acestei tinere pe care, de fapt, n-o întâlnisem niciodată? Un vis de dragoste plăsmuit de duioşia mea nătângă. La gară, furia şi amărăciunea nu m-au părăsit imediat. Mi-o închipuiam pe Sveta-Zina copleşindu-l pe Iulin cu dezmierdări de care nu avusesem niciodată parte... De fapt nu mai era vorba despre ea, ci despre acel personaj pe care orice bărbat înşelat şi-l făureşte: o amantă detestată, dar cu atât mai dorită câtă vreme aparţine altuia. Năduful a slăbit în urma unei constatări care, brusc, m-a uluit: „Păi, de fapt... Ea e cea care m-a eliberat!" Îmi imaginam dezgustătoarea băltire de minciuni care ar fi fost viaţa mea în preajma acestei femei silite să mă îngăduie şi, inevitabil, să sufere! Şi să suporte „păianjenul" de pe gât.

În tren, tovarăşii mei rezervişti fumau sau beau ceai îndoit cu alcool. Nu eram nişte simpli chemaţi sub arme, ci bărbaţi care, în majoritate, făcuseră războiul şi cărora ofiţerii nu le impuneau o disciplină prea severă. După o haltă la Moscova, garnitura s-a îndreptat spre est şi, acum, se afla în a patra zi de drum.

Subiectele de discuţie erau cam aceleaşi: neveste morocănoase, ghiulele atârnate de picior care ne stricau viaţa şi, la polul opus,

amante de-o noapte care restituiau lumii adevărata savoare. Erau evocate şi isprăvile războinice – prin numărarea duşmanilor ucişi. Şi avantajele comparate ale meseriilor şi salariilor. Şi, pentru câţiva norocoşi, posesia unei maşini. La care se mai adăuga preferinţa pentru câte o echipă de fotbal... O asemenea scară de valori nu provoca nimănui îndoieli.

Da, Sveta mă scăpase de o viaţă ca asta! Îmi aminteam de năzuinţele mele în dragoste, de gelozie... De-acum, în acest teatru al umbrelor domnea o tăcere eliberată de orice minciună.

După opt zile de călătorie, am ajuns la Amgun, o așezare situată pe râul cu acelaşi nume. A mai fost nevoie de încă o zi de drum, cu camioanele, ca să ajungem în locul unde avea să se desfăşoare simularea celui de-al Treilea Război Mondial.

Cantonamentul, aflat în taigaua din Extremul Orient, era menit să ne testeze rezistenţa în faţa unui conflict atomic. Până acum, decizia de a ne transporta de-a lungul întregii ţări slujise deja la verificarea capacităţii armatei noastre de a deplasa o mare masă de oameni către Japonia şi către bazele americane de-acolo. În acest început de vară al anului 1952, înfruntarea devenise din ce în ce mai probabilă.

Manevrele la care participam n-aveau nimic special: poligon de trageri, orientare pe teren, sărituri cu paraşuta. Ameninţarea nucleară a adus însă și un aspect inedit.

Pe un traseu de circa treizeci de kilometri, înaintam prin pădure, ne consultam hărţile, ne târam prin smârcuri... O misiune istovitoare, câtă vreme eram înhăimuraţi cu carapace anti-atomice, mănuşi, cizme și combinezoane grele ca niște armuri de oţel. Pentru ca ipotetica radiaţie să pară şi mai spectaculoasă, niște fumigene răspândeau o suspensie gălbuie care, dacă tot eram acolo, imita şi un atac chimic. Ni s-a explicat că eram pregătiţi pentru un produs înfiorător, numit „agentul portocaliu", căruia specialiştii americani îi demonstraseră incredibila eficacitate... Pe-atunci, luam aceste afirmaţii drept un exces de propagandă, neştiind că, peste niște ani, această găselniţă avea să provoace mii de morţi în Vietnam.

Marşul prin dogoare ne făcea să năduşim cumplit. Vizoarele măştii mele de gaze s-au aburit – uitasem să le ung cu un stick care proteja geamul de umezeală. După o şedinţă de tragere în care am mitraliat ţinta cam orbeşte, divizia noastră s-a răspândit pe niște itinerarii care aveau să se întâlnească de-abia la sfârșitul acestei curse cu obstacole.

Am apucat-o pe drumul meu, mergând în zigzag ca un beţiv, asurzit de propria-mi respiraţie în filtrul măştii. După jumătate de ceas, prin abureala de pe vizoare, am întrezărit un curs de apă, umbra unei sălcii...

Şi o femeie! Sau mai degrabă o siluetă aplecată deasupra undelor, ale cărei gesturi mi-au sugerat că spală rufe. În toiul nebuniei războinice la care participam, această prezenţă era semnul unui adevăr umil şi suveran, era o descătuşare.

Am înaintat câţiva paşi, silueta s-a clătinat prin ceaţa privirii mele şi a dispărut îndărătul frunzişului. Am coborât spre mal şi m-am prăvălit acolo, aruncând arma şi smulgându-mi în grabă masca.

Eliberat din etuvă, câteva clipe n-am făcut decât să beau aer, fără să mă mai gândesc la instrucţia de pe al cărei traseu dezertasem. În faţă, un râu îşi murmura refrenul sonor, o plantă de apă îşi lăsa pletele înflorite să plutească. Această legănare în voia undelor mi s-a părut încărcată cu un înţeles mult mai profund decât mărşăluirea noastră prin hăţişuri şi decât tirul asupra unor ţinte pironite de trunchiurile copacilor...

O rafală de mitralieră m-a trezit la realitate, în această simulare post-atomică aflată în derulare. În jurul meu, râul îşi ritma melodia, soarele se spărgea în cioburi şi se aduna, la un cot, într-un şuvoi domol de aur întunecat. Vârfurile brazilor se legănau, răspunzând vântoasei care venea dinspre oceanul nevăzut.

La câteva sute de metri de-acolo, nişte bărbaţi înaintau greoi, încotoşmănaţi în veşminte cauciucate ţepene, cu capetele prinse sub o anvelopă groasă. Aerul pe care-l respirau păstra mirosul acidului din filtru. Vederea lor, pe care aburul o făcea neclară, nu percepea nici cerul, nici transparenţa apelor, ci doar ţintele: nişte siluete fixate de copaci, cu o pată roşie în dreptul plexului solar care trebuia ciuruită de gloanţe. Acest comportament avea logica lui, pentru că duşmanul se pregătea ca, în luna iunie, să treacă această pădure prin pârjolul unei explozii atomice. Ne proiectaseră un documentar: un deşert de scrum luase locul a două oraşe japoneze...

Mi-o închipuiam pe femeia înspăimântată de veşmântul meu de extraterestru. Probabil că acum mergea pe vreo potecă, departe de lumea asta delirantă. Prin urmare, lumea asta putea fi evitată!

Nu, nu eram într-atât de naiv încât să proclam iubirea universală. Însă aerul pe care-l respiram era acelaşi de partea cealaltă a oceanului, iar murmurul apelor avea probabil aceeaşi tonalitate în insulele japoneze sau altunde. Clipa asta de vară avea acelaşi ecou de seninătate pe toate continentele...

Gândurile de faţă m-au ajutat să-mi păstrez cumpătul în faţa unui

ofiţer care, ivit deodată în spatele meu, m-a interpelat cu brutalitate. L-am recunoscut pe Ratinski, pe care toţi rezerviştii îl detestau – un tânăr militar de carieră, plin de importanţa gradului. Blond, fără cusur în uniforma desigur ajustată, pe ici pe colo, de o croitoreasă, mi se păruse întotdeauna periculos din pricina arivismului său deşănţat. Repeta ca un papagal fiecare vorbă a superiorilor şi nu căuta decât isprăvi care să le trezească aprobarea. În ziua aceea, a avut un noroc chior: un dezertor care se lăfăia pe malul râului, cu mitraliera zvârlită în iarbă şi cu combinezonul larg deschis. Şi toate astea în toiul unui bombardament nuclear!

A zbierat fără să-şi scoată masca şi apoi, pricepând că nu auzeam mare lucru, a dat-o la o parte şi a râgâit, ascunzând cu greu plăcerea pe care i-o oferea respiraţia în aer liber. Îl priveam aproape cu compasiune: un blonziu cu spume duşmănoase la gură, nerăbdător să-şi mai prindă o steluţă pe epoleţi...

Văzând că nu prea mă grăbesc să iau poziţie de drepţi, a ridicat tonul şi s-a apucat să-i bălăcărească pe rezervişti, care, în opinia lui, uitaseră pe care parte se încarcă o puşcă. Ultima replică m-a trezit, mi-am luat mitraliera şi, cu o vocea foarte calmă, i-am explicat: „Ştiţi, tovarăşe sublocotenent, când eşti cu masca pe figură, nu prea vezi bine. Aşa că există un risc serios să nu nimereşti ţinta, ci pe cineva din preajmă. O greşeală involuntară, un accident, ce mai încoa' şi-ncolo. Se-ntâmplă...” Ratinski s-a crispat; nu era străin de faptul că astfel de „accidente” îi doborau uneori pe şefii tiranici. Nevrând să-şi forţeze soarta, mi-a zis: „Bine, Garţev, să-i raportezi asta căpitanului Luskas. O să te facă să pricepi unde duc actele de insubordonare.”

Luskas, responsabil cu siguranţa militară, era de cu totul alt calibru. Un raport scris de mâna lui putea să atragă, pentru fiecare dintre noi, o arestare şi o deportare într-un lagăr. Când apărea în cantonament, discuţiile încetau. Înalt, chel, avea nişte ochi de un albastru strălucitor, ca o spărtură într-o banchiză. În timpul războiului, îi trimisese în faţa plutonului de execuţie pe „trădători” şi pe „defetişti”. Între timp, obiceiurile nu i se schimbaseră prea mult... Considerându-se în slujba unei idei, Luskas nu suporta cusururile vieţii. Dacă i-ar fi stat în putere, ar fi îndreptat toate trunchiurile răsucite din taigaua ce ne înconjura.

M-aşteptam să fiu convocat, dar zilele treceau iar abaterea mea

părea să fi fost dată uitării. Până în momentul când, în timp ce mă îndreptam să prânzesc, ne-am întâlnit. Sfredelindu-mă cu privirea, a şoptit: „Hai să zicem c-a fost repetiţia generală, Garţev. La premieră n-o să te las însă să participi”. Şi s-a îndepărtat, fără alte cuvinte. Am avut senzaţia că-mi citise gândurile – cu puţină vreme în urmă, îmi comparam hăul lăuntric cu ecourile unei voci dintr-un teatru părăsit de public.

Situaţia asta nelămurită mă necăjea; am vrut să-i povestesc cum stă treaba unuia dintre rarii camarazi cărora mă puteam destăinui. Îl întâlnisem pe sergentul Mark Vasin la sfârşitul războiului, când observasem că vitejia nu i se potrivea nicicum cu statura măruntă. După şapte ani, ne-am regăsit în cantonamentul ăsta. Deşi mult mai vârstnic decât mine, fusese totuşi mobilizat – cu siguranţă pentru că era văduv şi n-avea copii în întreţinere.

I-am povestit despre ameninţarea enigmatică aruncată de Luskas. Vasin a zâmbit.

— Chestia asta îmi aminteşte de o întâmplare nostimă. Un judecător bătrân, care trimisese o groază de oameni în Siberia, iese la pensie. Fiul său îi preia dosarele şi dă peste o afacere legată de un complot împotriva Partidului. În zece zile isprăveşte ancheta şi „complotiştii” sunt împuşcaţi. Taică-său oftează: „Mare tâmpit! Eu mi-am luat salariul timp de zece ani cu ancheta asta...”

A râs înfundat.

— Prin urmare, cred că înţeleptul nostru căpitan Luskas nu arde de nerăbdare să-ţi ofere o vacanţă la Kolîma. Câtă vreme nişte dosare ca ăsta al tău îi dau de mâncare...

Ştiam că Vasin făcuse el însuşi puşcărie. „Nimic politic, preciza el. O scurtă criză de nervi...”

Un alt exerciţiu ne punea să stăm douăzeci şi patru de ore în nişte adăposturi subterane, fără apă, primind cât mai puţin aer printr-o ţeavă subţire de ventilaţie şi îndurând urmările unui şir de explozii.

Fiecare adăpost putea să găzduiască vreo zece soldaţi. Mă pregăteam să cobor în cel alocat diviziei mele, când Ratinski m-a oprit: „Nu, Garţev, o să te duci în adăpostul numărul nouăsprezece”. Nu mă aflam în situaţia să pot riposta. Numărul nouăsprezece era mititel, aproape abandonat şi, în orice caz, nu fusese folosit după sosirea noastră. Trebuia să stau singur acolo – Ratinski îşi chibzuise cu grijă

răzbunarea.

Toate refugiile erau construite după acelaşi model: un cofraj din scânduri groase, băgat sub doi metri de pământ – de fapt, o casă de lemn îngropată. Numărul nouăsprezece, neîncăpător, se preschimbase, nefiind folosit, într-un lădoi care duhnea a plante în descompunere.

Un sicriu... Planşeul, devenit poros din pricina umezelii, se deforma sub călcătură. De îndată ce am lăsat chepengul masiv, lumina nu mai venea înăuntru decât de la un bec, care îndată a şi început să pâlpâie. Lucrul cel mai uimitor a fost abundenţa de rădăcini care se strecurau prin tavan, ca nişte coame livide care căutau prin aerul stătut ceva de care să agaţe. Nu puteam să fac un pas fără ca şuviţele vegetale să mi se lipească de faţă. Atârnau şi de ţeava de aerisire care, astupată, nu slujea la nimic.

Diversitatea soiurilor de gâze şi de viermi care se iveau din găurile lemnului putred m-a stupefiat. În silă, m-am apucat să le vânez, ca să-mi curăţ patul de scânduri. Dar numărul lor era deja prea mare – ai fi zis că, înainte să mi se strecoare pe sub veşminte, din fiecare fantă mă pândea o mulţime chitinoasă sau vâscoasă. Colcăiala lor se concentra şi în ghirlandele de rădăcini ori, mai abitir, în colţul unde se afla fosa latrinei, acoperită cu un dreptunghi de placaj mucegăit.

Îmi cercetam ceasul din două în două minute, dar limbile se împotmoleau într-un timp lipsit de direcţie.

Fix în miezul zilei s-a produs o explozie. Apoi, după un minut, încă două. Când cădeau peste chepeng, bulgării de pământ scoteau un zgomot ca al roţilor de tren pe şine. Iar efectul cel mai palpabil a fost trosnetul scândurilor din plafon, care m-au podidit cu o nouă droaie de goange...

Dintr-odată s-a stins lumina. Ni se interzisese să luăm chibrituri şi, de altfel, cea mai măruntă formă de combustie ar fi consumat rapid puţinul aer de care beneficia temniţa.

Zăpăcit, am răsucit pe bâjbâite blestematul ăla de bec, însă dulia lui oxidată s-a făcut bucăţi. Ceasul meu nu avea cadran luminos, aşa că m-am resemnat la gândul unor îndelungate ore petrecute în întuneric. După ce mi-am întins salopeta antiatomică peste patul de scânduri, m-am lungit şi am încercat să aţipesc...

M-a trezit cadenţa propriului meu suflu: respiram cu zvâcnete zgomotoase, pe care sângele mi le răsfrângea în tâmple, într-un ritm

grăbit şi strident. Duceam lipsă de aer...

Am ţâşnit spre chepeng, am încercat să-l ridic. Era fără îndoială acoperit cu ţărâna zvârlită de explozie. Am smuls una din scândurile patului şi am început să-l izbesc. În beznă, loviturile nimereau care încotro, zgâriau tavanul, acoperindu-mă cu aşchii de lemn jilav. Am strigat, indicând numărul adăpostului. Simţeam înlăuntrul meu prezenţa foarte concretă a unui omuleţ înspăimântat, a „păpuşii de cârpe” – ca o esenţă a instinctului meu vital.

Întunericul s-a umplut dintr-o dată de curcubeie circulare, m-am clătinat, trăind senzaţia unei prelungi şi tăcute căderi.

Aproape de sol, stratul subţire de aer încă respirabil m-a întremat. Lungit pe suprafaţa putredă a pardoselii, inspiram în ritm inegal, cernând parcă gurile de aer, sănătoase sau alterate, strânse pe fundul coşciugului. O sută de inhalări, după care vor năvăli în beznă cercurile luminoase, apoi vor veni ameţeala, asfixia...

Cu o tresăltare sălbatică de supravieţuire, m-am ridicat, am început să ţip sub ţeava de aerisire înfundată cu rădăcini. M-am agăţat de ele şi am tras cu toată greutatea trupului.. M-am prăbuşit, târând după mine smocurile smulse şi un val de pământ amestecat cu aşchii din filtrele demult fărâmiţate.

După un lung răgaz atârnat între sufocare şi viaţă, un firicel de aer şi-a făcut simţită prezenţa prin mai multe semne: suprafaţa scândurilor începuse să se răcească, mirosul înţepător de putreziciune se domolise şi mai ales faptul că, redobândindu-mi reflexele, am izbutit să-mi clatin capul şi să mă scutur de insecte.

Întins pe pat, am stat câteva minute, după care nu mi-am mai făcut griji pentru fiecare gură de aer inspirat. Setea devenise mai puternică decât frica de sufocare.

Această revenire la viaţă, în loc să mă bucure, m-a deznădăjduit. Moartea mea vremelnică nu schimbase, prin urmare, nimic! Eram pe cale să-mi reintru în trup, să veghez asupra micilor sale toane şi aversiuni. Iar şocul produs de iminenta mea îngropare de viu, acoperit de viermi de tot soiul – da, o imitaţie foarte veridică a sfârşitului meu definitiv –, nu m-a împiedicat să mă gândesc la Sveta, dorind violent s-o recuceresc şi să ne reluăm rutina de aşternut.

Scurtul popas în buza neantului, în loc să mă propulseze spre piscurile înţelepciunii, îmi sporea, dimpotrivă, o neghioabă frenezie vitală – să posed o femeie, să mă întorc la jocurile tribului omenesc.

„Păpuşa” mi se zbuciuma din nou pe dinăuntru!

Mă duceam cu gândul la filosofii pe care-i studiasem. Grecii, romanii, misticii Evului Mediu, Kant, Hegel, inevitabilii Marx şi Lenin... Aparent, toţi ignoraseră esenţialul: nucleul uman, acest aliaj sălbatic şi tribal pe care nicio Idee absolută nu-l putea transcende, pe care nicio Revoluţie nu reuşeşte să-l înfrângă.

De jur-împrejur, în lagărele ascunse în taiga, mii de umbre chinuite populau nişte barăci cu puţin mai confortabile decât adăpostul meu. Ce le putea propune un filosof acestor deţinuţi? Revolta? Sinuciderea? Ori poate întoarcerea la o viaţă... liberă? Care să fie însă această „libertate”? Să munceşti, să te hrăneşti, să te distrezi, să te căsătoreşti, să te reproduci? Şi, din când în când, să mai faci un război, să arunci bombe, să urăşti, să ucizi, să mori... Toată înţelepciunea lumii nu era în stare să răspundă la această întrebare atât de simplă: cum să mergem dincolo de trupul nostru făcut să dorească şi de mintea noastră croită să învingă în jocul rivalităţilor? Ce e de făcut cu acest animal uman viclean, cinic, mereu nemulţumit şi a cărui existenţă nu e prea diferită de colcăiala combativă a insectelor care se devorau unele pe altele prin găurile adăpostului meu? „Legitimitatea violenţei”, cum scriam în teza mea...

Deodată, s-a auzit un foşnet care m-a dus cu gândul la un şobolan sau la o reptilă. Am bătut din picior, dar zgomotul a devenit şi mai puternic, după care a fost însoţit de un ecou surd, asemănător unei explozii. Setea, care mi-o luase înaintea auzului, a simţit: tunetul, ploaia...

Apa!

Picăturile cădeau, prelingându-se pe burlanul de aerisire şi pe rădăcinile pe care nu reuşisem să le smulg. Le-am regăsit prin întuneric rotocoale, din care se scurgea un pârâiaş firav.

Dacă m-ar fi văzut cineva, ar fi crezut că sărut filamentele acelea prelungi şi încâlcite. De fapt, aproape că le muşcam, aspirând apa care le îmbibase, scuipând apoi nisip şi aşchiile de lemn ori de cărbune din filtrele distruse.

Cred că mi-a trebuit vreo oră întreagă ca să-mi ostoiesc setea şi să ajung să-mi frec fruntea cu acele şuviţe umede. Cu braţele ridicate, m-am agăţat de conducta de aerisire, am tras cu putere şi m-am prăbuşit, pentru că ţeava a cedat, ieşind din pământ, şi s-a fărâmat în puzderie de bucăţi. Plin de noroi, m-am ridicat sub deschizătură.

Ochii mei, deprinşi cu întunericul, au dibuit de îndată luminescenţa aceea palidă. Ploaia se oprise, iar cerul nopţii, limpezit, se albăstrise uşor. Deşi nu puteam vedea luna prin bortă, ea era cea care răspândea scânteierea discretă. O stea părea să pâlpâie printre ierburile înalte ale căror tulpini unduiau sub vânt, acolo, pe suprafaţa Pământului, într-o lume care, zărită din mormântul meu, căpăta un cu totul alt chip.

Stăteam nemişcat, cu privirea vrăjită de neverosimila stranietate a vizibilului. Gaura dădea spre o viaţă în comparaţie cu care tot ceea ce trăisem până atunci îşi pierdea importanţa. Dezamăgirile mele sentimentale şi doctrinele care pretindeau că integrează sensul universului nu mai aveau niciun ecou în adevărul de care mă apropiasem. Priveam cu încântare, la marginea vertijului, ierburile care mângâiau o stea şi mi s-a părut că zăresc o umbră omenească care stătea de veghe dincolo de acest pasaj de pământ, o umbră pe care aş fi putut-o atinge cu mâna...

Mai târziu, aveam să realizez că niciodată nu contemplasem atât de mult cerul nopţii.

M-a trezit o prelingere subţire de soare. Auzeam voci care-mi strigau numele şi, la capătul bortei, am recunoscut chipul lui Ratinski.

— Garţev, mă auzi?

Vorbele lui vădeau o certă îngrijorare. Prea străin încă de jocurile farsei umane care aveau să reînceapă acolo sus, nu i-am răspuns.

Câteva lovituri de lopată mi-au dat de înţeles că eliberau trapa, îndepărtând ţărâna răscolită de explozii... Mi-am pus combinezonul împotriva radiaţiilor şi masca de gaze – nu ca să respect consemnul, ci mai degrabă cu o ironie potrivită acestui deznodământ.

Urcând spre suprafaţă, l-am văzut pe sublocotenentul Ratinski, speriat, cu siguranţă, că avea să mă scoată sufocat din acel adăpost neprielnic. Căpitanul Luskas, vânătorul de spioni, mirosea un complot: un soldat trimis la moarte nu reprezenta oare o uneltire menită să întineze imaginea armatei noastre?

Mai mult decât prezenţa celor doi, m-a surprins aceea a comandantului Butov. Am luat poziţie de drepţi şi, cu o emfază zeflemitoare, căreia nu i-a dat atenţie, am mormăit: „Misiune îndeplinită, tovarăşe comandant!” A mârâit, aproape ruşinat: „Scoate-ţi

masca, Garţev...” M-am executat şi i-am văzut pe toţi făcând un pas în spate: faţa îmi era neagră de glod şi aveam mai multe rădăcini lipite de tâmple, ca nişte codiţe uscate.

„Cine ţi-a ordonat să cobori în adăpost?”, m-a descusut el. Întrebarea nu era decât o formalitate, ştia bine cine făcuse repartiţia în gropniţe, dar prefera să-l arăt pe făptaş. Ochii lui Ratinski, mici şi cafenii, s-au alarmat... Am tuşit uşor, scuipând nişte fire de nisip, şi, din nou, cu o atitudine cât se poate de regulamentară, am raportat: „Tovarăşe comandant, am cerut să mă antrenez în adăpostul numărul nouăsprezece ca să-mi testez rezistenţa. În caz de război atomic, mulţi luptători ar putea nimeri peste condiţii asemănătoare celor pe care le-am îndurat”.

Butov a mormăit: „Bine, dacă zici dumneata...” Durduliu şi cu un aer de tată grijuliu, nu era omul care să caute arţag. „Hai, du-te şi te spală, Garţev. Liber până mâine la ora nouă.” A plecat, urmat de Luskas.

Ferindu-se de privirea mea, Ratinski a repetat: „Liber...”, apoi s-a grăbit să-şi prindă din urmă superiorii.

Eram mândru că nu mă înjosisem să-l denunţ. Cu toate astea, ştiam că nu o să-mi ierte gestul omenos. O constantă psihologică, căreia eram curios să-i verific fatalitatea.

În mod ciudat, mă simţeam oarecum responsabil pentru ce ajunsese acest om. Pentru că n-am fost în stare să-i explic viaţa pe care o întrezărisem în cavoul unde mă îngropase.

Aş fi putut să-mi isprăvesc cele trei luni de mobilizare în acest du-te-vino între farsa lumii noastre de-aici şi neputinţa de a povesti cele câteva clipe care mă îndepărtaseră atât de radical de ea. Aş fi continuat să-mi imit semenii care luau parte la această maimuţăreală a celui de-al Treilea Război Mondial.

Da, atacurile atomice şi-ar fi urmat paşnicele simulări, dacă, a doua zi, nu s-ar fi ivit acea alarmă.

III

La postul de comandă unde fusesem convocat dis-de-dimineaţă, am nimerit peste un mic cerc de iniţiaţi: Luskas, Ratinski, Vasin. Şi Butov, care a luat cuvântul. Vocea sa dezvăluia o bizară nelinişte:

— Şeful districtului militar ne încredinţează o misiune extrem de importantă...

Şi-a strivit chiştocul într-o scrumieră improvizată dintr-un tub de obuz. Ca şi ceilalţi, mă aşteptam la două ipoteze deopotrivă probabile şi ieşite din comun: bomba pe care americanii ar fi lansat-o asupra Vladivostokului sau la încă un exerciţiu, mai smintit încă decât cel al înhumării mele. Această alegere spunea multe despre raţionalitatea vremurilor în care trăiam.

— Nu, nu e vorba despre manevre, a continuat Butov, ghicindu-ne gândurile. La douăzeci şi cinci de kilometri de-aici, într-un lagăr de concentrare vecin, a fost comis un act deosebit de grav. A evadat un criminal înarmat şi pornit să ucidă...

Vorbea de parcă voia să-şi justifice hotărârea. S-a întors spre Luskas.

— A fugit în timpul transferului, a rănit un paznic şi i-a furat puşca. Ei, şi de-aici încolo treaba se cam împute pentru noi... Da, ştiu, căpitane Luskas, da, potrivit informaţiilor care mi-au fost transmise (legătura telefonică era execrabilă, parcă făcuseră special), deţinutul ăsta, numit Lindholm sau Lundholm, pe scurt un nume străin, deşi poate că era vorba despre numele oraşului său natal, deci, după ce a evadat, n-a găsit nimic mai bun de făcut decât să pătrundă pe teritoriul cantonamentului nostru. Mă întreb ce păzeau santinelele! Înţelegeţi, prin urmare, că nu e vorba doar să dăm o mână de ajutor echipelor care au fost puse pe urmele lui, ci şi să spălăm onoarea regimentului nostru!

Şi-a aprins o altă ţigară, bodogănind:

— Aştept întrebări!

Nici Ratinski, nici Vasin şi, mai ales, nici eu n-am îndrăznit să intervenim. Luskas ne-a cercetat cu privirile lui de un albastru polar şi, în loc de întrebare, a formulat un consemn, ca să sublinieze că el, Luskas, reprezentant al contraspionajului militar şi garant al corectitudinii ideologice, va superviza şefia asigurată de Butov: „Interdicţie absolută de a comunica orice şi oricui, a ordonat el. Plecarea în douăzeci de minute...” Ca să nu pară mai prejos, Butov a mârâit: „Executarea!”

Am plecat, deci, neavând decât puţine informaţii: un evadat cu nume german înainta prin taiga, de-a lungul râului Amgun, după ce trecuse prin tabăra noastră.

Urgenţa era să-i tăiem drumul spre nord, unde era un ţinut şi mai sălbatic. Identitatea lui, aparent străină, ne împovăra misiunea cu o greutate suplimentară. Era oare un agent occidental, paraşutat ca să-i ajute pe americani să lanseze un atac de la bazele lor nipone? Sau un fost soldat nazist, deţinut în Siberia, şi care încerca s-o şteargă spre Japonia, aliata de pe vremuri a lui Hitler? Oricum, alăturarea lui Luskas la grup însemna că varianta spionajului nu era de neglijat.

Prezenţa lui Butov era la fel de logică. Era comandantul oficial al operaţiunii.

În privinţa lui Ratinski, era limpede: în ochii acestui tânăr carierist, misiunea devenea prilejul mult visat de a-şi demonstra talentele; în plus, statul-major făgăduise nişte gratificaţii.

Mark Vasin fusese considerat indispensabil datorită capacităţii lui de a-l controla pe Almaz, dulăul pe care ni-l împrumutase direcţiunea lagărului, un amestec de ciobănesc german şi de dog.

Prin urmare, fiecare avea partitura lui în cvintetul nostru. Cu excepţia mea. La început, sperasem că hotărârea de a mă lua cu ei îşi avea explicaţia în remuşcările de a mă fi îngropat într-un adăpost care era cât pe ce să-mi fie loc de veci. Încă mai credeam în bunătatea firească a oamenilor...

Într-o seară, rămas doar cu Vasin, i-am împărtăşit nedumerirea mea:

— Ştii, Mark, cred că Almaz al tău e de zece ori mai folositor decât sunt eu. De ce m-au luat şi pe mine?

Şi-a chemat câinele, l-a prins de cap, l-a mângâiat. Apoi m-a întrebat:

— Ştii ce-i al cincilea unghi?

I-am răspuns uluit:

— Jocul ăla de golani? Sigur. Patru inşi formează un pătrat, iar cel de-al cincilea e pus în mijloc şi îmbrâncit de ceilalţi ca să nu mai poată ieşi...

Vasin mă lămuri, cu un oftat:

— Mă tem că aici se pune problema să te scoată din pătrat, în cazul în care aventura noastră ar eşua. Deunăzi, am vorbit cu Ratinski şi am mirosit că asta aveau în cap: tu, ţap ispăşitor, având deja o notă proastă şi căruia Luskas ar putea să-i impute eventualul nostru insucces... Fii cu ochii-n patru, Pavel!

Nu l-am crezut decât pe jumătate. Frumuseţea taigalei ne sorbea încet în unduirea ei verde, departe de ţâfna micilor gânduri care făceau să ne înfruntăm unii cu alţii. După şederea în mormântul antiatomic, mergeam cu iluzia că mă pot înălţa spre vitraliul cerului mărginit de ramuri, că pot inspira aerul ameţitor, nemărginirea orizontului şi, mai ales, vântul care venea dinspre ocean şi care conecta fiecare ac de cedru la acel infinit luminos în care noi nu însemnam nimic. Îmi dilatam plămânii până la ameţeală, încercând pentru câteva clipe o speranţă nesăbuită: era posibil ca expediţia noastră să nu aibă drept scop decât această lumină, acest elan de libertate...

Imediat însă trebuia să mă plec sub privirea lui Luskas, să desluşesc indiciile pe care trecerea evadatului le-ar fi lăsat, să amuşin aerul ca să detectez fumul unui foc de vreascuri, adică să rămân fidel obiectivului poliţienesc al misiunii. Îndeplineam ordinele, asumându-mi rolul de exclus, obligat să alerge încolo şi-ncoace, să scurme printr-un hăţiş, să verifice vreo cale ocolită...

Totuşi, chiar în seara celei de-a doua zile am avut prilejul să nu mă mai supun. În ajun, Almaz descoperise nişte urme de paşi, destul de vizibile, pe terenul afânat. Lukas ne-a îndemnat să grăbim pasul, vrând, cu siguranţă, să-l prindă pe criminal înainte de lăsarea serii. După un ocol inutil pe care-l făcusem la ordinul lui, înaintam în coada şirului nostru indian. Deodată, pe o creangă aflată deasupra unei mocirle, am zărit un smoc mititel de flori galbene agăţat de o rămurea. Am vrut să-i chem pe ceilalţi, dar m-am răzgândit. Cineva îşi însemnase în acest fel drumul, şi o făcuse cu pricepere: o baliză la sol ar fi fost iute reperată de către urmăritori sau ar fi fost călcată în picioare de animale. În schimb, acest fir galben ce-mi stătea deasupra capului nu era vizibil

decât pentru cine se oprea în loc, ridica privirea și lăsa limpezimea cerului să se apropie de el...

Am prins din urmă grupul și l-am înștiințat pe Luskas:

— N-am găsit nimic, tovarășe căpitan.

În adâncul meu, am simțit că nu mergem pe același drum.

Noaptea, începuserăm să vedem focul aprins de evadat. De obicei, aprindea vreo trei, la câţiva metri distanţă unul de altul, ceea ce zădărnicea un atac eficient. Ar fi fost uşor să-l surprindem adormit, dar lângă care foc? Un asalt nocturn împotriva unui bărbat înarmat reprezenta un risc prea mare. Iar consemnul era riguros: trebuia prins viu, ca să îndure o pedeapsă exemplară, numai bună să-i terorizeze pe colegii lui de detenţie...

Luskas, care părea cel mai grăbit să termine, a plănuit să-l lase pe Almaz să-l atace pe fugar. Vasin s-a opus cu acea hotărâre calmă pe care i-o admiram:

— Tovarăşe căpitan, bărbatul ăsta e probabil un bun trăgător. O să doboare câinele. În plus, are o baionetă pe care a furat-o de la paznici. Priviţi scrijelitura asta...

A arătat spre un trunchi de mesteacăn mort, cojit cu o lamă ca să i se recupereze învelişul alb, foarte potrivit pentru aprinderea unui foc rapid. Lukas a pipăit copacul.

— Aş putea face asta şi cu un briceag.

Vasin a insistat:

— Poate. Dar nu şi felul ăsta de tăietură...

Şi-a vârât degetul într-o adâncitură, unde se vedea calibrul lamei. Rămas fără argumente, Luskas a slobozit un râs scurt şi îngheţat.

— Bine, dacă cerberului dumitale îi e teamă de-o zgârietură...

Nu-i plăcea să fie contrazis.

Ne-am reluat vânătoarea, sperând că evadatul va fi în curând răpus de oboseală. Butov a şi exprimat asta, cu obişnuita lui cumsecădenie:

— O să vedeţi, în cel mult patru zile o să-l culegem pe individ dimineaţa, în timp ce moţăie sub un brad. Nici n-o să fie nevoie să-l împuşcăm. Un pic de răbdare...

Ghiceam în aceste vorbe ceea ce noi toţi, cu excepţia lui Luskas,

resimţiserăm în timpul primei etape a urmăririi. După o acomodare fizică, nu mai era deloc supărător să înaintezi printr-o superbă pădure virgină, să treci prin râurile în care apa avea răcoarea unei şerbet îngheţat, să dai uitării viaţa de până atunci. Aventura noastră era mult mai odihnitoare decât exerciţiile de familiarizare cu războiul atomic... Doar prezenţa încruntată a lui Luskas ne împiedica să ne lăsăm purtaţi de plăcerea acestei expediţii.

Probabil că evadatul ne-a citit tactica. Pricepuse că aveam nevoie de el viu, că dulăul nu-i va fi pus pe urme, dar mai ales că niciunul dintre noi nu se grăbea să-i intre în bătaia puştii. Nu părea că vrea să se distanţeze de noi sau să se refugieze într-o ascunzătoare – lucru lesne de împlinit aici, în mijlocul colinelor şi al labirintului de ape curgătoare. Nu, mergea înainte pe malul râului Amgun, cufundându-se în pădure atunci când terenurile mlăştinoase împiedicau mersul pe ţărm, trecea peste afluenţii mai mici şi, noaptea, îşi alegea un loc cât mai expus, unde să nu-l putem surprinde fără să fim văzuţi. În întunericul care umplea taigaua cu o cerneală din ce în ce mai vâscoasă, se aprindeau focurile lui – nişte nade luminoase destinate celor ce ar fi vrut să-l atace.

— Sunt convins că nu doarme acolo, mi-a spus Vasin într-o seară.

Îmi închipuiam un corp încovrigat în scobitura unei stânci, un tip îmbrăcat în hainele ponosite de puşcăriaş, un fugar sleit de urmărire şi lipsit de nădejdea vreunui sprijin. Fără să vreau, am simţit pentru el nu simpatie, ci atracţia aceea care probabil că îi lega, în vremuri imemoriale, pe doi solitari care se întâlneau în sălbăticia pădurii.

A doua zi, Luskas ne-a trezit, lătrându-ne un ordin:

— Deschideţi-vă raniţele!

Dormeam în două corturi, unul care îi adăpostea pe Butov şi pe Luskas, celălalt – pe mine, pe Ratinski şi pe Vasin. Acesta din urmă, cu sângele rece pe care i-l ştiam, a întrebat:

— Tovarăşe căpitan, le deschidem de zece ori pe zi. Ce-ar mai fi de găsit, afară de ţoale şi de conserve?

Luskas l-a ţintuit cu privirea lui metalică.

— Asta urmează să văd, sergent Vasin. Iar eu nu uit niciodată ce-am văzut sau am auzit...

Cu o uimitoare îndemânare, Ratinski şi-a deşertat conţinutul

rucsacului. Eu, apăsat de statutul de suspect, m-am grăbit să-mi dovedesc nevinovăţia. Vasin s-a executat fără grabă, cu aerul că îndeplineşte moftul unui ţânc. Luskas ne-a inspectat efectele, apoi s-a întors către Butov, ca şi cum comandantul s-ar fi cuvenit să fie supus, în mod firesc, aceluiaşi control.

Butov a încremenit, precum un taur înainte de atac, roşu de furie. În câteva clipe, confruntarea lor a scos la iveală duşmănia reciprocă pe care o puteau simţi un ofiţer care trăise în focul luptelor şi un responsabil cu contraspionajul, care se învârtea prin comandamente. Ar fi fost mai bine ca Luskas să aibă impertinenţa să-i ceară percheziţia – Butov s-ar fi înfuriat şi l-ar fi trimis la plimbare, scăpându-ne de această apăsare perfidă. Însă Luskas tăcea, aşteptând ca adversarul să dea în clocot şi să scape nişte vorbe condamnabile politic...

Vasin i-a dibuit strategia şi, cu un ton de curiozitate blajină, l-a întrebat:

— Tovarăşe căpitan, spuneţi-ne ce aţi pierdut, ar fi mai simplu de găsit...

Luskas l-a măsurat din priviri şi a şuierat printre dinţi:

— N-am pierdut nimic, sergent Vasin. În schimb cineva mi-a furat binoclul Zeiss.

Cu voce scăzută, vrând parcă să ne facă să pricepem gravitatea ticăloşiei, a adăugat:

— Lentile cu tratament antireflex...

Vasin a oftat:

— Păi, dacă-s antireflex, se schimbă treaba! şi mi-a zvârlit pe furiş un zâmbet scurt.

Ratinski, devenit de bunăvoie detectiv, a prins ocazia să fie băgat în seamă:

— Când aţi constatat furtul, tovarăşe căpitan?

Luskas, îndeobşte imperturbabil, a părut stânjenit.

— Ieri seară... Mă aflam pe o colină. Iscodeam locurile... Şi... am avut o urgenţă. Am agăţat binoclul de un copac, apoi m-am... mă rog, am făcut ce-aveam de făcut. Când am terminat, binoclul dispăruse. Mi-am dat seama abia azi dimineaţă...

Butov n-a scăpat prilejul unei revanşe:

— Data viitoare, căpitane, când vă trece vreo urgenţă, vreau să zic când vă vine să vă căcaţi pe vreun deal, o să-l pun pe Garţev de pază sub copacul unde vă place, în astfel de situaţii, să vă spânzuraţi

echipamentul optic. Bun, şi dacă vă închipuiţi c-o să tropăim înapoi o zi întreagă ca să vă găsim jucăria, luaţi-vă gândul!

Luskas l-a privit cu ură, dar nu i-a răspuns...

La miezul nopţii, când eram de planton, Vasin a venit să mă schimbe şi mi-a mărturisit:

— Vezi tu, nu şi-a pierdut binoclul, nu, nicidecum. Ieri, înainte de culcare, l-am văzut la bivuac, îl avea la el şi supraveghea focurile evadatului... Prin urmare, i l-a luat cineva în timp ce dormea. Cine oare?

Dispariţia „jucăriei" ar fi putut să ne îngreuneze urmărirea. Cu toate astea, fugarul nu a fost mai puţin reperabil, iar distanţa dintre noi nu a sporit. Singura urmare a acestui furt a fost una mai degrabă comică: de fiecare dată când Luskas se îndepărta pentru vreo „urgenţă", schimbam cu Vasin nişte priviri complice şi mă prefăceam că stau de gardă sub copacul unde se uşura ofiţerul.

Prilejurile de a ne destinde s-au rărit. Simţindu-se luat peste picior, Luskas ne pedepsea, impunându-ne manevre de încercuire pe cât de istovitoare, pe atât de zadarnice, ne silea să facem de pază noaptea, câte doi, ba chiar, uneori, îmi ordona să mă târăsc în direcţia fugarului – „ca să-l hărţuiesc şi să nu-l las să doarmă".

În cea de-a şasea zi, Butov, stacojiu de furie, s-a răstit:

— Auzi, căpitane, nu ne mai freca ridichea! Ai priceput?

Luskas a dezvelit un zâmbet neaşteptat, subţire ca o lamă.

— Am înţeles, tovarăşe comandant. O să consemnez în raport.

Ne-o trântise, luându-ne piuitul. Un raport în care, printr-un singur paragraf, soarta fiecăruia dintre noi putea fi pecetluită: blam, degradare, puşcărie. Butov a respirat adânc, muşcându-şi buzele, ca un animal căruia i se scurtase şi mai mult lesa. Vasin, ca de obicei, a căutat să domolească tensiunea:

— Tovarăşe căpitan, aş putea să vă vorbesc despre o ciudăţenie care nu-mi dă pace? Iată... În curând se face săptămâna de când îl urmărim pe fugar. Şi el rămâne nici prea departe, nici prea aproape de noi. Îl vedem, fără să-l vedem, dar văzându-l...

— Unde baţi, sergent?

— Din două, una. Ori e prea slab şi nu izbuteşte să se descotorosească de noi – la urma urmei e foarte posibil ca, atunci când a evadat, să-şi fi rupt ceva... Sau e plin de snagă, şi-atunci...

— Şi-atunci ce? I-o fi plăcând să ne arate taigaua? Teoria dumitale nu stă în picioare. „Prea aproape, prea departe”... Adevărata întrebare nu-i asta. Avem o ţintă: să punem mâna pe un criminal. Punct. Mâine în zori, când îi e somnul mai dulce, o să încercăm să-l prindem. Dumneata, Vasin, o să deschizi drumul cu câinele. Ratinski o să te urmeze de-a lungul râului, în vreme ce noi o să rămânem în spate ca să-i tăiem orice cale de scăpare. Deşteptarea la ora trei şi jumătate!

În timpul nopţii, fiind de strajă împreună cu Vasin, l-am mustrat cu blândeţe:

— Credeai că faci un bine, Mark, cu toate presupunerile alea, ştiu. Dar Luskas a profitat, băgându-ne pe gât operaţiunea asta stupidă, care o să ne pună cruce. Pe de altă parte, n-am înţeles, chiar crezi că deţinutul îşi bate joc de noi?

Şedea în faţa focului, aruncând în flăcări găteje de foioase care ardeau slab, dar răspândeau un fum gros, care ne apăra de ţânţari.

— Cred că e un tip isteţ. Dac-ar fi vrut să-şi piardă urma, ar fi făcut-o demult.

— Şi-atunci, dacă-i şiret, de ce face tot circul ăsta?

— „Circul” ăsta îi poate salva viaţa. Ia gândeşte-te, Pavel. Dacă ar fi dispărut din prima zi, ne-am fi întors cu buza umflată, iar comandantul ar fi pornit o altă hăituială, cu mai multe echipe şi, poate, cu un elicopter. Ar fi fost prins. În schimb, câtă vreme nu ne-am întors, conducerea lagărului crede că o să-l aducem azi-mâine... Orice întârziere îi e prielnică.

— Nu-i lipsit de noimă ce zici. Şi-atunci de ce nu i-ai explicat şi lui Luskas?

Vasin mi-a răspuns tuşind înfundat şi a mai împins nişte vreascuri în foc. Apoi m-a ţintuit cu o privire necăjită.

— Pentru că-l înţeleg pe fugar. În lagărul unde am stat patru ani, visam de o sută de ori pe zi că evadez. N-am făcut-o. El a-ncercat. Dacă va trebui să-i punem mâna-n gât, o s-o facem, suntem soldaţi. Poate că, de fapt, e asasin. Dacă aflu însă că e deţinut politic, Luskas o să aibă de furcă cu mine...

S-a întors, a bătut uşor cu palma peste şalele câinelui care îi dormea în preajmă.

— E cam ostenit Almaz ăsta al meu. Şi bagă-n el peste măsură. Nu ştiu cum de izbuteşte să prindă atâta vânat. Ia uită-te la cocoşul ăsta de munte...

Am ridicat pasărea pe jumătate înfulecată, uimit de smocul de iarbă care îi ieşea din burtă. Mă pregăteam să-l întreb pe Vasin despre asta, când trosnetul unei crengi ne-a făcut să ciulim urechile. A apărut Ratinski, dar nu dinspre corturi, ci urcând dinspre râu.

— Mai bine aţi fi cu ochii-n patru, decât să staţi la taclale, ne-a îndemnat el sec, înainte să dispară.

În ochii lui Vasin, întrezăream propria-mi spaimă:

— Ne-o fi auzit vorbind despre deţinutul politic? Şi dacă da, o să ne toarne lui Luskas?

Simţeam din nou în suflet un frison de laşitate, prezenţa „păpuşii de cârpe” care mă împingea să mă supun, să-mi înghit orice vorbă nesocotită, de fapt să-mi alung din minte tot ce ne făcea să fim vii.

La adăpostul întunericului, ne-am apropiat de refugiul evadatului la mai puţin de o bătaie de glonţ. Prin încâlceala de crengi se zăreau trei pâlpâiri de jăratec care vesteau, mai mult sau mai puţin, prezenţa omului. Focurile erau cu siguranţă nişte capcane, iar fugarul îşi petrecea noaptea la fereală. Cu toate astea, după un minut de supraveghere („Ah, dacă aveam binoclul!”, a bombănit Luskas), am zărit în sfârşit o formă întunecată, lungită în centrul triunghiului. „El e, a susurat Ratinski. Acum, important ar fi să nu-l trezim.”

Am înaintat în şir strâns. Câinele scheuna din când în când, abia auzit.

La cincizeci de metri de ţintă, un curs de apă ne-a blocat drumul. În paloarea primelor clipe ale zorilor, am văzut mai bine focurile şi, sub o streaşină stâncoasă, silueta evadatului, în continuare nemişcată. Ratinski şi-a ridicat puşca în tăcere, indicând cu bărbia spre bărbatul adormit. Am prins ideea: să-l rănim, înlăturându-i orice posibilitate de împotrivire. Luskas a scuturat din cap, refuzând ferm: e greu să ţinteşti cum se cuvine pe întuneric. Iar căratul unui cadavru prin taiga era o sarcină mult prea anevoioasă. Şi, întâi de toate, şeful lagărului avea nevoie de o pradă vie, în stare să vorbească sub tortură şi numai bună pentru o execuţie exemplară.

Marginile râului erau abrupte, iar curentul părea foarte rapid. Luskas mi-a făcut semn să cobor şi să caut un vad, dar, în aceeaşi clipă, Vasin, târât de Almaz, a găsit alt punct de trecere: două trunchiuri fără crengi, apropiate unul de altul, alcătuiau o podişcă îngustă. Fluturându-şi arătătorul prin aer, Luskas ne-a explicat fără cuvinte planul de bătaie: Ratinski avea să traverseze primul, urmat de Butov. Ajunşi la tabără, se vor arunca asupra fugarului, în timp ce el, Luskas, avea să împiedice orice posibilitate de scăpare în direcţia stâncilor. Eu voi păzi intrarea pe punte şi, dacă tot eram acolo, calabalâcul nostru, care ne-ar fi îngreunat atacul. Vasin cu câinele va supraveghea

torentul, fiindcă evadatul ar fi putut să scape înotând...

După această repartizare, Butov s-a încruntat şi, dându-l în lături pe Ratinski, s-a repezit primul. Lui Luskas nici că i-a păsat. Fondul planului său era limpede: Butov și Ratinski aveau să pună mâna pe criminal, iar el, Luskas, va apărea triumfal. Rolul meu auxiliar era mărunt şi, la nevoie, puteam fi făcut responsabil pentru eşec. Nici Vasin, care păzea malurile, nu era mai cu moţ...

Butov, Ratinski şi Luskas înaintau tiptil, măsurând cu piciorul, pe bâjbâite, trăinicia construcţiei. Fiecare îşi ţinea arma ca pe o prăjină de acrobat. Trunchiurile, masive şi lungi, nu păreau să li se mişte sub călcătură.

Îmi spuneam că asaltul va prilejui fie o trântă violentă, fie o predare uşoară a unui om aflat la capătul puterilor, împăcat că nu mai trebuie să lupte. Cu un avânt instinctiv, m-am surprins dorindu-i această din urmă soluţie, iar când am vrut să înţeleg de ce, mi-a revenit în minte acel smoc de flori galbene atârnat de o ramură, semn delicat al goanei sale spre libertate...

Butov ajunsese aproape de capătul punţii când, dintr-odată, a tresărit, a scăpat o sudalmă şi a izbit buşteanul cu călcâiul, de parcă ar fi vrut să strivească un şarpe. Ratinski s-a dat în lături, străduindu-se să-i evite trupul mătăhălos, ce sta să cadă, dar s-a lovit de puşca lui. S-au prăbuşit amândoi în apă. Mai întâi Luskas a rezistat la zguduială, s-a bâţâit puternic, după care a căzut şi el, dar într-un mod mai puţin dezordonat decât ceilalţi. Acoperiţi de vârtejurile torentului, au reapărut douăzeci de metri mai încolo, zbătându-se, agăţându-se unul de o piatră, altul de o cracă...

Împreună cu Vasin, i-am regăsit pe un ţărm cu nisip, acolo unde râul se lărgea şi putea fi străbătut cu piciorul. Acolo pe unde ar fi trebuit să traversăm... Butov continua să înjure, blestemând „porcăria aia de zadă” care se rupsese sub el. Ratinski mergea de-a lungul malului, cu speranţa că va recupera puştile. Luskas îşi verifica înfrigurat hărţile şi documentele din raniţă...

Ne-am întors spre tabăra evadatului, fără să nădăjduim că mai e acolo. Focurile erau stinse, iar momâia pe care o luasem drept un corp întins pe jos era făcută din crengi de brad, ce imitau silueta unui om adormit… Secretul podeţului s-a lămurit lesne: unul din capete fusese sprijinit pe două pietre netede, astfel încât trunchiurile să lunece de îndată ce piciorul ar fi apăsat pe acest leagăn. Era o capcană, simplă şi

greu de descoperit. Dar pe care s-ar fi cuvenit s-o detectez!

Luskas a făcut cunoscut acest lucru pe un ton usturător:

— Ți-am ordonat să ne asiguri securitatea drumului! Era datoria dumitale să previi un accident tehnic...

Ascultându-l, am priceput că Vasin avea dreptate: da, orice eşec avea să-mi fie imputat numai mie, pentru că ăsta mi-era rolul în distribuţie. Dar, mai ales, am priceput că nişte acuzaţii atât de puţin întemeiate arătau că Luskas începea să piardă controlul jocului. El însuși a devenit conștient de asta și, stăpânindu-și mânia, a ordonat:

— Ca să răscumperi o greşeală atât de gravă, ar fi bine să recuperezi puştile pierdute din pricina neglijenţei dumitale.

M-am cufundat în torent de vreo douăsprezece ori. Apa era rece ca gheaţa, şuvoiul foarte puternic, iar adâncimea, în acest zăgaz mărginit de stânci, atingea pe puţin patru metri. Vasin mă priponise cu o funie, de care trăgea ca să mă ajute să ies. Pregătise un foc zdravăn, la care naufragiaţii să-şi poată usca hainele şi unde să mă încălzesc după fiecare tentativă. Tremuram, ascultând indicaţiile lui Luskas: să sondez puhoiul cât mai aproape de malul opus, să ocolesc un copac afundat în apă, să cercetez o viroagă... Puştile erau de negăsit. Aş fi avut nevoie de un echipament de scufundare.

La sfârşit, nici măcar flăcările nu mai reuşeau să-mi curme frisoanele. Butov, care-şi îmbrăcase uniforma uscată, mi-a poruncit:

— Gata, Garţev, opreşte-te. N-o să le găsim. Haide să te încălzești!

Luskas şi-a ridicat bărbia, pregătindu-se să dea un ordin opus, dar Vasin i-a luat-o înainte:

— Tovarăşe căpitan, dacă se-mbolnăveşte Garţev, o să-ntârziem şi mai tare. Ne-au rămas două puşti şi trei pistoale. Mai mult decât suficient ca să-l prindem pe criminal...

Luskas a răspuns, fără să-şi ascundă satisfacţia bolnăvicioasă:

— Da, poate. Cu condiţia să dorim să-l prindem. Fie el şi „deţinut politic”, cum îi zic unii...

Seara, stăteam de pază împreună cu Vasin. Vântul aducea o mireasmă amăruie, care ne lăsa să ghicim prezenţa îndepărtată a oceanului.

— Mergând spre nord, a murmurat Vasin, am ajunge la litoral în circa trei-patru zile...

A tras adânc aer în piept, cu pleoapele închise, şi mi s-a părut că

văd ce-şi închipuie – cum taigaua se limpezeşte, se umple de lumină şi cum, dintr-odată, se retrage din faţa unei nesfârşiri de ceaţă în care toate caznele şi spaimele noastre dispar. Dar mai ales această spaimă: Ratinski ne surprinsese conversaţia din noaptea trecută, vorbele nesăbuite despre prizonierul politic, şi ne turnase lui Luskas... Cuvintele noastre puteau fi interpretate ca o atingere la siguranţa statului, era de ajuns o bună articulare a dosarului de acuzaţie.

Ştiam prea bine. Dar briza dinspre Pacific făcea această ameninţare vagă, lipsită de interes... Cu voce stinsă, Vasin a rostit prin întuneric:

— Hei, Ratinski, caraliu de doi bani! După ce brad te-ai pitit? Hai încoace, în loc să îngheţi în beznă!

Desigur, nici vorbă de răspuns, dar această glumiţă a marcat o nouă senzaţie de eliberare: posibilitatea să ne ridicăm şi să plecăm spre nord, fără altă ţintă decât obârşia acestui vânt răcoros şi amărui, acolo, în veşnicia plină de viaţă a oceanului...

Vasin a scuturat din cap, alungând acest vis care, pentru întâia dată, nu ne mai părea chiar aşa de năstruşnic.

— Almaz al meu moţăie tot timpul, a oftat el, mângâindu-şi pe spate câinele adormit.

— Probabil că e rupt de oboseală, după atâta fugăreală de dimineaţa până seara, nu?

— Nu, nu-i oboseală, a obiectat Vasin. Mai ţii minte, îţi spuneam că reuşeşte să prindă o groază de vânat... Şi nu e câine de vânătoare!

— Şi-atunci cum face?

— I-l dă careva. Da, Almaz găseşte pe drum când o potârniche, când un iepure...

— Stai... vrei să zici... că-l hrăneşte evadatul?

— Da. Sau mai degrabă că-l neutralizează. Uită-te la iarba asta cu care-şi burduşeşte ofrandele. Oamenii locului îi spun „dremnik”, iarba somnului. Fac ceai din ea...

— Şi cum izbuteşte ăla să doboare atâta vânat?

— Pune capcane. Cam cum a făcut cu podişca aia. Nişte chestii mai iscusite, desigur. Jivinele sunt mai puţin neroade ca noi.

A surâs şi, purtat de un elan de tandreţe, şi-a lipit faţa de botul câinelui.

— Dormi, Almaz. E mai bine decât să-l hărtăneşti pe amărâtul ăla care încearcă să fugă...

Fără să vreau, aveam să ţin minte acea îmbrăţişare şi vocea mâhnită a lui Vasin. Cu intuiţia care ne leagă de făpturile apropiate, presimţise probabil care va fi soarta dulăului.

A doua zi dimineaţă, Luskas mi-a ordonat să mă caţăr pe o culme de deasupra taberei noastre şi să-i raportez „o cât mai exactă panoramă topografică”. O formulă fără noimă, ştia prea bine, dar cum pierduse hăţurile acestei escapade, se dădea mare strateg.

Colina, plină de pinii piperniciţi ai unei sihle, făgăduia un urcuş anevoios, aşa că am hotărât să nu mă zoresc. Luskas ar fi putut să mă-ntoarcă din drum, cum se mai întâmplase, spunând că o schimbare de situaţie îmi făcuse misiunea inutilă...

Pe la jumătatea pantei, m-am oprit să-mi trag sufletul. Ajunsesem deja deasupra desișului taigalei, această întindere vegetală lipsită de orice măsură. Văzute de sus, culorile ei – verde, gri, ocru, violet – semnalau mai bine relieful, alcătuiau curbe, încreţituri, alternanţe de umbră și de luminozitate. Această întindere fără limite rămânea însă unită până în zare, fiind întreruptă, doar ici și colo, de niște scânteieri șerpuitoare: afluenţii râului Amgun.

În timp ce întocmeam acea „panoramă topografică”, chiar lângă mine s-a legănat o creangă, iar liniştea care a urmat mi s-a părut încă mai desăvârșită decât înainte. Să fi fost din cauză că îmi ţineam respiraţia, sau era vorba despre încremenirea unui animal care se dăduse de gol? Această nemişcare m-a făcut să percep mai exact profunzimea pădurii unde se aflau aceste două fiinţe atât de puţin diferite una de alta: eu şi acea jivină... Sau acel om?

După vreun minut, mi-am armat puşca şi am înaintat, încercând să mă topesc în pădurea joasă, ai cărei arbori erau rareori mai înalţi decât mine. Ce fiară ar fi putut să se pituleze îndărătul acestei văluriri de pini? Un linx? Vreun urs? Sau un prădător mai rar – un irbis, acel leopard al zăpezilor pe care Butov spunea că-l vânase cândva, o felină vicleană care face salturi de opt metri lungime. Ori poate un tigru siberian. Dar înainta oare tigrul până în aici, lângă Amgun ?

Ştiam că fiarele evitau întâlnirea cu omul şi puteam fi sigur că

fuga lor printre pinii pitici ar fi fost lesne de observat. Însă nimic nu s-a clintit. Prin urmare, putea fi un om. Singurul om care mă interesa!

Am uitat de mila pe care o simţisem cândva faţă de evadat. Se ivise un prilej minunat să-l prind, să-l predau celorlalţi, şi în primul rând lui Luskas. Un asemenea trofeu avea să mă reabiliteze definitiv! Arestarea criminalului, recompensele, decoraţiile, adăugarea unui episod glorios în viaţa mea. Întoarcerea la confortul jocurilor omeneşti. Reîntâlnirea cu Sveta... Toate gândurile astea, de-a valma, îmi pulsau îndrăcit în tâmple. Eram gata să strivesc de pământ faţa evadatului, împiedicându-l să mai respire...

Strecurându-mă printre arbori, am ieşit într-un luminiş. Şi, înainte să realizez ce văd, era să apăs pe trăgaci.

O cămaşă gri, agăţată de crengi, îşi flutura mânecile. Pânza uzată era sfâşiată într-un loc. Am mai făcut un pas, am băgat de seamă cusăturile şi un ac gros atârnat de un fir de aţă...

Brusc, m-am simţi observat. O intuiţie animalică, fără nevoia vreunei dovezi, sigură. Eram ţintuit de o privire ce îmi reteza orice voinţă. Îmi închipuiam că sunt luat în cătare sau, şi mai probabil, că o baionetă îmi va luneca pe gât.

Precum un titirez dezaxat, m-am răsucit la dreapta, apoi la stânga, încercând să disting ce mi se întâmplă în spate, îndreptând puşca spre propria-mi umbră, împiedicându-mă de rădăcini, incapabil să-mi aud şopocăiala înfrigurată – un şir confuz de ameninţări adresate unui duşman nevăzut.

Am coborât iute coasta, continuând să mă răsucesc necontrolat şi convins că-mi protejez nepreţuita „păpuşă” care aduna, înlăuntrul meu, toate şansele mele de fericire. Ea era cea care mă făcea fricos, laş, dispus să-i povestesc totul lui Luskas...

Raportul meu prindea formă în ritmul salturilor: „Tovarăşe căpitan, deţinutul străbate acum sihla, trebuie să-l hăituim!”.

Încă departe de tabăra noastră, mi s-a adresat o voce. Era Luskas, care părea să m-aştepte printre arbori.

— Ia zi, Garţev, ce-ai văzut?

Mi s-a pus un nod în gât.

— Tovarăşe... căpitan... am...

Vedenia unei cămăşi sfâşiate şi pe jumătate cârpite mi s-a-ntors în minte. Cămaşa cenuşie a deţinutului. Un bărbat sleit, cu bustul gol, ascunzându-se după ramuri...

— N-am... n-am văzut nimic, tovarăşe căpitan... Afluentul pe care va trebui să-l traversăm e la vreo trei kilometri de-aici...

Luskas m-a cercetat cu privirea lui de oţel albăstrui şi, în locul dispreţului obişnuit, mi s-a părut că întrevăd în ea un fel de rătăcire. S-a scuturat, recăpătându-şi trufia duşmănoasă:

— Am înţeles bine? N-ai văzut nimic? Nicio urmă?

Ideea că ar fi putut să mă urmărească – şi să descopere acelaşi lucru ca mine – mi-a tăiat respiraţia. Însă cu o uşurare în acelaşi timp disperată și exaltantă, îi repetam deja:

— Nu, nimic, tovarăşe căpitan. Stors de vlagă cum e, evadatul ocoleşte probabil colinele.

În tabără, Luskas l-a chemat pe Vasin:

— Sergent, fiindcă iscoada noastră (a arătat spre mine cu o mişcare din bărbie) n-a găsit nimic dubios, îi vei da drumul câinelui... Repet, îi vei da drumul câinelui. Nu accept niciun „să vedeţi...”, e ordin.

Luskas nu mi s-a mai adresat toată ziua, iar tăcerea lui părea că-mi pecetluieşte condamnarea: m-o fi urmărit pe colină, o fi văzut cămaşa gri... „Păpuşa” tremura, mă contagia cu propria ei angoasă. Ca să scap, mi l-am închipuit pe deţinut cum se apropie pe furiş de ţoala cu pricina, cum scoate acul de cusut şi apoi se îmbracă... În mod ciudat, acest gest îmi transmitea o puternică senzaţie de eliberare.

Evadatul nu și-a schimbat itinerariul: a mers de-a lungul râului Amgun, a găsit un loc de trecere peste un afluent, s-a întors pe mal. Când soarele se odihnea deja pe vârfurile copacilor, Almaz s-a înviorat și a început să amușine pământul cu o însuflețire de vânător. Vasin s-a văzut obligat să tropăie în urma lui, Ratinski și-a îndreptat pușca spre o țintă pe care o credea aproape. Luskas se abținea să o ia la goană, dar se vedea că iminența capturii îl agita.

— Vând deja pielea ursului..., a bombănit Butov, care, din pricina gabaritului, se chinuia să păstreze ritmul de asalt.

Pielea ursului... Habar n-avea câtă dreptate are. Ca să-și justifice încetineala, mi-a propus:

— Auzi, Garțev, noi o să rămânem în urmă ca să-l blocăm pe individ, în cazul în care câinele l-ar goni spre noi. De fapt, cred că ar fi nevoie de o haită întreagă ca să-l încolțească, nu-i un ageamiu... Stai puțin, am o chestie de rezolvat.

L-am văzut îndepărtându-se către un pârâu, lăsându-se pe vine lângă un arbust. Am întors capul, ca să nu-l stingheresc... Hăitașii erau cu vreo sută de metri înaintea noastră și mi l-am imaginat din nou pe deținut, îmbrăcat cu bluza lui sfâșiată, un bărbat în jurul căruia se strângea plasa urmăritorilor.

Butov a reapărut, cu un aer mai potolit și cu fața trandafirie.

— Gata, Garțev, o luăm din loc. Viața e frumoasă și... cum spunea oare Gorki? Da, e frumoasă și surprinzătoare!

I-am simțit în respirație un damf volatil, înțepător, în care nu bănuiam prezența alcoolului, imposibil de procurat prin locurile astea. Buna lui dispoziție aproape că m-a făcut fericit: mergeam prin inima unui codru îmbălsămat cu rășină, cerul era limpede, nu se făcuse prea cald și halta de seară se apropia.

Primul foc de armă ne-a luat pe nepregătite – Butov s-a uitat la mine, vrând parcă să afle dacă auzisem același lucru. S-a auzit însă un

nou pocnet, reverberat de ecou, şi apoi altul şi altul... Ne-am pus pe fugă.

Am ajuns acolo înaintea lui Butov şi l-am văzut pe Ratinski care îşi învârtea puşca deasupra capului ca pe o suliţă şi striga cât îl ţineau bojocii:

— Un urs! Am ucis un urs! Ba chiar doi, pare-mi-se. Uite-acolo, sunt acolo!

Ne-am luat după el pe o cărare. Luskas şi-a scos pistolul, Butov, prinzându-ne din spate, i-a urmat exemplul. Mă pregăteam, la rândul meu, să trag. Un urs, nu, doi! Poate erau doar răniţi, deci cu atât mai periculoşi...

Am coborât spre un curs de apă mocirlos, am văzut o arătare întunecată, ascunsă sub ferigi. Fiara nu mi s-a părut impresionantă. Un pui de urs? Vasin s-a apropiat şi, cu vârful cizmei, i-a ridicat una dintre labe. Apoi a lăsat-o să cadă, moale, la pământ.

— Aţi împuşcat un flămânzilă[2], tovarăşe sublocotenent, a spus el cu un ton grav, sub care abia se vedea băşcălia. Un mascul de toată frumuseţea...

Străduindu-se parcă să nu fie prea crud cu idiotul de Ratinski, a adăugat:

— De departe, jderul flămânzilă seamănă cu un urs. Au acelaşi bot, acelaşi mers... Bun, şi-al doilea? Era probabil femela...

Înaintam de-a lungul râului, când Vasin, îmbrâncind pe toată lumea, s-a năpustit prin desiş. Am auzit un strigăt înăbuşit, apoi un geamăt puternic, pornit parcă dintr-o durere care ameninţa să devină din ce în ce mai ascuţită.

L-am descoperit printre nişte tufe de smirdar, îngenuncheat, cu capul lipit de pântecul unei jivine. Convinşi că e un alt jder, ne-au trebuit câteva clipe ca să realizăm că era vorba despre Almaz.

Vasin s-a ridicat, a făcut un pas spre Ratinski şi, fără o vorbă, l-a pocnit peste faţă. Sublocotenentul s-a agăţat de nişte crengi, evitând să se dea de-a berbeleacul. Puşca i-a căzut. După ce s-a îndreptat din şale, mai să se-nece de indignare:

— Curtea marţială te mănâncă... O să putrezeşti în lagăr! şi a dat să scoată pistolul din teacă.

---

[2] Gluton, sau jderul flămânzilă, mamifer nordic, comparat adesea cu un urs de talie mică (n.tr.).

Ajuns chiar atunci lângă ei, Butov a rostit cu o autoritate ameninţătoare:

— Jos mâinile, sublocotenente!

Ratinski a ascultat, dar Luskas a fost cel care s-a grăbit să adauge:

— Sergent Vasin, eşti arestat. Predă arma!

Arma, adică puşca descărcată, zăcea la picioarele lui Ratinski. Vasin părea să nu fi auzit nimic şi, ducându-se spre câine, s-a aşezat în genunchi, încercând să stăvilească sângele care-i curgea din piept lui Almaz. Părea absent, nepăsător faţă de ce i s-ar fi putut întâmpla.

— La noapte, îi legi mâinile şi picioarele, mi-a ordonat Luskas.

Vasin s-a ridicat şi s-a îndreptat spre Butov. Am crezut că voia să ceară anularea sancţiunii, dar a întrebat:

— Tovarăşe comandant, vă rog să-mi permiteţi să îngrop câinele.

Butov a încuviinţat, apoi, întorcându-se spre noi, a anunţat:

— Haideţi, trebuie să ajungem la Amgun...

L-am zărit pe Vasin cărându-l pe Almaz într-o râpă nisipoasă din mal... Ne-a regăsit în tabără, unde Ratinski avusese grijă să pregătească două capete de sfoară.

Noaptea, păzindu-l pe Vasin, l-am eliberat de legături şi am încercat să revin la tonul amical şi lejer al discuţiilor noastre nocturne. Abia de-mi răspundea, apoi se cufunda din nou într-o tăcere pe care nu izbuteam s-o fac mai puţin apăsătoare.

„E cu gândul la câine”, îmi spuneam, surprins de suferinţa aceea care mi se părea lipsită de măsură. Mai ales că recunoscuse, cam fără tragere de inimă:

— Bun, l-am pierdut pe Almaz. Dar... Ratinski ar fi tras la fel şi în evadat. Pentru el nu-i mare diferenţă.

Am descoperit în aceste vorbe calea prin care să-i schimb gândurile:

— Tocmai, Mark, ar trebui să-ţi închipui ce-ar fi păţit Almaz la întoarcere. Ajuns iar pe mâna paznicilor, şi-ar fi petrecut restul vieţii lătrând la deţinuţi şi, la fiecare tentativă de evadare, le-ar fi sfâşiat gâtul cu colţii! Măcar, în ultimele zile, a trăit bine – în mijlocul naturii, nu îndărătul gardurilor de sârmă ghimpată. Şi n-a făcut rău nimănui!

Vasin a scuturat din cap, după care am privit amândoi cele trei puncte luminoase suspendate în beznă – focurile aprinse de fugar, la un kilometru de tabăra noastră.

— Vezi tu, Pavel, câinele ăsta... Şi-aşa nu eram legat de multe

lucruri în viaţă.

Vocea i s-a limpezit – probabil că argumentaţia mea îi luase o piatră de pe inimă. Nu era legat de multe lucruri... Întocmai ca evadatul nostru în noapte.

Ratinski a venit să mă schimbe şi, observând funiile dezlegate, mi-a ordonat să i le pun la loc. Le-am înnodat cât mai larg cu putinţă. Vasin a zâmbit uşor, şoptind:

— Iată legăturile mele...

Ordinele lui Luskas au ajuns până la urmă să fie complet lipsite de coerenţă. Nu mai încerca să-şi ascundă confuzia. Şi nici frica. Vasin îmi vorbise despre asta cu câteva zile în urmă:

— Vânătorul nostru de spioni nu-i în apele lui. Cred că îi e pur şi simplu teamă. E orăşean şi confruntarea cu taigaua nu-i prea prieşte...

Îmi amintesc că, atunci când Ratinski i-a descoperit pe cei doi „urşi”, Luskas a stat deoparte, gata s-o ia la goană. Printre strigăte şi focuri de armă, nimeni nu i-a observat laşitatea...

Într-o noapte, ne-a sculat cu mult înainte de zori şi, vrând parcă să bage băţul prin gard, ne-a spus:

— O să vă luaţi micul dejun după operaţiune!

Ratinski a ţâşnit, dornic să dea bine în ochii celui de care îi depindea avansarea. Vasin şi cu mine nu ne puteam permite luxul unei răzvrătiri. Doar Butov a mârâit, în timp ce se întorcea în aşternut:

— Căpitane, ia cu tine nişte dopuri de cauciuc! Cum de ce? Pentru că individul ăla o să vă ciuruiască şi prin faţă şi prin spate, şi va trebui să vă astupaţi găurile! Şi-acum gata, nu-mi mai freca ridichea cu ofensivele tale de rahat! Napoleonu’ lu’ peşte prăjit...

Când am plecat, se auzea deja cum sforăie – nu se mai străduia să-şi ascundă aversiunea faţă de Luskas.

Mai bine de-un ceas am bâjbâit prin întuneric, speriind jivinele care o luau la sănătoasa, lăsându-ne mai înspăimântaţi decât ele. În mai multe rânduri, Ratinski, dotat cu arma confiscată de la Vasin, a fost cât pe ce să tragă în umbrele lor. Luskas mergea ţinându-şi strâns pistolul, cu speranţa neroadă că va da peste evadat chiar lângă poteca pe care înaintam.

Cel mai surprinzător a fost că, în noaptea aceea, socoteala lui chiar s-a adeverit! Manevra noastră era atât de anapoda, încât evadatul n-o crezuse posibilă. Când ne-am înfiinţat lângă focurile taberei sale, aparent tocmai fugise, fără să fi avut timp să ia cu el cei doi somoni

grași care stăteau la afumat pe un grătar de surcele...

Lumina zilei începuse să pâlpâie şi, printre pinii de pe povârnişul unui deal, l-am văzut limpede pe bărbat. Mergea zorit, fără să alerge. Spinarea îi era ascunsă sub o raniţă, făcută după toate aparenţele dintr-un rest de prelată. Nu foarte înalt, cu o constituţie destul de firavă, purta o glugă amplă care-i ascundea capul. Îşi ţinea puşca pe umărul drept, cu ţeava în sus, ca să poată trage îndărătul lui chiar înainte să se întoarcă şi să ţintească.

— Cam șchioapătă, a șoptit Vasin. Probabil că ghetele îi sunt ferfeniţă...

Umbra de milă pe care am simţit-o în vorbele lui părea să arate inevitabilul: bărbatul nu mai avea cum să ne scape, îşi trăia ultimele clipe de libertate.

Ne-a căzut în laţ când străbătea un curs de apă. Când am coborât pe ţărm, l-am văzut cufundat în apă până la gât, printre sălciile care îşi lăsau crengile să atârne pe malul vecin. Desişul lor îl împiedica să urce, zvârlindu-l în curentul năvalnic. Lupta împotriva încâlcelii de ramuri, era dus de şuvoi, se agăţa de câte o nuia mai rezistentă... Uneori, câte un văl de ceaţă ni-l ascundea privirilor. Apoi, în pâcla de dinainte de răsărit, era trădat de tremurul frunzelor. Gluga îl preschimba într-o ţintă lesne de recunoscut.

Probabil că asta-şi spunea Ratinski, luându-l în cătare. I-am aruncat o privire îngrijorată lui Luskas, aşteptându-l să repete consemnul: evadatul trebuia să rămână în viaţă. Dar căpitanul a tăcut chitic. Ratinski a fixat ţinta, era gata să apese pe trăgaci...

În timp ce mă năpusteam spre el, am strigat:

— Opriţi! N-avem voie să-l omorâm!

L-am împins, m-a înjurat, m-a dat la o parte cu patul puştii şi, reluându-şi poziţia, a tras. În rămuriş, capul acoperit cu glugă a tresărit, apoi a încremenit.

Urlam cu Vasin la unison:

— Căpitane! Aveam ordin să nu-l ucidem!

Luskas a răspuns cu sânge rece:

— Exact. Dar criminalul ne-a atacat, punându-ne vieţile în pericol. Sublocotenentul s-a văzut nevoit să recurgă la legitima apărare. Acum trecem apa şi recuperăm corpul. Executarea!

Am înţeles că „legitima apărare” urma să devină versiunea pe care Luskas o va raporta la comandament.

Ratinski a coborât în apă, grăbit să etaleze prada la picioarele şefului. Mi-am amintit că încercasem aceeaşi satisfacţie hapsână pe colina unde găsisem cămaşa deţinutului... Da, mă gândisem şi eu la trofeu!

Acum însă bărbatul ucis era pentru mine altcineva, nu pentru că murise, ci fiindcă mai adineaori îl văzusem mergând: o siluetă subţire, care nu semăna nicicum cu zdrahonul de puşcăriaş pe care ni-l închipuiserăm.

Ceaţa se îngroşa şi, din opacitatea ei vătuită, a ajuns până la noi exclamaţia lui Ratinski:

— Unde-o fi trupul?

Ne-am apropiat de el, dând în lături nuielele sălciilor. Ieşea din apă gol, dârdâind de frig şi ridicând deasupra capului o bucată de pătură udă.

— Gluga lui, a explicat el. Dar trupul? Mă duc să caut în aval, o să iasă cu siguranţă la suprafaţă...

Luskas, nedumerit şi el, a înaintat pe firul apei şi, deodată, a bolborosit cu o candoare ce nu-i stătea în fire:

— Păi, astea... Ale cui sunt? Garţev, ai trecut dumneata pe-aici?

Am văzut nişte urme care se îndepărtau spre pădure. Aşezându-mi cizma lângă una dintre ele, am constatat că piciorul meu depăşea cu mult amprenta lăsată de evadat. Vasin ni s-a alăturat şi a reluat demonstraţia, cu acelaşi rezultat. Ratinski, care clănţănea lângă focul pe care tocmai îl aprinsese, a întrebat:

— Aţi dat până la urmă de trup?

Butov ne-a ajuns şi el din urmă. Dintr-o singură privire, aruncată spre Ratinski şi spre urmele fugarului, a cântărit situaţia:

— Corpul încă aleargă! Acoperă-ţi coaiele, sublocotenente, ciupiturile de ţânţar sunt cam excitante.

Neîndoielnic, tertipul fugarului era iscusit: îşi agăţase gluga de-o creangă, apoi a plonjat, a ieşit pe mal câţiva metri mai jos, la adăpostul hăţişurilor. Nu fusese totuşi nimic altceva decât un vicleşug disperat, încleştarea lui de onoare în faţa morţii.

— I-ai văzut urmele? a murmurat Vasin. Se disting semnele degetelor de la picioare, merge aproape desculţ...

De-acum, pentru el era şi mai grav faptul că ştiam cine e. Nu vreun vânător de temut, ci unul ca noi, cu ţoale zdrenţuite, un bărbat cu fizic nici prea-prea, nici foarte-foarte şi care, dându-şi de gol

şiretlicurile, ne lăsa să i le învăţăm unul câte unul.

De-abia de-acum începea adevărata vânătoare, de fapt o hăituială de aproape, cea care deşteaptă în fiecare din noi instinctul de prădător.

Am stins focul sub tălpi şi am plecat de-ndată. Probabil că şi fugarul irosise nişte timp încălzindu-se, pentru că plonjase în apă îmbrăcat. În locul unde făcuse un scurt popas, tăciunii nu se răciseră cu totul şi iarba, argintată de rouă, păstra o urmă întunecată ce indica limpede că pe acolo trecuse recent cineva... Am mâncat fără să ne oprim în loc, preocupaţi să păstrăm un ritm căruia să nu-i poată face faţă. Patima jocului – iminenţa ciozvârtelor aruncate la ospăţul vânătoresc – mi-a dat ghes, ştergându-mi din minte şubrezenia fizică a bărbatului.

O singură dată m-a răscolit cruzimea vânătorii noastre. Drumul fugarului trecuse peste nişte pietre plate, calcaroase. Pe suprafaţa netedă a uneia dintre ele, Vasin mi-a arătat urma unei tălpi, pe jumătate roşie. Roşie de sânge...

În ciuda lipsei de vlagă, fugarul a reuşit să reziste până pe înserat. A trebuit să oprim hăituiala ca să reperăm locul unde se adăpostise şi apoi să ne aşezăm corturile.

Niciodată, de la începutul expediţiei încoace, nu ne petrecuserăm noaptea atât de aproape de locul unde se instalase fugarul. Nu aprinsese decât un foc, nemaiavând putere să-şi pregătească celelalte momeli luminoase.

Eram de gardă şi înteţeam din vreme în vreme vâlvătaia. Deşi mă atinsese picoteala, am fost alarmat de un pas greoi. O siluetă şovăise în preajma corturilor, am pus mâna pe puşcă...

Era Butov, gârbovit şi slobozind un mormăit iritat. S-a lăsat să alunece lângă foc, a scos o ţigară groasă şi cam strâmbă, a aprins-o cu un tăciune, a tras un fum. Şi a vorbit, stăpânindu-şi puterea vocală cu care-şi zbiera îndeobşte ordinele:

— Netrebnicul ăsta de Luskas! Nu mă lasă să dorm. Nu-i tace gura prin somn. Trăncăneşte, trăncăneşte...

În timpul gărzilor mi se întâmplase să aud conversaţii care veneau dinspre cortul lor şi lucrul acesta mi se păruse surprinzător: oamenii ăştia îşi purtau o ură abia ascunsă şi n-aveau mare lucru să-şi spună.

Mânat de curiozitate, am şoptit ceva ca un răspuns la propriile

mele gânduri:

— Credeam că discutaţi cu tovarăşul căpitan despre planul operaţiunilor...

Butov a clătinat din arătător în semn de împotrivire.

— Numai el vorbeşte şi repetă aceleaşi bazaconii...

— Bazaconii?

— Mai rău. Vorbe de om dus cu pluta. Mai ales când începe să strige. Strigă în şoaptă! Îţi îngheaţă sângele-n vine şi mai multe nu. Ce strigă? Nume, frânturi de formule oficiale de genul: „în aplicarea articolului numărul x din codul penal...” I se trage de la fosta lui meserie... După care, netam-nesam... Bun, chestia asta e mai bine să n-o auzi. Pare că se smiorcăie şi gângăveşte fără răgaz aceeaşi frază: „Cefele alea mă privesc... cefele alea mă privesc...”

Butov mi-a aruncat o privire cam jenată şi apoi, hotărând să nu se mai ascundă, a scos din buzunar o ploscă, i-a deşurubat dopul, a ras un gât, o oftat prelung şi zgomotos.

— Vrei un strop, Garţev?

Respectându-mi refuzul („Sunt de gardă, tovarăşe comandant...”), a suflat în gol ca să-şi stingă arsura de alcool, apoi şi-a continuat povestea:

— Da, îl urmăreşte trecutul. Cam cum se-ntâmplă cu noi, care alergăm pe urmele amărâtului ăstuia de pârnăiaş. În timpul războiului, Luskas lupta împotriva „defetiştilor” şi a „elementelor duşmănoase ideologic”, cum se spunea pe-atunci. Adesea, nişte buni ofiţeri. A împuşcat cu sutele! Arăta în pripă cu degetul un duşman şi, hop, plutonul de execuţie! Fără nicio altă formă de proces. Am întâlnit tipi care făceau aceeaşi muncă murdară ca el. Unii, şi probabil că e cazul lui Luskas preferau să ucidă cu pistolul de serviciu. Chestie de gust. Un glonţ în ceafă şi dosarul era închis. Atât doar că, vezi tu, Garţev, chiar dacă trăgea în ceafă, n-avea cum să nu vadă, înainte de execuţie, ochii soldaţilor ăia... Acum, când doarme, privirile alea se-ntorc. El trage, ţestele explodează, dar ochii îl sfredelesc. Aşa că zbiară. Ochii ăia o să-l urmărească până la moarte. Şi poate şi după ea...

A băut încă un gât şi, în loc să mai ofteze de plăcere, s-a crispat, a ciulit urechea şi mi-a făcut semn să stau nemişcat. În întuneric, foşnetul de paşi a durat câteva clipe apoi, răspunzând tăcerii noastre, a dispărut. Butov s-a aplecat spre mine, şoptind:

— E turnătorul de Ratinski care dă târcoale... Cândva, şi somnul

lui va fi înţesat de ochi care-o să-i ceară socoteală...

Fără să mai coboare vocea, a bombănit:

— Du-te să tragi un pui de somn, Garţev. Am eu grijă de foc.

Dis-de-dimineaţă l-am zărit pe evadat strângându-şi calabalâcul: nu asistaserăm până atunci la această scenă. S-a înhămat cu ditamai rucsacul, şi-a cumpănit puşca pe umăr; părea împăcat cu faptul că e văzut de la o distanţă de nici două sute de metri. S-a îndreptat direct spre malul întins şi nisipos. Ne dădeam seamă că acel traseu nu-i era cel mai potrivit, dacă ar fi vrut să înainteze pe ascuns. Cu siguranţă însă îi era prea greu de suportat să-şi izbească de rădăcini picioarele însângerate.

Acum îl vedeam la fiecare cot al râului, chilug, subţiratic, cu mers târşâit... S-a întors în mai multe rânduri ca să măsoare cu cât se micşorase distanţa dintre noi.

Către prânz, după ce ne-a mai aruncat o privire, am crezut că avea să se oprească, să-şi arunce arma şi să se predea...

În acea clipă, drumul i s-a înfundat.

Râul făcea acolo o curbă strânsă; când am depăşit-o, am văzut că malul dispărea sub o aglomerare de stânci ce forma un povârniş înalt de câţiva metri. Un baraj de pietre. Fugarul a şovăit, a intrat în apă sperând să-l ocolească, s-a întors în faţa obstacolului.

Am micşorat pasul, de teamă că, pus cu spatele la zid, va începe să tragă şi că, în timpul schimbului de focuri, va încerca să scape de-a lungul peretelui stâncos. Cu voce scăzută, Luskas a distribuit rolurile în cadrul unei savante tactici de încercuire („Napoleonu lu'...", m-am gândit, în timp ce schimbam un surâs grăbit cu Vasin). Manevra avea în vedere ca duşmanul să rămână nemişcat, prins între stânci.

— Eu şi comandantul Butov rămânem aici pe poziţii, fiindcă, dacă ticălosul nu se predă, o să încerce să fugă prin pădure. Garţev şi Vasin vor...

Chiar atunci, evadatul, dejucând această logică, s-a apucat să se caţere pe blocurile de granit.

O încercare fără speranţă – după primele ieşituri, peretele

devenea lipsit de relief, nu mai oferea niciun punct de sprijin. Ca să nu mai spun că escalada îl expunea gloanţelor noastre, fără cale de ripostă...

Descumpăniţi de atâta îndrăzneală, am ajuns lângă perete. Căţărătorul atinsese o proeminenţă, unde nu-şi putea sprijini decât un picior; Ratinski, mai întărâtat ca niciodată, a strigat:

— Tovarăşe căpitan, daţi-mi voie să-l termin!

Luskas i-a interzis cu o mişcare a capului, şi-a scos pistolul şi a tras în aer. Evadatul, atârnat deasupra unui hău de vreo cincisprezece metri, a zvâcnit, a râcâit faleza cu celălalt picior, ca să-şi găsească mai mult sprijin... Şi a dispărut!

Nu eram prea bine poziţionaţi ca să distingem, de-acolo de jos, falia din stâncă în care bărbatul, subţire cum era, se strecurase, lăsând la vedere doar rucsacul. Apoi s-a ascuns cu totul.

— Tovarăşe căpitan, aş putea să urc pe...

Ratinski şi-a zgâlţâit mâna în direcţia scobiturii unde se tupilase bărbatul. Luându-i-o înainte lui Luskas, Butov a replicat:

— Auzi, sublocotenente, omul ăla te va ucide de îndată ce-ţi vei arăta nasul sub adăpostul lui. Rămâi pe loc. Voi, ceilalţi, hai după mine!

Luskas, jignit nevoie mare, s-a înfuriat:

— Dacă tot am început să comand operaţiunea, o s-o şi termin!

Butov s-a întors:

— Căpitane, o s-o comanzi dup-aia, când o să-ţi scrii rapoartele de străjer la ocnă. Acum, bagă pistolul în toc şi hai cu noi...

Preţ de o clipă, am crezut că Luskas o să-şi iasă din fire şi o să-l împuşte pe la spate...

Aşezându-se la hotarul dintre ţărm şi primii arbori din taiga, Butov a găsit poziţia care să-i îngăduie să-l vadă pe bărbatul adăpostit printre straturile stâncoase. Ne despărţeau mai puţin de o sută de metri – o distanţă potrivită ca să nimerim ţinta.

Ratinski şi-a sprijinit puşca pe o creangă, gata să execute foc la ordin. Butov a fluierat uşor, ameninţându-l cu arătătorul lui cel gras:

— Sublocotenente, păstrează-ţi cartuşele. Deţinutul n-o să stea căţărat o veşnicie. O să i se facă foame, o să adoarmă, o să-l prindem ca pe un peşte-n minciog... Un bob zăbavă.

Vasin şi cu mine ne-am îndreptat privirile spre Luskas: furia şi umilinţa îi brăzdau obrajii în convulsii scurte. Potrivit formulei lui Butov, „a strigat în şoaptă”:

— Sublocotenente, foc!

Şi a şuierat printre dinţi:

— Preiau comanda *politică* a operaţiunii, tovarăşe Butov!

Cuvântul „politic”, îngroșat cum se cuvine, și-a făcut efectul: cel care dădea ordinul nu mai era un oarecare căpitan Luskas, ci reprezentantul regimului şi al maşinăriei lui represive. Ca să-şi întărească vorbele, şi-a scos pistolul – dând a înţelege că l-ar putea folosi, şi nu doar împotriva evadatului.

Butov a înlemnit, cu gura gata să scoată o sudalmă. Spaima cu care trăia o ţară întreagă se întrupase în statuia lui vie: un militar care înfruntase moartea, timp de patru ani de război, şi care devenea o marionetă, un simplu „tovarăş Butov”, unul dintre cei pe care doar un cuvânt venit de Luskas i-ar fi putut trimite la luni întregi de interogatorii şi de torturi, dintr-acelea care îi lăsau pe prizonieri cu unghiile smulse şi dinţii sparţi, în agonie printre gheţurile cercului polar...

Primul glonţ al lui Ratinski a ciobit granitul la câţiva centimetri de capul fugarului – care s-a ascuns şi, când a reapărut, i-am văzut bărbia sângerând.

— L-am nimerit! a jubilat Ratinski care, prea grăbit, a trimis alte două gloanţe pe lângă. Cel de-al patrulea l-a făcut pe evadat să dispară un timp mai îndelungat, aşa încât am crezut că, de data asta, o sfeclise. Totuși, părea că e încă viu, în orice caz i s-a zărit cămașa cenușie într-o spărtură din stâncă. Ratinski a tras – cămaşa s-a făcut nevăzută, de parcă bărbatul ar fi fost nimerit grav, poate chiar mortal.

— Cred că... s-a isprăvit, tovarăşe căpitan. Criminalul a fost doborât.

Ca să sporească solemnitatea momentului, Ratinski a luat poziţie de drepţi în faţa lui Luskas. Acesta din urmă a rânjit satisfăcut, dar a afişat un aer de modestie:

— Da, operaţia s-a încheiat. Mai stăm câteva clipe şi apoi mergem să ridicăm trupul...

Râsul lui Butov a izbucnit cu puterea unei fanfare militare. Se sufoca, nu mai putea articula şi îşi agita mâna în direcţia stâncii. Privirile noastre i-au urmărit gestul.

Îndărătul unui pietroi, evadatul stătea în picioare, lăsându-şi la vedere capul chilug și umerii goi.

— Cămaşa! a grohăit Butov, între două hohote de râs. Ţi-a tras-o,

băi Ratinski, ca şi atunci cu gluga... I-ai găurit doar cămaşa...

Pentru ca Luskas să nu-mi zărească surâsul, mi-am plecat capul şi mi-am şters fruntea. Vasin era şi el zguduit de hohote înfundate. Şmecheria fusese identică: cămaşa pe care evadatul şi-o dăduse jos fusese agăţată, ca nadă, pe un stei de stâncă...

Dintr-odată Butov a amuţit, purtând pe chip o expresie de uluire admirativă. Nu mai râdea. Ne-am ridicat privirea spre stânci. Evadatul nu-şi schimbase poziţia, dar, în clipa de faţă, strângea în mâini un binoclu masiv şi ne contempla liniştit.

— Cu lentile antireflex... a şoptit Vasin, făcându-mi cu ochiul.

Da, era binoclul lui Luskas. Radiind de satisfacţie hâtră, Butov a declarat:

— Căpitane, a venit momentul să te caci pe un deal!

Luskas a părut că nu-l aude. Mă ţintuia cu pupilele dilatate, cu un aer care m-a îngrozit. Ordinul lui m-a buimăcit:

— Garţev, o să te caţeri pe stâncă!

Am bălmăjit un fel de împotrivire:

— Tovarăşe căpitan, evadatul e înarmat şi, mai ales...

A ridicat ţeava pistolului către mine:

— Executarea!

Mă îndreptam spre obstacolul de granit, urmat de Luskas şi de Vasin, care încerca să mă ferească de pericol:

— Omul e încercuit, tovarăşe căpitan. Într-un ceas sau două...

Socoteala lui Luskas nu era totuşi lipsită de noimă. Am urcat un rând de pietre şi am ajuns la vreo cincizeci de metri de refugiu.

— Urcă pe terasa aia! mi-a ordonat el.

M-am conformat, căţărându-mă un metru mai sus. Ascunzişul evadatului se vedea şi mai bine de-acolo. Zăream cămaşa pe care o îmbrăcase la loc – partea de sus a spatelui i se contura în cătarea puştii.

— Foc! a „strigat în şoaptă" Luskas, cu o furie care se adresa atât omului din ambuscadă, cât şi mie.

Am ţintit granitul la un centimetru de cămaşă, jurându-mi că n-o să ajung asasin. N-am avut parte de nicio replică... După alte două focuri, Luskas şi-a ridicat pistolul:

— Dacă mai ratezi o dată...

Mă privea cu ochi de smintit, da, cu ochii celui care urla prin somn: „Cefele mă privesc..."

M-am prefăcut că ţintesc mai grijuliu. Glonţul a ricoşat pe stâncă.

— Fac şi eu ce pot, tovarăşe căpitan, s-a plâns vocea mea, atât de înspăimântată că n-am recunoscut-o, vocea „păpuşii de cârpe”. Ştiam că Luskas mă putea ucide. După atâţia alţii...

Aşa încât următoarea lui mişcare mi s-a părut logică: a bătut mărunt din picioare, cuprins de-o furie fără seamăn... Cu frica-n sân, nici nu mi-am dat seama că gestul avea legătură cu un foc de armă venit dinspre stâncă. După un „Uii, ah!” de tot râsul, s-a prăbuşit. Pe gambă, deasupra cizmei, creştea o pată întunecată...

Un rănit, oricine-ar fi, e totuşi un rănit... Ne-am grăbit să-l evacuăm spre pădure şi să-i dăm primul ajutor. Un garou, spălarea plăgii, un pic de alcool pe care Butov i l-a turnat pe gât din ploscă. Glonţul îi trecuse prin pulpă, scutindu-ne să-l mai extragem.

Durerea îţi vorbeşte despre felul omului. Luskas s-a dovedit mofturos, suspicios şi, mai ales, sensibil nevoie mare. A insistat să-i curăţăm rana cu alcool de trei ori la rând. Vasin, care căra printre catrafuse uneltele şi trusa noastră de medicamente, a irosit jumătate din rezerva de pansamente. Iar eu m-am resemnat să iau asupră-mi toate învinuirile...

Rana se putea iute cicatriza, dar decizia lui Luskas nu lăsa loc de-ntors: ca să evite septicemia, trebuia să ajungă de urgenţă într-o zonă locuită, dotată cu un dispensar. Nu prea aveam de-ales: ne încheiam urmărirea, ne întorceam cu buza umflată, târându-l cu targa, sau îi dădeam drumul singur, cu pluta în derivă pe firul râului Amgun, până la cea mai apropiată aşezare... Butov a consultat hărţile. La vreo cincisprezece kilometri în aval era marcat un sătuc. Era de ajuns să te laşi dus de apă.

Vasin se-apucase deja să reteze crengile unor pini tineri, doborâţi de mine cu fierăstrăul lui de mână. Avea o tehnică primitivă: un rând de trunchiuri legate cu o funie şi, pe deasupra, astfel încât ansamblul să fie mai ţeapăn, un al doilea rând, perpendicular pe cel dintâi. O prăjină, o vâslă cioplită cu toporul...

În ciuda tuturor ocolurilor pe care evadatul ne silise să le facem, eram încă foarte aproape de Amgun. Într-un ceas, Vasin ajunsese acolo cu pluta, după ce coborâse pe afluentul pe al cărui mal îl căraserăm pe rănit.

Înainte să se instaleze pe plută, Luskas ne-a silit să-i spălăm din nou rana şi să-i schimbăm pansamentul. Acest om, care ucisese de

atâtea ori, ştia ce-nseamnă fragilitatea unei vieţi şi se agăţa de ea cu o încrâncenare neruşinată. Ne-a cerut să-i dăm una dintre cele două puşti ale noastre.

— Pentru siguranţa mea personală, a insistat el, pretinzând că revolverul de serviciu nu-i era de ajuns în cazul unui atac al unor fiare. Butov îl privea cu silă, mormăind:

— Aş prefera să-i dau o grenadă cu cuiul scos...

Plecarea lui ne-a afectat nu atât prin aceste pretenţii copilăreşti, cât prin amărăciunea afişată de Ratinski. Asista la plecarea bărbatului care şi-ar fi dorit să devină, alter ego-ul din visele sale, idealul lui. Copleşindu-l cu mii de atenţii pe schilodul ăla fiţos, vorbea cu o blândeţe tristă de care nu l-aş fi crezut în veci capabil. Tandreţea lui faţă de Luskas, fiinţa aia ghiftuită cu sânge, m-a izbit mai mult decât bucuria de a vedea pluta îndepărtându-se de mal.

IV

Seara, după plecarea lui Luskas, s-a petrecut o revoluţie. Butov l-a trimis pe Ratinski să stea de gardă „sub bolovăniş” – la poalele falezei unde încă mai credeam că se adăposteşte evadatul. Sublocotenentul i-a aruncat o privire otrăvită, dar a trebuit să dea ascultare.

Comandantul s-a prăvălit lângă foc, poftindu-ne pe mine şi pe Vasin să şedem lângă el. Şi-a cufundat mâna în rucsac, cu un aer solemn de magician, şi a scos o sticlă de un litru.

— Poftim! Alcool pur de infirmerie.

Glaja era demult începută, dar Butov, surprinzând schimbul nostru de priviri, ne-a dat asigurări:

— Tărie sută la sută. La o parte alcool, se pun patru părţi de apă... Şi să nu uitaţi de asta!

A strivit o mână de zmeură sălbatică în ceaşca de aluminiu.

— Mai bun decât un vin de Porto!

Ne rămăseseră nişte posmagi, dar nicio conservă. Din fericire, în pădurea asta în care omul se încumeta arareori să pătrundă, vânatul nu era prea sperios. Pentru cină, am împărţit o gâscă pe care Vasin o doborâse aproape de locul unde aruncaserăm pluta la apă.

Beţia ne-a cuprins degrabă, eliberatoare şi sonoră, aducându-mi aminte ce învăţasem în război: fraternitatea oamenilor care, aflaţi zilnic în preajma morţii, aveau nevoie de privirea unui tovarăş de arme ca să se mai simtă în viaţă.

Ne-am depănat obişnuitele glume soldăţeşti – poveşti dezbărate de povara suferinţei, retuşate ca să aibă sclipici, precum nişte medalii frecate cu pastă de dinţi... Butov a istorisit trecerea Niprului, schiţând o frumoasă panoramă a trupelor noastre, invulnerabile în faţa obuzelor nemţeşti. Eu am pomenit despre un oraş baltic în care regimentul pe care-l însoţeam pentru un reportaj a dat peste o pivniţă plină de vinuri. Vasin, mai puţin flecar, a evocat apărarea Leningradului...

Spre noapte, vântul a adus o burniţă rece, de toamnă. Ne-am

adăpostit într-un cort, încercând să ne reluăm petrecerea cu aceeaşi bună dispoziţie ca înainte. Însă băutura – inevitabila duşcă în plus – începuse să răspândească amărăciune, acea luciditate tristă căreia nu-i mai puteam alunga dezvăluirile.

— Da, am trecut Niprul, a suspinat Butov. Numai că... Erau atâţia morţi că pontonierii îşi înfigeau stâlpii într-un strat de cadavre...

Mi-am amintit de strada unde zăcuseră femeile împuşcate de nemţi, am vrut să vorbesc despre ele, dar Butov şi-a strecurat dintr-o dată capul prin uşa cortului, zbierând în direcţia stâncilor:

— Hei, Ratinski, hai să bei un gât!

Am întrezărit în ochii pe jumătate închişi ai lui Vasin lucirea unui război care nu prea semăna cu basnele noastre de fanfaroni.

Ratinski s-a pilit una-două şi, ca să nu fie mai prejos, ne-a povestit cu emfază:

— Eram prea tânăr ca mă înrolez... Cum însă trăiam în zona ocupată, de lângă graniţa poloneză, am luptat la greu împotriva naziştilor!

A urmat un pomelnic de isprăvi: răsturnarea unui indicator rutier, dezumflarea roţilor unei motociclete militare. Dus de entuziasm, şi-ar fi născocit cu siguranţă un trecut glorios, uzurpând rolul unui partizan, dar pileala i-a feştelit avântul epic. Sărind de la una la alta, a vorbit despre bunicul lui, „înalt funcţionar al Imperiului ţarist”, un „aristocrat” care conducea „cu mână de fier” o provincie din Polonia natală – rusească pe vremea aceea. Precum şi despre taică-său, care moştenise mâna de fier, dar care se pusese în slujba Sovietelor... Ratinski repeta cuvântul „fier” în aproape fiecare frază. În mod vădit, ordinul, regulamentul militar îl fascinau, aşa că, ascultându-l, am priceput mai bine admiraţia pe care i-o purta lui Luskas.

În plină exaltare, a dat peste cap o înghiţitură abia îndoită cu apă, scuturându-se precum un cal care iese pe mal:

— Uff! Mdaa... Disciplină de fier! Încă din copilărie, tata mi-a deşteptat gustul pentru disciplină – toate lucrurile la locul lor, fiecare om acolo unde îi e rangul. În timpul războiului, i-am studiat pe nemţi, exista un stat-major în oraşul unde locuiam. Ei bine, la ei era limpede: ordinul e ordin! Pe un ofiţer german îl citeşti după mers, după voce. La noi e brambureală, anarhie şi după aia, hop, dictatură: încep să cadă capete! Într-un oraş unde se stabilesc nemţii, maşinile strălucesc, uniformele sunt impecabile, iar când lucrezi pentru ei, nu e loc de

surprize! Ești plătit cum se cuvine pentru ce faci... Păi... Nu! Nu vorbesc despre mine! Vreau să spun că în principiu...

S-a zăpăcit și, într-o pauză care i-a limpezit gândirea încețoșată de alcool, a constatat că se dăduse rău de gol. I s-a pus un nod în gât. S-a sufocat și a prins să scuipe fărâme de carne... Butov ne-a privit, pe mine și pe Vasin, de parcă ar fi vrut să ne-ntrebe: „Ce facem cu ăsta?”. Apoi, cu un aer mai degrabă mâhnit decât sever, l-a bătut pe spate pe Ratinski, care tușea să-și verse plămânii.

După ce s-a mai liniștit, Butov a oftat:

— Ascultă, sublocotenente... Ai noroc că nu-i Luskas aici. Te-ar fi băgat la mititica pentru un sfert din ce ne-ai spus... Du-te și dezmeticește-te! O să facă Garțev de gardă în locul tău...

Ratinski s-a ridicat, a dat să vorbească, dar n-a putut să scoată decât un sughiț plângăcios. După ce a dispărut, Butov a murmurat:

— Așa e mereu în viață... Salvezi pe cineva și apoi stai să te-ntrebi ce porcărie o să-ți trântească în chip de mulțumire... Bun, mai vedem. Mâine nu ne grăbim, înfulecăm în tihnă, înaintăm fără pripă. Bonaparte al nostru a plecat. Iar evadatul sunt convins că o să ne-aștepte. N-are niciun interes să vadă o altă echipă pe urmele lui. Prin urmare, să profităm de răgaz, nu știm ce ne-așteaptă la întoarcere...

Pomenise de „întoarcere” cu o voce necăjită, ieșită surprinzător de sub aburii alcoolului.

În postul de gardă, sub faleză, mi-am spus că, după mărturisirile involuntare ale lui Ratinski, îl detestam mai puțin. Era, de bună seamă, un turnător de rahat, un arivist. Lucrase pentru nemți! Dar... Mi-l imaginam copil, odraslă a unor boiernași polonezi rătăciți într-o epocă însângerată de revoluții și de războaie civile. Ca să supraviețuiască, își găsise un colac de salvare: „disciplina de fier” pe care o admira la tatăl lui, la nemți, la Luskas. În lipsa ei, nu s-ar fi eliberat în veci de adolescentul din el – un puști plăpând, înspăimântat că-i va fi scos pe nas trecutul țarist al bunicului, originile familiale problematice din acea Polonie care complota cu Hitler. Și, cu precădere, admirația juvenilă pentru frumușeii ofițeri naziști... Fiecare dintre aceste metehne putea să îi aducă ani grei de ocnă.

Un adolescent ascuns. Una peste alta, destul de asemănător „păpușii de cârpe” pe care o purtam în mine. Simbol înflăcărat al voinței noastre de a trăi, de a iubi, de a obține recunoaștere, de a fi

iubiţi...

Încercam pentru prima oară acest sentiment de afinitate la grămadă: Butov, Vasin şi... da, Ratinski. Başca fugarul acela, chircit printre stânci. Un amărât cu tălpile zdrelite, care începuse probabil să ne judece separat, pe fiecare cu „păpuşa” lui lăuntrică, şi laolaltă, strânşi în această urmărire absurdă...

Venit să preia schimbul, Vasin s-a aşezat lângă foc şi a şoptit cu un aer cam plouat:

— Adineaori n-am prea vrut să vorbesc despre luptele de lângă Leningrad... De fapt, unitatea noastră îi proteja pe civilii care erau evacuaţi în camioane, pe gheaţa lacului. Într-o seară, am văzut cum un furgon cu cincizeci de copii a dispărut într-o copcă provocată de o bombă. A doua zi, gheaţa s-a legat la loc şi maşinile şi-au continuat vânzoleala... De-atunci nu-mi mai plac poveştile astea soldăţeşti. Toate numai înflorituri, isprăvi şi victorii. Noua generaţie ascultă şi începe apoi să viseze la propriul război...

Am șovăit o clipă după care m-am destăinuit:

— Nu era niciun beci plin cu vinuri în oraşul ăla baltic despre care am pomenit. Doar o ladă cu sticle. Am băut cu răcanii ca să ne ştergem din minte că tocmai călcaserăm în picioare feţele unor cadavre. De-atunci, n-am mai găsit alt leac de uitare...

A doua zi după chiolhan, am constat că evadatul se străduise să escaladeze peretele de stâncă şi să-şi continue drumul. În sinea noastră, ne simţeam uşuraţi: adio confruntare finală, încă nişte zile de „concediu”, cum spunea Butov.

Viaţa noastră se alcătuise într-un fel pe care oricine l-ar fi invidiat. Mergeam de-a lungul unor ape mărginite de păduri neatinse de om, făceam tabere croite după popasurile fugarului, mâncam vânat fript, iar seara, în jurul unui ospăţ stropit cum se cuvine, purtam dialoguri virile nevoie mare: război, femei, vânătoare, arme...

Cel pe care-l urmăream devenise de neînlocuit pentru aceste bucurii simple. Pentru că de bucurii era vorba! Până şi Ratinski s-a lăsat dus de val. Într-o după-amiază, s-a scăldat într-un iaz cu apă mică şi încălzită de soare – era sfrijit şi avea nişte umeri osoşi cărora le-ar fi stat mai bine ascunşi sub uniformă...

Evadatul părea să fi ghicit înţelesul parantezei pe care o trăiam. Noaptea, cele trei focuri ale sale ardeau din ce în ce mai aproape de noi; credea că un atac e puţin probabil.

— Până la urmă, o să cadă de-a-n picioarelea de oboseală, o să vedeţi, ne spunea Butov. De altminteri, nu ştiu cum de mai rezistă...

Simţeam că nădăjduia să-l vadă pe fugar răbdând încă vreo câteva etape, înainte să se prăbuşească.

Într-o seară mâncam nişte taimen, un peşte pe care Vasin îl omorâse cu o ţepuşă. Dintr-o dată, s-a conturat o umbră în triunghiul de focuri care marca tabăra fugarului! La cel mult două sute de metri de bivuacul nostru. Butov, deja pilit, s-a ridicat şi, cu mâinile pâlnie la gură, a urlat:

— Tovarăşe, nu mai sta singur acolo, vino să bei un pahar!

În ciuda hohotelor de râs cu care l-am întâmpinat, strigătul ne-a transmis o tristeţe ciudată. Butov a vrut să ţină un toast, fără îndoială la fel de hazliu ca şi invitaţia pe care i-o adresase evadatului. Vocea i s-

a stins însă într-un mormăit:

— Poate că individul a fost ponegrit de careva. Era îndeajuns un denunţ şi, pac, uite-l „duşman al poporului”! Nu se poartă ca un ucigaş. Altfel, ieri ne-ar fi ciuruit pe toţi, beţi cum eram...

Îl studiam pe Ratinski, convins că va privi aceste vorbe drept subversive. A stat însă deoparte, încuviinţând gânditor spusele lui Butov.

În noaptea aceea – după cum aveam să înţeleg mai târziu – ne-am apropiat cel mai mult de ceea ce aveam mai bun în noi.

Vesela buimăceală a călătoriei mi-a încurcat datele în minte. S-au scurs două ori poate trei zile de nepăsare uitucă.

Apoi, şocul unei descoperiri ne-a tulburat liniştea.

Ne-am trezit înainte de răsăritul soarelui – nu pentru că am fi avut pornirea să năvălim peste evadat, ci sub frisonul primului îngheţ. Nimic nu vestea încă prin frunzişuri sosirea toamnei, însă răsuflarea mării Ohotsk îşi spulbera deja cristalele de promoroacă peste prelata corturilor.

Probabil că acest semnal l-a neliniştit pe Butov, făcându-l să-şi închipuie taigaua năpădită de troiene, pistele şterse, reperele acoperite. Ne-a înştiinţat morocănos:

— Gata, vacanţa s-a sfârşit. Azi punem mâna pe omul nostru. A sosit vremea să ne-ntoarcem.

Poate că decizia era pricinuită şi de mahmureală ori de împuţinarea rezervelor sale de alcool.

Am mâncat pe fugă şi am plecat, urmându-i planul de atac: încercuirea taberei evadatului şi hărţuirea lui cu focuri de armă la picioare...

Laţul s-a strâns: în pâcla dimineţii, am văzut că bărbatul, luat prin surprindere, se străduia să se strecoare într-un mărăciniş şi că, împresurat de focurile de armă, se zbătea printre crengi. Ne-am apropiat de ultimul său popas: Butov şi Ratinski cu pistoalele-n poziţie de tragere, eu strângând în mână ultima puşcă rămasă, Vasin ţinând o curea cu care să-l lege...

Ne-am afundat în hăţiş strigând:

— Mâinile sus! Dacă mişti, tragem!

Nu era acolo... Străbătând desişul în lung şi-n lat, am dat până la urmă peste o sfoară lungă înnodată de un arbust. Prin urmare, asta era

şmecheria: trăgea de fir, crengile se mişcau atrăgându-ne spre acest refugiu, în vreme ce el, pitit după un copac, îşi pregătea fuga.

Operaţiunea noastră nu fusese totuşi zadarnică. Evadatul o ştersese la mustaţă, abandonându-şi raniţa, nişte peşte afumat, un recipient făcut din scoarţă de mesteacăn şi câteva fâşii de pânză spălăcite puse la uscat deasupra jeratecului – probabil nişte pansamente pentru răni.

Unul din bandaje, pe care în mod vădit şi-l scosese recent, avea urme de sânge. Ratinski a triumfat:

— Eu l-am nimerit! Încă mai sângerează. Da, eu...

Butov a cercetat fâşia cafenie şi apoi, cu ochii măriţi, a oftat cu o neîncredere deopotrivă furioasă şi admirativă:

— Ne-a tras-o, pârţotina dracului!

Cu un gest de silă, a aruncat pânza în jar şi, întorcându-se spre Ratinski, a bombănit:

— Poate doar cu sula o s-o dovedeşti. În loc să te dai mare, mai bine ţi-ai vârî nasul în scurgerile ei.

Tot ce ni se păruse până atunci doar curios a devenit evidenţă: talia scundă a evadatului, urma paşilor mai mică decât a noastră, faţa, mersul...

Mânios, Butov a ordonat:

— Acelaşi plan de luptă. Încercuim, foc la picioare, înghesuim şi... Şi o luăm la poceală pe putoare!

Violenţa tonului ni s-a părut îndreptăţită. Faptul că evadatul s-a dovedit a fi femeie ne-a schimbat radical atitudinea. Înainte, nutream o vagă compasiune pentru fugarul cel desculţ. Întruchipa tot ceea ce ni s-ar fi putut întâmpla, fiecăruia în parte, în această epocă imprevizibilă şi atroce.

Faptul că ne confruntam cu o femeie răsturna sensul expediţiei noastre. Ne umilise, ne înjosise. Noi eram adevăratele victime! Bălăngăniţi prin nesfârşitul taigalei. Atinşi la mândrie. Batjocoriţi de o fată care ţintea mai bine ca noi, care mărşăluia cu dârzenie şi care răspundea cu stăpânire de sine ofensivelor noastre. Şi care, mai ales, deşi avusese prilejul să ne ucidă, preferase să n-o facă!

Tot rumegam gândurile astea ca să domolesc aiuritoarea noutate a situaţiei. Şi, în plus, ca să slăbesc flacăra dorinţei: trupul femeii de care aveam să mă bucur alături de ceilalţi, leliţa care trebuia pedepsită,

nu pentru crimă, ci pentru că stricase logica acestei lumi!

— Orişicât, dacă o muiere ajunge la puşcărie, perora Ratinski în timpul popasurilor noastre, înseamnă ori că e hoaţă, ori mamă denaturată. Sau mai rău: poate că şi-a ucis soţul. Lagărele-s pline de... Am mai aflat şi eu câte ceva!

Nu era nevoie să găsesc justificări pentru festinul de futaiuri care se pregătea – într-un ungher al conştiinţei mele, fugara era totuna cu Sveta, și mă îmboldea cu același amestec de gelozie și de ciudă.

Am grăbit pasul şi, apucând-o pe şerpuielile malului, ni se întâmpla să ne apropiem atât de mult de femeie, încât îi distingeam ondularea șoldurilor sub pânza aspră a veşmântului, linia graţioasă a gâtului. Doar arma, pe care o purta cu ţeava în jos, ne înfrâna cheful să dăm năvală, s-o împingem pe la spate, s-o strivim de nisip. Mai mult ca oricând, ieşea din discuţie s-o împuşcăm – aveam nevoie ca trupul să-i rămână neatins, ca să ne ostoiască.

Ratinski, cel mai tânăr dintre noi, nu mai avea răbdare. Am zărit în mai multe rânduri cum i se încleştează mâna pe şliţ. Ajunşi la un vad unde distanţa între noi şi ea se micşorase la vreo cincizeci de metri, a icnit cu o stăruinţă năprasnică.

— Tovarăşe comandant, mă duc! O prind când traversează. Mă descurc...

Butov, cu faţa îmbujorată de febra vânătorii, a slobozit un grohăit nelămurit, un fel de încuviinţare tacită, cu ochii geană pe silueta femeii ale cărei straie ude îi subliniau obraznic conturul crupei, micul du-te-vino al feselor...

Ratinski s-a repezit cu paşi săltaţi, împiedicându-se de pietre, alunecând pe plăcile de argilă pe care viteza curentului le ascundea privirii... Reuşise să recupereze jumătate din distanţă când femeia a părut că pierde pământul de sub picioare şi că se prăbuşeşte. Şi-a cufundat o mână în curent, încercând să se sprijine de fundul apei, în timp ce cu cealaltă ridica puşca astfel încât să n-o ude. Ratinski a năvălit spre această pradă uşoară...

Şi-atunci fugara s-a ridicat în picioare, iar noi am crezut că, în joacă, avea să-şi împroaşte urmăritorul cu apă. E bine, nu, a aruncat spre el un pietroi, cu o precizie uimitoare. Lovit la cap, Ratinski s-a răsucit în loc, cu aerul că vrea să-i fim martori. De fapt, această rotire îi fusese imprimată de forţa impactului. S-a clătinat şi s-a aşezat în

mijlocul vadului cu apa până la gât – ai fi zis că-i un puşti ofticat că i se refuză nişte dulciuri.

Într-o fracţiune de secundă, noi, ăştialalţi, am apucat să vedem chipul femeii. Avea ochi migdalaţi ca toţi băştinaşii Extremului Orient, şi umerii obrazului înalţi. Părul care începuse să-i crească pe craniul până nu demult chilug era negru tăciune, ca la toţi oamenii locului. O „tunguză”... Această origine generică ne evoca nişte populaţii înapoiate, rătăcite prin pădurile de nepătruns, rămase din vremurile preistorice ale șamanilor. Cu siguranţă acesta era motivul pentru care nu ne era jenă să ne gândim la un viol – femeia făcea parte dintr-o lume sălbatică, era cumva ca o potârniche căreia îi suceşti gâtul fără prea mari remuşcări...

Ne-am dus la Ratinski, „marele nostru rănit”, ajutându-l să se ridice în picioare.

— Nu-ţi face griji, locotenente, tu o s-o regulezi primul, l-a consolat Butov. E ca la pescuit – cu cât se zbate mai mult știuca, cu atât e plăcerea mai mare...

Odată ajunşi pe malul celălalt, am continuat urmărirea, dar soarele era spre scăpătat, se cuvenea să aprindem focul înainte de un nou îngheţ...

A doua zi către prânz, în timpul unui popas, am zărit o dâră de fum care se ridica spre cer, îndărătul unei cortine de sălcii.

— Ea e, a şoptit Ratinski şi, fără să ne mai împărţim sarcinile, am început să fugim.

Butov, întărâtat de pofte, a uitat până şi de ceaşca de aluminiu pe care o ţinea în mână. Eram cu toţii zgândăriţi de aceeaşi amăgire: tunguza proptită la pământ, cu picioarele desfăcute şi sânii goi.

Am dat peste ţărmul unui râu, mai domol decât afluenţii pe care îi traversam de obicei. La vreo douăzeci de metri de noi, fugara era pe celălalt mal, în apa care-i ajungea până la coapse...

Era complet goală! Avea un trup subţiratic și vânos, de mărşăluitoare înverşunată, un tors sculptat de efort, sâni pietroşi şi rotunzi. Soarele îi poleia pielea cu o mlădiere aurie care ne ardea ochii... După câteva clipe de buimăceală, ne-am repezit în apă.

Femeia n-a părut că se sperie. Şi-a stropit faţa, ne-a întors spatele, s-a îndreptat spre vatra focului, luându-ne minţile cu mersul ei...

Aflat cu câţiva paşi înaintea noastră, Ratinski s-a împotmolit primul, apoi a fost rândul lui Butov şi al meu. Mai prevăzător, Vasin rămăsese pe mal, cu puşca în mâini.

Fundul acestei ape leneşe, pe partea pe care coborâserăm noi, era nămolos. Înfundaţi în stratul de mâl până deasupra genunchilor, ne-am tot zvârcolit în ciorba mlăştinoasă din care se ridica spre suprafaţă un clipocit de băşici care duhnea a putreziciune... Ratinski, cu un aer aproape tragic din pricina cucuiului sângeriu din frunte, a început să urle:

— Ajutor! O să mă-nec în noroi!

I-am întins mâna lui Butov care, închizând lanţul de salvare, l-a înşfăcat pe sublocotenent...

Ne-am întors pe mal. Fugara, abia ascunsă vederii de o salcie, se

usca lângă foc. Cuprins de un năduf de taur în călduri, Butov a zbierat:

— Punem noi mâna pe tine, târâtură! Mâine te facem poştă, gaură cu gaură!

Reacţia femeii a fost neaşteptată. A ridicat puşca de jos şi, luându-l la ţintă pe Butov, a tras.

Instinctiv, ne-am îndreptat spre el, temându-ne că vom avea de ridicat un cadavru. Comandantul rămăsese însă în picioare şi, amuţit, cu ochii holbaţi, ne arăta cana pe care continua s-o strângă între degete. Metalul era găurit dintr-o parte în alta, în două locuri.

Seara, ne-am doftoricit cu poveşti.

Butov a făcut lista tuturor „putorilor" cu care „şi-o trăsese" de-a lungul vieţii. Printre ele, trofeul cu care se mândrea cel mai tare: soţia unui ministru! Ne gândeam că statutul era poate exagerat, dar intriga îngăduia astfel de înflorituri. Consoarta în chestiune se arunca precum o tigroaică asupra tânărului Butov.

— Într-o zi, eram în plină acţiune şi, din senin, pa-paam, se-ntoarce acasă ministrul! O ditamai berlina sub fereastră, şoferul care-i deschide uşa... Cucoana se panichează: „Te bagă la puşcărie!" Eu, hop, dosesc uniforma, înşfac nişte pantaloni din dulap, un pulover, mă-mbrac în două clipite şi mă lungesc în baie, cu capul sub cadă. Femeia se prinde mintenaş. Intră soţul, femeia îl sărută. „Iubiţel, ni s-a spart o ţeavă! Din fericire, am găsit un instalator..." Tipul venise doar să se schimbe pentru un dejun oficial...

Şi dă-i şi râzi, după care am închinat toasturi în cinstea vitejiei militarilor în lupta cu birocraţii.

Butov bea astupând cu degetul mare şi cu arătătorul găurile din cană...

Le-am depănat istoria eşecului meu amoros. Sveta ajunsese o frumoasă ahtiată după parale, care nesocotea un ostaş de ispravă (eu), preferându-l pe feciorul unui mareşal care-şi tocise nădragii prin Marele stat-major. Butov îmi ţinea hangul cu exclamaţii stridente: „Nu se poate, ce paraşută!", Ratinski strâmba din buze, cu un rânjet de aversiune retorică: „Cum dracu' să le mai iubeşti pe zdrenţele astea după aşa ceva..." Din când în când, Vasin suspina înţelept. Povestea mea se isprăvea cu o scenă de luptă: îl bumbăceam pe ficioraşul lui tăticu şi, întorcându-mă spre trădătoare, îi aruncam în faţă toţi banii pe care-i aveam la mine... Butov a fost atât de încântat de deznodământ,

încât a uitat să mai astupe găurile din cană şi a risipit o duşcă zdravănă.

Încă o dată, pe Ratinski l-a luat gura pe dinainte:

— Înainte să intru în armată, am lucrat într-un lagăr, ca paznic, ne-a trântit-o el şi, în ciuda beţiei, am simţit un groaznic fior de gheaţă pe şira spinării. Nu, nu aici, eram în nord, la Vorkuta. Şi trebuie să vă mărturisesc că, în materie de gagici, nu era mereu sărbătoare. Dar cine caută, găseşte. De cum sosea o promoţie nouă în lagărul de femei din preajmă, mergeam acolo, alegeam o fată şi-i spuneam verde-n faţă: „Uite, ori stai cu cracii-n sus, ori te punem la muncă de-ţi merg fulgii”. Brusc deveneau cooperante... Doar una a refuzat. Frumoasă, tânără. Condamnată pentru propagandă antisovietică. Am încercat tot ce se putea: izolare, munci peste puterile omeneşti, ameninţări, tot. Nu s-a înduplecat. Şi-atunci am dus-o în pădure şi-am rupt-o-n ştăngi, harcea-parcea am făcut-o. Eram zece cu toţii şi nu ne ardea de glumă. I-am zdrobit şi-o mână... La urmă i-am zis: „Hai, cară-te, fugi!”. A făcut câţiva paşi, am împuşcat-o şi-am închis cazul. Aşa ar trebui să facem mâine şi cu putoarea care ne-a plimbat de colo-colo prin nenorocita asta de taiga!

Şi-a apucat cana, a băut uitându-se chiondorâş, a râgâit... Povestea lui ne-a trezit din beţie. Năuciţi, îi priveam nodul gâtului cum saltă în ritmul înghiţiturilor, picioarele slăbănoage încrucişate ridicol. Butov a mormăit, neştiind prea bine cum să dea glas unor emoţii atât de pestriţe – dispreţ, dezaprobare, dar şi stânjeneală, pentru că voise, cu doar puţină vreme în urmă, să violeze o femeie, exact ca în povestea lui Ratinski.

Prin aburii beţiei, sublocotenentul a mirosit probabil motivul pentru care privirile zăboveau atât de mult asupra lui. S-a împins cu mâinile în pământ, s-a ridicat şi, executând un simulacru de salut reglementar, s-a îndreptat spre cort.

Vântul alunga tăria alcoolului, aducându-ne în preajma acelei lucidităţi extreme pe care rareori o poţi atinge în lipsa băuturii. Butov, încurcat, şi-a scos clondirul, l-a zgâlţâit deasupra cănii dar n-a putut scurge decât câţiva stropi. S-a strâmbat, a încercat să facă o glumă („Mie-mi merge motorul pe bază de pileală, dacă se termină, mă duc acasă...”), vocea i s-a stins şi a continuat pe un cu totul alt ton, îndurerat şi sincer:

— Fata asta, pe care nu izbutim s-o prindem, poate că avea şi ea

pe cineva care s-o iubească. Poţi să ştii... Eu am cunoscut-o pe nevastămea în plin război. Era infirmieră. De jur-împrejur, bombe, jeg, sânge. Eu aveam burta ferfeniţă de schije. Eram pe ducă, iar doctorul nu mi-a ascuns asta... Deodată, halatul ăla micuţ şi alb. O priveam şi-mi ziceam în sinea mea: pesemne că aşa e-n rai, vezi un chip, te umple fericirea, nu-ţi mai trebuie nimic altceva... Apoi m-am înzdrăvenit şi... Din nou, tot soiul de nevoi. Bani, grade, haleală, muieri. M-am căsătorit cu infirmiera... După război, s-a răzbunat pentru tot timpul cât făcuse foamea, s-a îngrăşat, a devenit femeie frumoasă, nevastă de ofiţer, ce să mai... Autoritară, arţăgoasă, ca un fel de căprar cu fuste. Iar cealaltă, femeia pe care o zărisem când trăgeam să mor, nu mai exista... Popii zic că omul e osândit pentru păcatele sale, îl paşte iadul, focul veşnic. Dar adevărata pedeapsă nu-i asta... Ci dispariţia femeii iubite... cum să spun? Da, cea care dispare în femeia care continuă să trăiască cu tine...

Nu părea să înţeleagă până la capăt adevărul care-i ieşise pe gură. Auzind trosnetul unui tăciune din foc, s-a dezmeticit.

— Bine, Garţev, stai de veghe oleacă, în caz că... Eu sau Vasin o să te înlocuim peste trei ceasuri... Ei, poftim! Nici măcar nu se mai ascunde...

În întuneric, cele trei focuri decupau umbra fugarei – mişcări domoale, liniştitoarea înşiruire de gesturi dinainte de culcare.

În timpul gărzii, gândurile mi se poticneau de imposibila simplitate a vieţilor noastre. Pe de o parte, acea femeie în noaptea ei singuratică şi, pe de alta, la mică distanţă, noi, bărbaţii care, cu doar câteva ore înainte, ne arătasem gata s-o schingiuim, pradă unei porniri animalice... Filosofii susţin că omul e pervertit de societate şi de proasta guvernare. Atât doar că până şi cel mai sumbru regim ar fi putut să ne poruncească, la limită, s-o ucidem pe fugară, necum s-o supunem chinului unui viol. Nu, violatorul sălăşluia în noi ca un virus şi nici măcar o societate ideală nu ne-ar fi putut tămădui. Înăuntrul meu zăcea acea păpuşă de cârpe, veghetoarea lăcomiei mele vitale. În Ratinski, micuţul adolescent polonez care tremura la ideea că va da greş, că nu se va bucura de plăceri. În Butov... Ce dublură locuia oare acel corp ghiftuit cu dezmierdări femeieşti? Dar în Vasin, care alesese să tacă, dar care, până şi el, dăduse buzna pe ţărm, pe urmele haitei?

Păpuşa care ne fusese vârâtă în creiere transforma în iluzie orice nădejde de ameliorare a omenirii. Marii doctori de suflete sperau să

extragă acest microb care ne îmboldea să urâm, să minţim, să ucidem. În lipsa lui însă, lumea n-ar fi avut nici istorie, nici războaie, nici mari personalităţi.

Îmi venea în minte povestea lui Ratinski: o femeie siluită de gardieni şi împuşcată sub pretextul unei evadări – mereu nevoia de a ieşi basma curată în faţa societăţii! Banala monstruozitate a acestei crime ne făcuse, pentru o vreme, raţionali, scoţându-ne în evidenţă josnicia. Prin urmare asta era soluţia: să năruim plăcerea visată prin imaginea unui cadavru...

Focurile aprinse de femeie aruncau pâlpâiri roşietice în beznă. Mi-am amintit de ziua în care i-am văzut cămaşa de deţinută, când o întrerupsesem din cârpit. Atunci mă cuprinsese teama că voi fi împuşcat din ascunzişul evadatului... Acum mi se arăta o altă imagine a acelor clipe. Razele care luminau pânza, vântul care trecea prin vârfurile pinilor şi cuvintele pe care-ar fi trebuit să le rostesc: „Nu-ţi fie teamă, plec, n-o să-ţi fac niciun rău. N-o să suflu o vorbă că eşti aici...”

Această visare mi s-a părut ireală, am suspinat cu o grimasă dezamăgită. Şi, deodată, mi-am dat seama că în ziua aceea totul se petrecuse exact ca în vis: îl întâlnisem pe Luskas şi îi tăinuisem prezenţa evadatului... Preţ de câteva clipe am încetat să mai simt în mine vreo „păpuşă”!

Apoi a sosit Vasin cu un maldăr de surcele, a înteţit focul şi mi-a propus:

— Du-te la culcare, Pavel. Mâine, Butov chiar vrea să pună capăt goanei. Mi-a zis să trezesc pe toată lumea la ora cinci...

Destul de îndepărtat, încă, de realitatea vieţilor noastre, am încercat cu stângăcie să imit tonul conversaţiilor obişnuite.

— Să pună capăt, uşor de zis... O s-avem de furcă. Mai ales dacă Butov o să facă din nou pe taurul în călduri. De altfel, chiar dacă Ratinski era mangă, povestea lui vorbea limpede: n-ar şovăi s-o violeze pe fată şi apoi s-o lichideze, aşa cum mai făcuse...

M-aşteptam ca Vasin să-mi încuviinţeze spusele, de altfel de netăgăduit. Mi-a replicat, apăsând fiecare cuvânt:

— Nu cred să fi luat chiar el parte la viol şi la crimă. Cred că doar a auzit povestea şi a fost invidios pe ticăloşii care o trăiseră. Ceea ce e mai rău decât o crimă.

Judecata lui mi s-a părut prea tăioasă, de parcă ar fi vrut să se delimiteze de noi. I-am vorbit fără să-mi ascund iritarea:

— Da, pe el şi pe Butov i-a luat apa, dar nu fără temei. Tunguza asta, afurisita asta de micuţă sirenă... Nici eu nu m-aş fi dat în lături. Până şi pe tine, Mark, recunoaşte, te-a dat pe spate. Nu degeaba ai alergat alături de noi ca un puşti de şaişpe ani. Ca să nu mai spun că te-am văzut luând puşca! De ce? Ca s-o ameninţi pe fată?

Vântul a sporit pălălaia, Vasin şi-a întors faţa ca să scape de fum, a clipit. Apoi a zis, cu voce mai slabă:

— Am luat puşca doar ca să-l omor pe cel dintâi care s-ar fi atins de fată.

A doua zi dimineaţă, la plecare, aveam un aer foarte războinic. Deşteptare înainte de zori, mărşăluit în tăcere, ordine transmise prin mişcări de bărbie. Nu mai era nevoie de niciun plan de bătaie, fiecare îşi ştia rolul. „Vacanţa” se isprăvise, mai rămăsese să punem mâna pe femeie și s-o escortăm până în lagăr.

Iminenţa întoarcerii mă tulbura, aveam senzaţia că mă aflu în faţa unei case pierdute în pădure, că mă pregătesc să-i deschid uşa şi că apoi renunţ, întorcându-mă la viaţa de dinainte. Probabil că şi ceilalţi vedeau în sfârşitul acestei goane șansa pierdută a trecerii unui prag necunoscut...

Înaintam ca pe vremea când Luskas ne mâna în operaţiunile de noapte: întunericul, încordarea, focurile evadatei şi, trădat de pâlpâirile lor, trupul (al ei?) încremenit în somn.

Și această nouă coincidenţă – un trunchi de copac peste râu. Într-un cor conspirativ de şoapte, am tras concluzia: puntea asta era fără îndoială o capcană. S-ar fi cuvenit oare să găsim un vad, chiar dacă riscam să o alertăm pe fată?... Între trei pâlpâiri de jeratec, corpul care stătea lungit s-a mişcat, s-a ghemuit, a încremenit din nou.

— Trecem pe-aici, a şoptit Butov. Staţi aşa, mă duc să verific, ca să nu ne mai fenteze şi de data asta...

A înaintat, a păşit pe trunchi şi a ţopăit pe loc ca să-i încerce stabilitatea. Buşteanul a rămas nemişcat, iar curentul nu avea nici lărgimea nici puterea celui care ne înghiţise puştile.

Butov se afla la jumătate de drum când, precum într-un coşmar care se repetă, piciorul i-a lunecat şi s-a izbit de lemn, dezechilibrându-i trupul mătăhălos. A trântit o înjurătură, care a fost urmată de zgomotul moale al unui plescăit în apă...

Albeaţa dimineţii ne-a îngăduit să-l vedem agăţat de un pietroi din apropierea malului. Vasin şi cu mine am traversat râul printr-un vad. Ratinski, ca să nu-și ude hainele, a apucat-o pe podişcă, dar a ştiut

să se agaţe de trunchi ca să evite căderea.

Apa îngheţată îi amorţise durerea, aşa că Butov n-a băgat de seamă cât de serioasă îi era entorsa. Ba chiar a fost în stare să ni se alăture şi să descopere capcana: podeţul fusese frecat cu untură de peşte – am descoperit în iarbă rămăşiţele unui taimen.

Lucrul cel mai ciudat a fost calmul cu care fugara a părăsit locul. Am văzut-o strângându-şi catrafusele, stingând jarul cu picioarele şi apoi plecând. Butov, încă ameţit de pe urma căderii, a vrut s-o urmărească dar, dintr-odată, a scos un strigăt şi s-a prăbuşit. Am izbutit cu greu să-i smulg cizma stângă – glezna i se umfla văzând cu ochii...

Ne-am petrecut ziua pregătindu-i plecarea. Ţinând seamă de gabaritul pasagerului, Vasin s-a văzut nevoit să construiască o plută de „tonaj superior”, după cum a zis el surâzând. Spre deosebire de Luskas, Butov nu se plângea, ba chiar ne-a propus să ne lase pistolul din dotare. L-am refuzat:

— Pot apărea urşi, lupi, nu se ştie niciodată...

După ce ambarcaţiunea a fost lăsată la apă, ne-a strigat, în loc de adio:

— Ar trebui să plecaţi cu mine! N-o s-o mai prindeţi pe fată, e probabil la o distanţă de zece ore de mers...

Am simţit, pe măsură ce pluta se îndepărta, sfârşitul acestor câteva zile de libertate. Dar şi regretul, de-acum zadarnic, că nu am deschis o uşă necunoscută.

Butov se înşelase. Seara, întorcându-ne spre podeţ, am zărit fumul unui foc de tabără. Vasin a rezumat situaţia:

— Suntem gărzile ei de corp – câtă vreme destoinica noastră echipă se află aici, nu vor trimite nişte tipi mai vrednici ca noi. Ea ştie asta...

În faţa acestor vorbe, Ratinski şi-a ridicat bărbia şi a declarat:

— Gata cu jocurile ei de-a v-aţi ascunselea. Mâine o înhăţăm. Preiau comanda.

Am schimbat nişte priviri perplexe cu Vasin. Datorită lui Butov, ne dezvăţasem să luăm lucrurile prea în serios.

Nu, Ratinski nu glumea. A doua zi, înaintam fără popasuri,

mâncam de-a-n picioarele şi, după ce traversam vreun curs de apă, nu mai iroseam vremea cu zvântatul. Femeia a început să-şi piardă avansul. În mai multe rânduri, Vasin mi-a arătat nişte amprente de paşi cu urme de sânge.

Era limpede că Ratinski se credea Luskas. În seara acestei zile istovitoare, i-a trăsnit o idee cât se poate de ciudată. Ca s-o „destabilizeze” pe fugară, ne-a ordonat să ne petrecem noaptea mutându-ne de colo-colo şi aprinzând de fiecare dată un foc, ceea ce i-ar fi dat impresia că strângem laţul din ce în ce mai mult. El a rămas la „postul de comandă”, aşa cum, plin de mândrie, numea cortul lui Luskas şi al lui Butov.

Fără tragere de inimă, ne-am îndeplinit transhumanţa nocturnă, de la un foc la altul. Taigaua, deranjată din somn, ne arunca sub picioare smârcuri în care ne afundam până la genunchi, punea oprelişti bâjbâielilor noastre prin tufişuri...

Spre trei dimineaţa, când ne căţăram pe un grui, am văzut nişte focuri care înconjurau, la intervale inegale, triunghiul de jar în centrul căruia ne imaginam că ar fi poposit fugara. Vasin s-a aşezat, cu mâinile întinse spre flăcări:

— Nu mai fac un pas. Ducă-se naibii Ratinski cu toate capcanele astea de doi bani!

I-am susţinut atitudinea:

— În plus, nu sunt sigur că maratonul lui e de vreun folos. Dacă-ţi aminteşti, Luskas ne îmboldea tot timpul, dar fata era mereu mai rapidă decât noi...

Vasin n-a răspuns, aşa că m-am gândit că aţipise.

— N-a fost chiar aşa de rapidă, a îngăimat el în cele din urmă. Luskas a reuşit să o-ncolţească în mai multe rânduri. Aminteşte-ţi de ziua când a căzut în capcană pe stânci. Ar fi fost uşor să punem mâna pe ea... Numai că tu, Pavel, n-ai vrut să ţinteşti cum se cuvine.

N-am priceput dacă era o simplă constatare ori un reproş. Am răspuns evaziv:

— Luskas mă-mpungea cu pistolul în coaste, mi-era greu s-o fac pe trăgătorul de elită...

În ochii lui Vasin s-a răsfrânt lumina flăcărilor.

— Ba nu, Pavel, ai făcut înadins aşa. Voiai s-o cruţi. Şi ştiu de ce...

Tonul lui misterios mi-a căzut rău, aşa că i-am răspuns cam într-o dungă:

— Şi tu? Erai gata să ne-mpuşti doar ca s-o protejezi când se scălda goală...

Am simţit că tonul meu familiar suna fals. Vasin şi-a plecat ochii şi trupul i s-a chircit de parcă i s-ar fi topit scheletul. Am pus-o pe seama vârstei, mult mai înaintată decât a mea, dar prăbuşirea n-avea legătură cu anii în plus.

— Fata aia seamănă mult cu... soţia mea, a spus el în şoaptă.

N-am avut prezenţa de spirit să renunţ la zeflemea:

— Cred totuşi că fata aia e mult mai tânără decât nevastă-ta. Doar dacă nu te-ai căsătorit cu o studentă...

A răspuns cu un firesc plin de amărăciune, fără să-mi poarte pică pentru tonul băşcălios:

— Nu, fugara trebuie să aibă cam aceeaşi vârstă. Da, aceeaşi vârstă pe care o avea soţia mea când a murit. S-a petrecut în timpul războiului, ţi-am vorbit despre asta – asediul Leningradului, evacuarea civililor pe drumul care trecea peste lacul Ladoga îngheţat. Soţia mea se afla într-un camion, unul dintre cele care au căzut în copcile provocate de bombe. Împreună cu elevii de la şcoala ei... şi cu fiul nostru în vârstă de şapte ani. După război, i-am întrebat pe cei de la administraţia municipală dacă exista posibilitatea să ridicăm trupurile. Slujbaşul cu care mă întâlnisem m-a ascultat căscând de plictiseală, după care a rezolvat-o scurt: „O înmormântare? Păi, avem un milion de cadavre răspândite pe te miri unde, fără sicriu, nici piatră de căpătâi. Măcar acolo, în lac, au grijă peştii...”

L-am pocnit de i-am spart nasul, m-au arestat şi-am făcut şapte ani la Vorkuta, acolo unde spunea Ratinski că a fost angajat.

Vasin a tăcut. Stânjenit, am încercat s-o dreg:

— Şi n-ai încercat să le explici judecătorilor de ce ţi-a sărit ţandăra? Aveai dreptul la circumstanţe atenuante!

— Nu-mi stătea mintea la asta. De fapt nici nu mai existam cu adevărat. În orice caz, nu pe lumea asta. Îmi spuneam că, dacă vom continua să trăim ignorând acel camion de pe fundul unui lac îngheţat, lumea asta de-aici nu mai înseamnă mare lucru. În lagăr am întâlnit un preot, şi el deţinut. Îmi vorbea despre Dumnezeu care ne iubeşte, despre lumina din adâncul genunii... Îşi făcea rolul. Nu-i răspundeam. La ce bun? Fiindcă, înainte şi după moartea acelor copii, lumea nu s-a oprit nici din ucis, nici din incendiat, nici din... căscat! Aparatcicul care m-a primit în audienţă era mai sincer decât preotul, nu glorifica lumina

dumnezeirii...

S-a întrerupt, clătinând cu blândeţe din cap, a încuviinţare. Apoi, întinzând mâna spre pădure, a şoptit:

— Uite, Pavel! Aia înseamnă lumina din beznă. Focurile noastre, aprinse ca s-o înşelăm pe femeia aia. Da, vicleşug, minciună, lupte, victorii. Viaţa omenească. Un copil ar fi surprins: la ce bun toate astea? În taigaua asta frumoasă, sub cerul plin de stele. Adultul nu se miră, găseşte o explicaţie: războiul, duşmanii poporului... Şi când nu mai e de trăit, îţi vorbeşte despre Dumnezeu, despre speranţă! La ce le foloseşte lumina asta divină copiilor înecaţi sub gheaţă?

Vocea i-a tremurat, înăbuşind un hohot de plâns. M-am grăbit să-l întreb:

— Nu ţi-ai ispăşit toată pedeapsa, aşa-i?

A încercat să zâmbească.

— Birocratul care căsca ascultându-mă a fost acuzat de troţchism, patru ani mai târziu. S-au apucat să verifice oamenii cu care avusese de-a face... După patru ani de lagăr, m-au scos deci din baracă pentru un interogatoriu. Am povestit ce se întâmplase între el şi mine. Brusc, am devenit victima nevinovată a unui complotist sinistru. Nu, judecătorul n-a acţionat din compasiune, avea nevoie să-şi susţină dosarul. Am fost deci reabilitat, fără să ştiu că într-o bună zi aveam să fiu pus pe urma unei deţinute care a evadat...

Unul dintre focurile fugarei a căpătat o strălucire mai vie. Nu ştiam, prin întuneric, dacă era pe cale să-l aţâţe ea sau dacă flăcările se înviorau, cum se-ntâmplă adesea, înainte să se stingă.

Vasin a părut că ezită să-mi împărtăşească mai departe gândurile.

— Odată eliberat, am înţeles că cel mai simplu ar fi fost să-mi pun capăt zilelor. N-am făcut-o pentru că mi se-ntâmpla să am nişte vise în care apăreau nevastă-mea şi copilul. Nu eram foarte sigur că o să mai am norocul ăsta şi după moarte.

Apoi a vorbit ca pentru sine:

— Când am văzut-o pe fugară – îmi dădusem seama că e femeie în cea de-a patra zi de urmărire – am simţit că vreau să merg zile în şir pe urmele ei, iar noaptea să-i privesc focurile. Mi-ar fi fost de ajuns ca să cred că există lumină divină. Nu, lumină e prea mult spus. Doar să cred că există şi altceva în afara vieţii noastre. O altă viaţă. Cea în care voi merge pe urmele acestei femei, fără s-o ajung vreodată... Pare mai

degrabă un basm, nu-i aşa?

A oftat şi, apucându-şi puşca de pe jos, a grăit în şoaptă:

— Ştiu că n-o să tragi în ea, dar îţi mărturisesc totuşi că ţi-am strâmbat cătarea. La o sută de metri, glonţul o ia la dreapta cât ar fi un cap de om...

Tactica lui Ratinski („Mergi până crăpi”, spunea Vasin) a dat rezultatul aşteptat: nu o pierdeam aproape niciodată pe fugară din ochi. Slăbită de hăituiala fără răgaz, încurca drumurile, se întorcea pe unde mai fusese, nu se oprea nici măcar ca să-şi astâmpere setea în tihnă, lua apa în căuşul palmei. Într-o noapte, s-a întâmplat ceva neaşteptat, n-a aprins focul...

— Se tupilează precum o lupoaică şchioapă, căreia i-au fost rupte labele, a rânjit Ratinski.

Îmi aminteam vorbele lui Vasin: să mergi înainte toată viaţa văzând în zare silueta acestei femei. Un basm...

A doua zi a trecut peste un râu, sperând fără îndoială că se va ascunde sub frunzişul pădurii de pe celălalt mal. Malul s-a dovedit însă doar o insuliţă îngustă... A traversat-o, rămânând uneori la doar câteva zeci de metri de noi. O lupoaică încercuită (Ratinski avea dreptate) şi-ar fi dezvelit colţii; fugara şi-a proptit puşca de umăr ca să ne ţină la respect. În cele din urmă, negăsind vreo cale de scăpare, s-a îndreptat spre locul unde râul forma nişte cascade.

Ridicăturile de granit, unele acoperite în cascade, altele ieşind din vârtejuri, nu ofereau un loc de trecere potrivit. Trebuia să fii la mare strâmtoare ca să încerci să traversezi pe-acolo. Fugara s-a suit pe şiragul de stânci, a şovăit, s-a sprijinit în puşcă precum într-un baston, s-a cufundat în apă până la brâu, s-a urcat din nou pe un pietroi, s-a luptat cu şuvoaiele.

— După ea, Vasin, a strigat Ratinski, dărâm-o! Garţev, bagă-te în apă, mai în aval, ca să nu poată scăpa înot. Executarea!

Vasin a obiectat:

— Tovarăşe sublocotenent, n-o să poată trece. Curentul e prea puternic şi, acolo, în mijlocul apei, nu e nicio piatră pe care să calce... O să se întoarcă spre noi.

Ratinski, deja încredinţat de succes, a strigat:

— Aici eu comand! Ţi-am zis s-o urmăreşti. Repede!

Intenţionat sau nu, şi-a plesnit cu palma tocul pistolului.

Vasin şi-a scos raniţa, m-a privit de parcă ar fi vrut să-mi ceară sprijinul, apoi a luat-o pe urmele fugarei.

Femeia se apropia de mijlocul drumului, de acel interval dintre pietre unde apa se prăvălea fără zăgaz, cu furie.

Aflat în apa care-mi îngheţa diafragma, observam cu sufletul la gură acea ispravă de echilibrist.

S-a oprit, nehotărâtă. Cea mai apropiată piatră se afla la mai mult de un metru. Prin urmare trebuia să sară, fără avânt, şi, mai ales, să izbutească să se agaţe de suprafaţa ei bombată şi acoperită cu alge. A cântărit pericolul dintr-o privire, a întors capul şi l-a văzut pe Vasin care înainta anevoie de la punct de sprijin la altul, şi apoi pe mine, care-i tăiam orice cale de scăpare prin apă. Aflat pe mal, Ratinski îşi îndrepta pistolul spre ea, ca să-şi pună în evidenţă poziţia de şef.

Gestul femeii m-a năucit. A scos un tăiş de la cingătoare – am recunoscut o baionetă – şi l-a potrivit la puşcă. Mişcarea părea absurdă: doar n-avea de gând să-l atace pe Vasin! În plus, puşca devenea mai lungă şi mai stânjenitoare.

N-am avut vreme să caut o explicaţie. S-a aplecat şi, îndoindu-şi genunchii, s-a aruncat în scobitura în care năvălea torentul. Convins că va fi târâtă de şuvoi, am înaintat ca s-o pot prinde... În plină vâltoare însă, a părut să reziste violenţei curentului dintre stânca de unde sărise şi cea la care năzuia să ajungă. Când a avansat spre blocul acela de piatră, totul s-a lămurit: puşca, prelungită cu baioneta, forma un soi de drug – o punte între cele două suprafeţe de granit – şi îi oferea un sprijin în traversare...

Ratinski, dumirit, a scăpat un urlet isteric, care-l invita pe Vasin să-şi grăbească înaintarea. Zbieretul a avut efect contrar: Vasin s-a împiedicat, a lunecat şi, dezechilibrându-se, a căzut pe spate, fiind antrenat spre culmea de spumă a cascadelor.

În cele din urmă, pe el a trebuit să-l pescuiesc. Ar fi putut să se-nece, pentru că se izbise cu capul de un colţ de stâncă.

După ce şi-a venit în fire, m-a rugat să-l ajut să-şi scoată cizmele. Şi-a dat jos şi nădragii: avea o zdrelitură urâtă la genunchi. L-a apăsat, l-a pipăit şi, cu resemnare în glas, a tras concluzia:

— Asta e, mi-a sărit rotula... Basmul s-a încheiat.

Ne-am petrecut restul zilei construind o plută. Eu tăiam buştenii

cu fierăstrăul şi îi legam potrivit indicaţiilor lui Vasin. Ratinski ne năpădea cu dojeni, fără să pară însă îngrijorat: fugara abia de avusese putere să traverseze curentul, apoi se prăbuşise pe malul opus. Puteam vedea, îndărătul unui pâlc de sălcii, focul pe care-l aprinsese ca să-şi usuce hainele. Faptul că hotărâse să rămână locului, atât de aproape de noi, nu mai era un şiretlic. Probabil că nu mai avea vlagă s-o pornească la drum, cu picioarele zdrelite.

Între timp, Ratinski descoperise un vad. Planul de bătaie pe care-l urzise parcă m-a lovit în moalele capului.

După ce aveam să-l evacuăm pe Vasin a doua zi în zori, urma „să punem mâna pe criminală după toate regulile artei”. Părea să-şi fi ostoit furia, conştient că, de-acum înainte, avea să fie singurul învingător adevărat!

Noaptea, în timp ce stăteam de veghe, i-am fabricat o atelă lui Vasin: nişte nuiele, legate cu o sfoară, care să-i ferească articulaţia să se disloce. Avea febră şi vorbea împiedicat, dând poate răspunsuri întrebărilor care i se învălmăşeau în cap. Am aţipit câteva clipe, dar m-a trezit vocea lui:

— Acum, pentru mine s-a isprăvit. Dar pot să închid ochii şi să mă văd mergând – eu şi, în depărtare, femeia asta care înaintează, face popasuri, aprinde focul. Nici măcar n-am nevoie să ştiu încotro se duce...

Atunci când l-am instalat pe Vasin pe plută, când i-am înmânat o prăjină şi două vâsle cioplite la repezeală, Ratinski încă dormea în „postul de comandă”. La trei kilometri de tabăra noastră, râul se vărsa în Amgun. Am încercat să-l liniştesc:

— Am verificat, nu mai sunt cascade.

A zâmbit.

— În cel mai rău caz, mă trezesc în apele Pacificului...

Mi-a întins raniţa.

— Ascultă, Pavel, aici înăuntru sunt cizmele mele, un fierăstrău, cinci metri de funie, peşte afumat, vreo zece pesmeţi. Şi cana mea. Când voi fi plecat, coboară spre vad, traversează curentul... Nu, fata n-o să tragă în tine. Aruncă-i raniţa şi întoarce-te iute aici. Dacă se-mpute treaba cu Ratinski, zi-i că fata mi-a furat lucrurile.

Fără să-mi lase timp de răspuns, a scos un cuţit şi, eliberând

poalele bluzonului militar care-i stătea încins cu centura, i-a spintecat pânza. A tras cu furie şi bucata de pânză s-a desfăşurat de jur împrejurul pieptului, alcătuind un bandaj prelung şi boţit.

— Ia şi asta! Să-i apere tălpile...

Mi-a aruncat fâşia, a împlântat prăjina în nisip şi a împins pluta. Curentul l-a sorbit în întuneric. Preţ de câteva clipe am auzit clipocitul apei care-i scălda pluta.

— S-a dus? Bine c-am scăpat! Prefer să am mâinile libere...

Ratinski s-a arătat energic şi hotărât, precum un comandant de oaste în ajunul bătăliei.

— Acum nu mai e loc de bâlbe, trebuie să izbândim. În cazul meu se lasă cu o stea în plus pe epoleţi, în al dumitale, Garţev, cu citarea pe ordin de zi sau chiar cu o medalie! Pentru că fata abia mai poate să meargă, tactica ei va fi să găsească un adăpost şi să ne ţintească de-acolo. O s-o împresurăm şi, după aia, pac, o coardă în jurul gâtului şi botul în nisip! Mai încolo, vedem noi... Dacă nu-i prea boccie putoarea, o să-i şi facem bucşa ovală, ha, ha!

După care s-a înfierbântat, imitând nu doar discursurile de stat-major, atât de dragi lui Luskas, ci şi miştoul cazon al lui Butov. Micul adolescent sfrijit din el avea să-şi ia revanşa.

Am traversat râul prin întunericul care începea să se risipească. Mi-era teamă ca nu cumva Ratinski să vadă urmele pe care le lăsasem cărând raniţa lui Vasin către locul unde fugara îşi petrecuse noaptea. Era însă prea aţâţat de ideea asaltului. M-a trimis într-o manevră de împresurare, a înaintat el însuşi de la un copac la altul, luând în vizorul puştii toate cotloanele care ar fi putut ascunde ţinta, punând genunchiul în pământ, pe scurt, executând mişcările învăţate la instrucţie.

Ajuns după el – nu voia să-şi împartă gloria cu nimeni –, l-am găsit lângă foc, bălăngănind aiurea pistolul... Femeia dispăruse.

— Păi, n-am văzut-o plecând! Planul de atac era impecabil. Parcă ar fi prevenit-o careva... Ia stai, ce pusese la frigare?

Cu vârful piciorului, a scormonit în tăciuni... Un foc de armă a ridicat dintr-o dată un nor de cenuşă. Ne-am aruncat la pământ, crezând că se trăgea în noi. N-a urmat însă niciun alt glonţ şi, în preajma focului, am descoperit tubul unui cartuş pe care fugara îl lăsase să „se prăjească” în cenuşă.

— E un avertisment..., a bâiguit Ratinski şi am observat că buzele îi tremurau. Probabil că mi-a văzut în ochi oglindirea propriei spaime, aşa încât s-a grăbit să reintre în rolul de dur.

— Bun, probabil că nu e prea departe, altfel cartuşul ar fi pocnit mai devreme...

După câteva minute, ajungând pe ţărmul apei, i-am zărit silueta familiară. Eram convins că Ratinski avea să bage de seamă numaidecât că fugara purta cizme şi se deplasa mai lesne. Dar n-a zis nimic. În mintea lui, această femeie care avea să fie capturată, violată şi predată conducerii lagărului ţinea deja de trecut. Iar viitorul glorios era reprezentat de cele două stele de locotenent, de felicitările comandamentului şi, în cele din urmă, de o căsătorie şi de instalarea într-o „viaţă adevărată”.

Repeta ca un automat:

— Hai, Garţev, dă din picioare! În cinci minute am isprăvit. Bagă viteză!

Nu punea la socoteală faptul că femeia, încălţată cum se cuvine, putea de-acum să ţină ritmul cu noi. Ne-a atras spre un ţărm mlăştinos, pe care ea a izbutit însă să-l evite apucând-o pe o serpentină forestieră, graţie căreia a câştigat vreun kilometru în faţa noastră. Spre seară, Ratinski s-a văzut silit să recunoască:

— Nu-i grav. Punem mâna pe femeie mâine dimineaţă. Aşa că o să avem o zi întreagă să ne ocupăm de ea.

Mi-a aruncat o căutătură ce se voia deocheată, dar în care am citit o undă de tulburare...

S-a pornit vântul, ne aplecam sub şfichiuitul crengilor bătute de ploaie. Taigaua posomorâtă, ostilă, se lăsa anevoie străbătută. Noaptea, prelata cortului şiroia şi plesnea sub rafalele vijeliei.

Am adormit de îndată dar, obişnuit fiind să stau la pândă, am fost trezit de o tânguire tainică. Fără să mă trădez prin vreun gest sau vreun sunet, am tras cu urechea şi, uluit, am desluşit în beznă cuvintele şoptite ale unei litanii. Da, Ratinski se ruga! Cadranul luminos al ceasului său descria traiectoria unui semn al crucii. Să-mi fi simţit tăcerea prea vigilentă pentru un om adormit? Bolboroseala i-a încetat, a suspinat şi, după numai câteva clipe, l-am auzit sforăind.

Ce fel de zeu invocase? Întrebarea m-a buimăcit. Da, ce-ar fi putut să cerşească cerului un astfel de om? Ce religie avea? Vreo datină pe

care bunicii lui, înverşunaţi credincioşi polonezi, i-o transmiseseră? Ori poate mania atât de omenească de a se milogi în faţa unei divinităţi personale, tocmită din bucăţele adunate de ici şi de colo?

„Şi eu fac aşa, uneori...”, m-am gândit iritat. Ce binefacere ceruse? Cu siguranţă, prinderea fugarei, gradul de locotenent... Cât despre hatârul violului, nu, nu pomenea în rugăciune. Cu toate astea, Dumnezeu nu putea să treacă cu vederea dorinţa care mistuia trupul costeliv al unui oarecare sublocotenent Ratinski.

Am zâmbit în întuneric ascultându-i respiraţia liniştită. Ar fi fost nedrept să-l dispreţuiesc, pentru că cerinţele lui din rugăciune nu se deosebeau prea mult de aspiraţiile mele recente. Ca şi mine cu Sveta, nădăjduia un cuib conjugal, un copil... Mi-am amintit că mersesem cu logodnica mea într-un magazin de mobilă, unde ne-a atras din cale-afară un ditamai dulapul. Asta nu m-a împiedicat să continui să-mi scriu teza despre viziunea marxistă asupra violenţei revoluţionare. Nu, nu eram nicidecum mai presus de acest Ratinski, care se străduia să se folosească de toate şansele ce-i stăteau la îndemână, inclusiv de Dumnezeu. Un anume curs al evenimentelor m-a îndepărtat de viaţa pe care şi-o visa. Trădarea Svetei („Gata cu dulapurile uriaşe!”, m-am gândit, cu un rânjet tăcut). Sosirea mea în acest capăt de lume din Extremul Orient. Îngroparea mea în adăpostul numărul nouăsprezece... Mi-am amintit şi de vorbele lui Vasin: să mergi pe urmele unei femei fără să te-ntrebi care e ţelul veşnicei sale hălăduiri. Posibilitatea unei astfel de călătorii, spunea el, l-ar fi făcut să creadă în ceva aflat dincolo de vieţile noastre...

În crucea nopţii, vântul s-a domolit şi o ploaie de raze de lună ne-a luminat cortul. Mi-a ajuns la ureche un scrâşnet şi m-am ridicat în picioare, crezând că e vorba despre o jivină ademenită de resturile de peşte pe care le azvârliserăm. Mi-am luat puşca, m-am strecurat afară şi, cu urechea ciulită la acest scârţâit repetat, am desluşit hârşâitul unui fierăstrău. Luna, aproape plină, culca peste nisipul ţărmului o lucire albăstrie, fosforescentă. Această limpezime era îndestulătoare ca să alegi un copac, să-l ciopleşti...

Temându-mă să nu-i atrag atenţia lui Ratinski, m-am întors în aşternut. Nu s-a trezit, dar, prin somn, a început să îngaime, incredibil de limpede:

— Da, mamă, am făcut-o. Ţi-am promis, am făcut-o...

Mi-am înfăşurat capul într-o cârpă şi mi-am zis: „Vorbeşte bietul adolescent din el... Dumnezeul lui are chipul unei mame iubitoare”.

Terenul se înălţa încet, aşa încât diferenţa de nivel ne-a apărut limpede de-abia pe creasta unui mal foarte abrupt. De-acolo, am privit în jos...

Mirarea lui Ratinski a fost atât de mare, încât era cât pe ce să se-arunce de pe cornişa nisipoasă, înaltă de câteva zeci de metri. A făcut nişte gesturi dezordonate, cu faţa schimonosindu-se într-o devălmăşie plină de indignare. Eu vedeam ceea ce-mi imaginasem în timpul nopţii, auzind scârţâitul unui fierăstrău.

Fugara tocmai împingea în apă o plută care semăna prea puţin cu acelea fabricate de Vasin. O ambarcaţiune mai îngustă şi, fără îndoială, mai manevrabilă pe aceste râuri cu nesfârşite meandre.

— Trebuie s-o oprim! a urlat Ratinski. Altfel nu mai punem în veci mâna pe ea!

Apoi, şi-a dat în sfârşit seama că femeia era încălţată:

— Păi, sunt cizmele lui Vasin! a spus el gata să se sufoce. Cine i le-a dat?

Şi-a scos revolverul, l-a sprijinit pe braţul îndoit, a tras. La o asemenea distanţă, revolverul nu însemna însă aproape nimic.

— Trage, Garţev! mi-a strigat după cel de-al treilea glonţ ratat. Nimereşte-o la picioare...

Fugara, cu apa până la glezne, se lupta cu povara plutei care luneca anevoie pe malul nisipos.

Trăgând de timp, mi-am încărcat puşca, mi-am sprijinit-o în umăr.

— Şi dacă, din nefericire, nu ţintesc bine şi-o omor, tovarăşe sublocotenent?

Am mai câştigat astfel câteva secunde, prefăcându-mă că-mi pasă de consemnele primite.

— Nu contează! Important e să n-o lăsăm să scape...

Am tras şi glonţul a ridicat un mic gheizer de nisip, chiar lângă

plută. Următorul foc a împroşcat apa. Ratinski mi-a smuls puşca, a ţintit... Glonţul a rupt o aşchie din lemnul plutei.

— Nu, trebuie să mergem spre ea, a strigat el oţărât. Tinicheaua asta de puşcă n-are deloc precizie!

Ne-am repezit spre locul unde duna era mai puţin semeaţă, am coborât pe pantă şi am izbutit să ne apropiem de fugară, înainte să se fi suit pe plută. În plină alergare, Ratinski şi-a golit încărcătorul, dar n-a nimerit nici acum ţinta.

— Foc, Garţev! Trage-i în burtă!

Ne aflam doar la vreo cincizeci de metri de femeie. Eram sigur c-o pot nimeri.

— Tovarăşe sublocotenent, am putea s-o arestăm fără s-o rănim...

Cuvintele mele l-au scos din minţi. A sărit spre mine şi ţeava revolverului mi-a zgâriat obrazul.

— Îţi mai spun o dată: trage!

Avea spume la gură, iar ochii lui mă spintecau cu ură. Cu o mână continua să scormone prin cartușieră, în căutarea altui încărcător.

— Trage!

N-am mai avut timp să-i îndeplinesc ordinul. S-a auzit un foc de armă şi am crezut că venea de la el. În mod ciudat, şi-a scuturat pistolul şi, parcă în silă, l-a zvârlit în nisip. De-abia peste o clipă am priceput ce se întâmplase.

Lângă plută, femeia stătea cu puşca-n mână. Glonţul ei îi găurise mâna lui Ratinski, care acum vocifera, legănându-şi braţul drept ca pe un bebeluş. Palma îi sângera.

Aproape imediat s-a pus pe plâns, iar gemetele lui aveau să continue de-a lungul pregătirilor pentru plecare. I-am spălat rana din nou şi din nou, am dezinfectat-o cu alcoolul pe care-l şparlise în timpul băutelor noastre şi pe care-l pusese deoparte într-o ploscă pe care Butov crezuse c-a pierdut-o. Am folosit toate pansamentele rămase ca să-l bandajez. Glonţul nu-i atinsese osul şi nici articulaţiile, aşa că, în principiu, era capabil să-şi continue mersul. Dar, în opinia lui, viaţa îi era în pericol şi putea fi salvat doar printr-o intervenţie medicală. A evocat la grămadă tetanosul, septicemia, scăderea hemoglobinei...

Preocupaţi să-i îngrijim rana, am uitat de fugară. Nu mi-a venit să cred când am descoperit că pluta era nemişcată, pe malul râului. În schimb, femeia dispăruse, nu i se mai zăreau decât semnele paşilor care urmau ţărmul şi se îndreptau apoi spre pădure.

— Îţi ordon să continui urmărirea.

Hotărârea lui Ratinski m-a tulburat şi m-a bucurat deopotrivă. Măsurându-mă din ochi cu suspiciune, a adăugat:

— Şi e-n interesul tău să nu te porţi prea amical cu evadata! Sau să-i pui la dispoziţie cizme şi unelte...

Gândindu-mă la soluţia verificată în câteva rânduri, i-am propus evacuarea pe calea apei:

— Tovarăşe sublocotenent, nici măcar n-ar fi nevoie să construim o plută. Fata ne-a lăsat-o pe-a ei...

Nici n-a vrut s-audă:

— Nu. Mă-ntorc pe jos, ţinând ţărmul acestui afluent şi apoi înainte pe lângă Amgun...

Am insistat zadarnic şi, până la urmă, mi-a mărturisit:

— Măi Garţev, nu ştiu să înot...

Frica îi dădea un aer aproape emoţionant. Şi braţul ăla pe care-l legăna smiorcăindu-se... Am vrut să-l îmbărbătez:

— La urma urmei, poate că-i mai repede pe jos, n-o să vă mai încurcaţi cu toate şerpuirile apelor. Am stat mult pe loc. Cantonamentul nostru nu-i aşa departe, cincizeci de kilometri cel mult... Şi-aveţi şi hărţi...

A plecat chiar în ziua aceea. I-am urmărit cu privirea silueta din ce în ce mai măruntă înaintând pe ţărm. Speram, nu ştiu de ce, să-l văd întorcând capul şi salutându-mă. Probabil însă că-şi dichisea raportul pentru Luskas: strălucita lui strategie, rana eroică... Ce rol îmi va acorda oare în nota informativă? De fapt, mă lăsa în plină taiga ca să ascundă eşecul operaţiunii. Iar la întoarcere aveam să devin ţapul ispăşitor.

Sub privirile dumnezeului său?

V

Înainte de căderea nopţii, am reuşit, fără un filaj prea temeinic, s-o găsesc pe fugară. De altfel, nici nu încercase să scape de mine, continuând să meargă în susul râului. Seara era încălzită de adierea care venea dinspre sud, dinspre marea Japoniei, cum îmi spuneam, închipuindu-mi nişte tărâmuri cu climă subtropicală care ne trimiteau această briză de sfârşit de vară.

În curând au prins să strălucească cele trei focuri. În marginea unei fundături împădurite, îi zăream silueta trecând prin faţa flăcărilor.

„S-o fi gândind oare la mine, că o pândesc de-aici, din întuneric?” Era prima oară când îmi venea în minte această întrebare. Înainte, fuseserăm mai mulţi şi nu puteam să-i bănuiesc decât o atitudine care ne viza pe toţi la grămadă: frică, silă, dorinţă să scape de haita aia de militari, când lipsiţi de snagă, când agresivi.

De-acum, rămăsesem doar eu – un bărbat ostenit de atâta hăituială, de somnul agitat, de hrana neîndestulătoare. Aidoma ei, aprinsesem un foc, pregătisem cina şi stăteam nemişcat, cu privirea pierdută în flăcări. Adulmecam acelaşi aer încărcat de blândeţe meridională, ascultam acelaşi tânguit monocord al unei păsări care zbura deasupra adăposturilor noastre. Fiecare dintre noi simţea clipele astea intime rătăcite în aerul larg şi tremurat al taigalei.

Nu fusesem niciodată legat de cineva prin fire atât de transparente. Femeia se afla acolo, iar simpla ei prezenţă putea schimba clipa pe care o trăiam. Nici eu, nici ea nu eram altceva decât nişte martori ai unei revelaţii nocturne. Instaurarea discretă a unei lumi neştiute. Mă străduiam să-i dau un nume, cu gândul la intuirea unui sens ascuns, la presimţirea unei taine... Aceste cuvinte, ivite din trecutul meu complicat şi raţional, au făcut şi mai înceţoşat ceea ce nu mai avea nevoie de explicaţie. Era îndeajuns să mă gândesc (sunt convins că şi ea se gândea la acelaşi lucru) că am putea să ne ridicăm în

picioare şi să păşim unul spre altul, numai şi numai ca să schimbăm o privire. O privire care să facă dovada a ceea ce înţeleseserăm.

Îmi închipuiam din nou uşa unei case pierdute în pădure. Atât doar că acum mă vedeam chiar pe mine trecându-i pragul, cu mâna lipită de canatul ei.

M-a cuprins din nou spaima când, la trezire, dând la o parte prelata cortului, i-am găsit marginile lipite parcă una de alta.

În timpul nopţii, vântul o cârmise spre nord, înăsprind umezeala oceanică... Am tras de pânză, ţeapănă acum ca o tablă, pojghiţa de gheaţă s-a spart şi mi-au trebuit câteva clipe ca să recunosc locurile.

Chiciura albăstrie dădea pădurii un aer trufaş, nepăsător la nevoia mea de a trăi în adâncul ei. Regatul acesta de gheaţă părea să-mi întoarcă spatele.

Hrana mea – rămăşiţele acelui taimen afumat pregătit de Vasin – era bocnă și, înghiţind dumicaţii întăriţi, n-am putut să-mi stăpânesc o reacţie instinctivă: fiorul de plăcere născut de ideea unui apartament călduros, curat, cu o bucătărie înzestrată cu de toate, şi având un pat adevărat. Acea clipită de comuniune pe care o trăisem în ajun, acele fire care mă legaseră de fiinţa evadatei, toate s-au rupt. Deveneam din nou un militar în misiune, a cărui recompensă urma să fie întoarcerea la viaţa sa de până atunci.

Solul albit făcea urmele mai deslușite; atât cele ale fugarei cât și, mai ales, cele ale jivinelor de tot felul. Mi s-a părut că recunosc trecerea unei vulpi; ori să fi fost o labă de lup? Dar asta? Un râs, cine ştie? Îmi cântăream nevolnicia de analfabet într-ale supravieţuirii în acest mediu greu de descifrat. Călcătura unui urs m-a înspăimântat prin adâncimea crestăturilor pe care le lăsaseră ghearele. Trecuse cu puţină vreme înainte, mi-am zis încercând să învăţ citirea, da, citirea ca din carte a urmelor proaspete, lăsate după îngheţ. Ce anume l-o fi ademenit spre taberele noastre? Merindele sau carnea de om? Acum, în anotimpul ăsta, îşi căuta deja bârlogul pentru hibernare sau se îndopa cu mâncare, ca să strângă cât mai multă grăsime pentru cele nouă luni de îngheţ?

Iarba, pălită de frig, nu mai ascundea ameninţările acestei scriituri a pădurii.

Pe timpul zilei, un cuplu de lupi s-a intersectat în câteva rânduri cu drumul meu, găsindu-se când îndărăt, când tăindu-mi calea.

Fugara părea să nu mă mai ia în seamă. În loc să ocolească pe linia unui itinerar sinuos, așa cum făcea deunăzi ca să-i pierdem urma, se îndrepta direct spre nord, abătându-se doar cât să se ferească de vreo mlaştină sau de vreun râu cu neputinţă de traversat cu piciorul.

Într-o seară, am auzit un foc de puşcă – un singur glonţ, ca atunci când trăsese asupra lui Luskas, lui Butov sau lui Ratinski... M-am gândit în clipa aceea că într-una din zile avea să-l elimine şi pe hăitaşul puţin primejdios, dar stăruitor, care eram. Un glonţ şi trupul mi se va prăbuşi, apoi durerea, întunericul. Şi venirea fiarelor, cărora nu ştiam să le descifrez semnătura în chiciură.

După un ceas, am simţit în aer miros de carne friptă...

Eram conştient de iscusinţa ei: aici, în taiga, se afla acasă! De-asta reuşise atâta amar de vreme să ne zădărnicească planurile. Fiecare ac de pin îi era complice. Iar nouă duşman.

Eram pe urmele ei, la doar o cotitură distanţă. De teamă să nu mă rătăcesc, îmi așezam tabăra cât mai aproape de a ei – nu ca să pornesc vreun atac, ci doar ca să n-o scap din ochi.

Proviziile de hrană fiind isprăvite, încercam, ca şi ea, să vânez. În timpul unui popas, la liziera unui brădet, am zărit un cârd de păsări care semănau cu cocoşii de munte, dar având penele mai întunecate şi împestriţate cu alb (nişte ierunci, după cum aveam să aflu mai târziu). Înaintau pe sub arbori, ciugulind fructe de pădure, schimbând scurte sunete guturale... De-abia atunci mi-am dat seama cât îmi era de foame – m-aş fi năpustit pe oricare din ele s-o sfâșii și s-o înfulec crudă! Am ţintit-o pe cea mai apropiată, am tras... Am nimerit-o însă pe alta, înconjurată de pui, care, scoţând un piuit sfâșietor, a luat-o la goană prin boscheţi (uitasem că Vasin strâmbase cătarea). O oră întreagă am tot încercat să-i dau de urmă. De pomană. Gândindu-mă cum își dă sfârşitul prin hăţişuri, mi-a pierit foamea.

În ziua aceea am început să tuşesc şi să tremur în hainele care nu erau pregătite să înfrunte muşcăturile frigului. Plecaserăm la început de august şi, acum, după trei săptămâni, frigul alunga rând pe rând micuţele paradisuri călduţe rămase prin vâlcelele însorite...

Cumpăneam între două opţiuni păguboase. Să-mi continui drumul, fără hrană, şi să mă las prins din urmă de zăpada care nu va întârzia să cadă. Sau să mă întorc de unde venisem, ca să ajung la Amgun înainte de sosirea gerului. Unde aveam oricum să crăp,

rătăcind prin horbota de pâraie ce stăteau să îngheţe.

Tot chibzuind, mi-a pierit somnul. Am înghiţit un pumn de boabe pădureţe, singura mea hrană de două zile încoace. Era o noapte liniştită, încărcată de stele. Focurile aprinse de evadată pâlpâiau firav. M-am ridicat şi am făcut câţiva paşi în direcţia jeraticului...

A trecut o umbră, ascunzând unul din focuri. Pe cât vedeam, femeia stătea în picioare, pregătită să plece. Până şi gândul că ar fi aşa îmi dădea fiori! Pleca pe furiş, lăsându-mă de izbelişte, rătăcit, biruit de febră, lipsit de merinde... Cu degetele înţepenite de frig şi de spaimă, mi-am strâns cortul, l-am legat de raniţă şi am pornit în tăcerea taigalei, mi se auzeau de departe hârâielile de tuse dogită.

Am ajuns în tabăra femeii cu faţa zdrelită de crengi. Trei moviliţe de tăciuni şi, de jur împrejur, întuneric beznă, fără niciun semn care să spună încotro o apucase.

Nu mă mai ţineam pe picioare. M-am prăbuşit lângă un foc, am simţit că pământul era zvântat. Chiar acolo fusese încropit un culcuş şi, sub un braţ de crenguţe de brad, zăceau nişte tăciuni stinşi, dar care mai răspândeau o căldură uscată, domoală. M-am întins pe jos, însă, de îndată, m-am ridicat în capul oaselor, când am adulmecat un iz de carne friptă. Deşi n-aveam miros, din pricina respiraţiei încărcate, foamea de lup m-a împins să scurm prin cărbuni...

Descoperirea a fost neaşteptată – nişte oase de pasăre pe jumătate scrum, dar de pe care dinţii mei au reuşit să adune nişte fâşii de carne, care mi-au crănţănit plăcut în gură.

Îndestulat, m-am ridicat să plec, însă fundătura care mă pândea s-a făcut din nou simţită. Urmărirea avea să mă istovească şi să mă doboare. Dacă m-aş fi întors însă din drum, izbutind printr-o minune să mă orientez, aveam să ajung cu mâinile goale şi să intru în rolul pe care mi-l scrisese Luskas: un dezertor care îi predase unei evadate hainele şi armele. Plus cine ştie ce alte acuzaţii o mai fi scornit între timp!

Prin urmare, singura soluţie rămăsese, ca şi înainte, prinderea femeii. Ospăţul cu carne îmi mai dăduse oarece vlagă. Ca să scap din taiga, da, ca „să evadez” la rândul meu, mă simţeam în stare s-o vânez iar pe fugară, ba chiar s-o ucid.

Limpezimea zorilor m-a ajutat să mai recuperez din întârziere. Când am dat de malul unui iaz, m-am oprit: femeia mergea încet şi nu

părea preocupată că o urmăresc. Elanul meu războinic s-a sleit, mi s-a făcut din nou rău, capul mi-a fost cuprins de o apăsare încinsă, plămânii mi-erau sfâşiaţi de o tuse din ce în ce mai înverşunată. Prin pleoşteala febrilă, o voce tânguitoare, cea a „păpuşii de cârpă”, implora: „Numai să nu iuţească pasul. Şi, mai ales, să se lase prinsă! Vreau să mă-ntorc. Vreau să încep să trăiesc din nou ca înainte”.

Nu mai aveam tăria să-l dispreţuiesc pe cel care vorbea în mine.

A doua zi dimineaţă, m-am târât spre bivuacul pe care tocmai îl părăsise evadata. Rămăşiţele de la cină erau de data asta mai îmbelşugate: o spinare de iepure, nişte hribi care se părpăleau pe tăciuni şi, uitată pe nişte frunze uscate acoperite de promoroacă, o bucată de taimen. Am hăpăit tot, lungit pe un strat de crengi care păstra căldura jeratecului stins. Ca şi în ajun, forţa pe care mi-am adunat-o avea un singur ţel: captura care avea să-mi înapoieze o viaţă curată, sănătoasă, plină de dorinţe.

Mergeam în continuare spre nord. Femeia, cu bluza cenuşie de prizonieră pe ea, părea să nu sufere din pricina rafalelor care mie îmi îngheţau pieptul. Părea că şovăie uneori, atunci când, din cauza vreunui smârc sau a lipsei de vaduri, era silită să ocolească şi să se afunde în pădure. Aceste ezitări îmi prindeau tare bine – izbuteam să mai câştig câteva zeci de metri.

La lăsarea serii, distanţa dintre noi se micşorase într-atât, încât am crezut că voi fi în stare să pornesc un atac. Am început să fug, sufocat de tuse, cu ochii împăienjeniţi, cu tâmplele zvâcnind. În ciuda paşilor grăbiţi, aveam impresia că stau pe loc...

Mi-au trebuit câteva minute ca să realizez că poteca urca şi că goana printre pinii pitici era doar un tropăit de mai mare mila. Când cărarea a cotit-o, m-am împiedicat de unul dintre trunchiurile alea chircite şi noduroase şi am căzut, cu privirea îndreptată spre femeia care înainta fără grabă.

Această pauză mi-a adus o luciditate a disperării. Mi-am spus că această ultimă încercare râvnea cu orice preţ la un deznodământ, da, chiar cu preţul morţii mele, ceea ce s-ar fi petrecut cu siguranţă dacă m-aş fi năpustit asupra evadatei. Mi-ar fi tras un glonţ în cap sau în picior, lăsându-mă să zac acolo până la trecerea vreunui animal de pradă. Atacul meu era o sinucidere deghizată.

Se îndepărta lăsându-mă singur – o zdreanţă care abia de mai

stătea în picioare şi care nici măcar nu mai spera să aibă puterea să se târască până la un bivuac îndoielnic.

Silueta îi devenea din ce în ce mai mică. Un pas, apoi altul, şi iată că înserarea a început să-i ascundă mersul uşor legănat. Mintea mea cuprinsă de fierbinţeală m-a făcut să-mi închipui golul care avea să se işte între copaci, după ce va fi plecat...

Dintr-odată, mi s-a părut că nu mai înaintează! M-am ridicat, agăţându-mă de o creangă, şi am privit mai atent. Nu, femeia stătea locului, părea că nu ştie încotro s-o apuce. Am înaintat spre ea, slujindu-mă de armă ca de un baston.

Chiar atunci s-a întors şi, surprinzător, mi-a lăsat impresia că mă aşteaptă!

Am recuperat distanţa obişnuită dintre noi, cea de la care mi se putea auzi vocea, sau mai degrabă tusea. Fugara a tăiat-o către o vâlcea plină de molizi. După o jumătate de ceas, de parcă ar fi ştiut că am ajuns la capătul puterilor, s-a oprit pentru popasul de noapte.

M-am grăbit să găsesc un loc ferit de vânt şi care, în acelaşi timp, să-mi îngăduie să-i supraveghez focurile.

La oarece distanţă de drumul nostru, am sărit peste un şanţ, mi-am croit drum printre nişte ferigi înroşite de frig şi pe neaşteptate, cu ochii holbaţi, am descoperit buştenii unei cabane de vânătoare!

Perspectiva somnului sub un acoperiş mi-a dat fiori de plăcere. M-am scurs de-a lungul peretelui, am descoperit pe bâjbâite uşa, am intrat, am scăpărat un chibrit – doar cât să văd, într-un ungher, o saltea de paie şi să mă prăbuşesc peste ea.

M-am trezit deseori, de teamă să nu ratez plecarea femeii. În mai multe rânduri, m-am silit să scot capul pe uşă, în vântul tăios, şi să pândesc dindărătul crengilor zbuciumate focurile din tabăra ei.

Somnul îmi pierea uneori sub presiunea neliniştitoare a senzaţiei că, din străfundul adăpostului aceluia strâmt, mă pândeşte cineva, o prezenţă tăcută.

În răbufnirile febrei, gândurile mi se încâlceau, rotind cuvinte care se suprapuneau, feţe care se încălecau. Îl auzeam pe Butov vorbind în timpul uneia dintre băutele de seară, după încercarea de a o viola pe evadată. Conştient de ticăloşia noastră, bombănea: „Nevoia de futut ne-a transformat în haită. Celor care ne conduc nu le trebuie bici, ne ţin de boaşe. De teamă să renunţăm la micile noastre plăceri,

suntem gata să dăm ascultare oricărui netrebnic...” Vasin şoptea, cu un surâs abătut: „Trebuie să mergi până la capăt, Pavel, e cel mai bun lucru care i se poate întâmpla unui om. După primul an de puşcărie, am descoperit această libertate. Da, libertatea! Puteau să mă trimită oriunde, într-un lagăr mai dur, puteau să mă schingiuiască, să mă ucidă. Nu-mi păsa. Lumea lor nu mă mai privea, pentru că nu era decât un joc, iar eu încetasem să mai fiu jucător. Ca să joci, trebuia să ai pofte, să urăşti, să te temi. Eu nu mai aveam în mână cărţile astea. Eram liber...”

Când aţipeam, chipurile se estompau. Rămânea doar certitudinea tulburătoare a unei priviri aţintite din întuneric asupra mea. Mă ridicam, crăpăm uşa, mă asiguram că focurile încă ardeau, mă culcam din nou. Şi, ca să-i răspund parcă lui Vasin, mă întrebam dacă neputinţa mea de a continua urmărirea nu era tocmai ieşirea din joc de care pomenise.

Spre orele cinci ale dimineţii, m-am pregătit de plecare. Afară, triunghiurile de jar încă licăreau, ploaia se oprise, iar taigaua păstra o tăcere de cremene. Întreaga căldură a universului părea să se fi adunat în dogoarea gâfâitului meu.

Am scăpărat un chibrit, am reuşit să înviorez fitilul unei lumânări topite într-o cutie de conservă, am scos din raniţă resturile de mâncare rămase, m-am hrănit.

Când m-am ridicat, am luminat fără să vreau colţul acela al încăperii...

N-am scăpat lumânarea din mână şi nici n-am dat buzna afară din casă. Aşa cum stăteam, cu ceafa lipită de pervaz, probabil că arătam exact la fel cu acela care mă privea.

Un cadavru şezând cu spatele la perete, cu picioarele întinse şi braţele atârnând pe podea. Avea un chip scobit şi palid de mumie, iar părul alb-albăstrui i se mişca imperceptibil, ca şi straiele, din pricina insectelor care fuseseră probabil deranjate de lumină. Pe glezna piciorului stâng avea un teasc greoi de fier – o cursă de urşi. Pentru că i se uscaseră cărnurile, omul nu dădea impresia că intrase în putrefacţie. Liniile feţei păstraseră o urmă de expresie, un rânjet răutăcios, şi păreau însufleţite, în ciuda găvanelor goale. Bărbia lăsată îl făcea să pară că îşi contemplă corpul şi, mai ales, glezna strivită de fălcile cursei.

După ce mi-am venit în fire, am văzut un săculeţ din pânză groasă, aruncat deoparte. Am ridicat ţeava puştii şi am împuns ţesătura destrămată. Pe pământ s-au răspândit încet nişte grăunţe strălucitoare. Aur, mi-am spus, amintindu-mi cu o vagă undă de interes ce înseamnă acest metal pentru oameni. Am apucat puşca de celălalt capăt şi, fără să-mi pot înăbuşi sentimentul că fac o impietate, am izbit cu patul armei în capcană.

Cleştii groşi de oţel au ţâşnit cu zgomot spre mine. Am sărit în spate. Şurubul care împiedica arcul ruginit cedase. Mişcat de lovitură, cadavrul s-a întors, începând să privească spre uşă.

Am suflat în lumânare, am ieşit în întuneric, la început orbit, apoi, printre copaci, am zărit din nou cele trei puncte de jar ale bivuacului. Nu mai ştiam de ce mă îndrept spre ele. Cadavrul îmi arătase ce avea să mi se întâmple. Numai că, în cazul meu, capcana nu avea să fie această maşinărie cu arc, ci întreaga taiga, cu colţii de ger ai nopţilor ei. Mortul ăsta era ceea ce aveam să devin. Așa încât nu îmi făcea scârbă, ci, foarte ciudat, îmi era parcă drag.

Iarba îngheţată îmi scârţâia sub picioare: în timpul nopţii sosise pe acolo o suflare polară. Cu toate astea, nu mai simţeam frigul, iar ramurile care-mi şfichiuiau faţa îmi produceau o emoţie aproape plăcută – o mângâiere după îndelungata rătăcire de unul singur.

A început să ningă chiar în clipa când, împleticindu-mă, am ajuns la bivuacul celei pe care credeam că o mai urmăresc încă.

Nu se afla acolo şi, cu o nepăsare care m-a uimit până şi pe mine, am înţeles că această vălurire albă are să-i șteargă urmele. Constatarea, oricât de resemnată, mi-a deşteptat o ultimă dorinţă de salvare – „păpuşa de cârpă” s-a agitat, mi-a transmis propria frică, m-a îndemnat să acţionez.

„Ce-ar fi s-o strig?”, mă gândeam, închipuindu-mi cum ar fi sunat chemarea: „Ajutor! M-am rătăcit! Aş vrea...” Dar, de fapt, voiam doar să mă întorc la viaţa mea de odinioară, viaţa mea de marionetă.

De data asta, nu mai lăsase resturi de hrană lângă foc. Încurcându-mă în prelata întărită a cortului, am reuşit să-mi construiesc un soi de gogoaşă protectoare. Am aţâţat unul din focuri, am topit nişte zăpadă în cană, am ronţăit ultimele firimituri de mâncare.

Dansul fulgilor s-a înteţit, ascunzând pădurea. Îmi spuneam că

moartea prin frig ar semăna cu o adormire nedureroasă... Desigur, ar fi fost mai înţelept să mă întorc la adăpostul de vânătoare, care era mai ferit de vreme rea. Începusem chiar să sper: cu jumătatea de duzină de cartuşe rămase puteam să vânez, să mă înzdrăvenesc... Dar mi-am amintit de cadavrul mumificat. Nu m-am simţit în stare să-i înfrunt privirea la vreme de zi. În plus, mutarea n-ar fi adus nicio schimbare. Speranţa într-o operaţiune de salvare organizată de districtul militar era mică. Şi nici nu mai aveam atâta vlagă încât să împuşc animale, să tai lemne, să încerc să mă întorc... Mi-am dat seama de asta, fără tulburare, apoi am împins o creangă în foc şi am aţipit.

Fără să realizez că lumina scăzuse şi că sosea o nouă noapte.

Am reţinut foarte clar ultimul meu gând dinainte să leşin. Încercând să-mi acopăr trupul cu puţinele veşminte pe care le aveam, mi-am înfofolit pieptul, dar mi-am lăsat picioarele să îngheţe. Când mi-am ocrotit capul, mi-am dezgolit spatele. Mi-am dat seama cât de ridicole erau aceste contorsiuni, dar nu mai îndrăzneam să-mi părăsesc acoperământul de pânză, să tai lemne, să înteţesc focul. Lunecarea spre nesimţire a fost domoală, părea că lăsasem suferinţa în spate.

M-a trezit o scurtă tresărire de durere. Cunoşteam încă din copilărie această senzaţie de arsură: ţâncul care îşi vâră mâinile îngheţate sub jetul de apă caldă, apoi geme pentru că sângele îi năvăleşte prea brutal spre degete...

Am încercat acelaşi zvâcnet în braţul stâng, cel mai expus la frig şi care primea, inexplicabil, un val de căldură. Dând la o parte bucata de pânză care-mi apăra capul, am văzut că focul încă strălucea, îndepărtând tenebrele, şi că, prin urmare, ceea ce mă aducea la viaţă era flacăra lui.

Preţ de câteva clipe, am adunat în mine acest şuvoi încins, sorbindu-l cu buzele amorţite. Apoi m-am aşezat pe culcuş şi am descoperit poieniţa, deja înzăpezită, pe care arborii o străjuiau tăcuţi şi severi.

Dintr-odată, îndărătul meu s-a auzit un trosnet scurt. M-am întors, în timp ce gândurile învălmăşite mă făceau să-mi închipui că stârvul îşi părăsise adăpostul şi venise până aici...

Ce mi-a fost dat să-mi văd ochilor era însă şi mai ameninţător: la vreo zece metri distanţă ardea, între două larice, un foc mărunt şi o umbră omenească, aşezată în preajma flăcărilor, stătea cu spatele la mine. Faldurile prelatei care o acoperea mă împiedicau să o identific, însă ştiam că doar fugara s-ar fi putut afla acolo.

Tot ce urma să fac mi s-a înlănţuit în minte sub forma unor

gesturi foarte clare. Capturarea, întoarcerea la cantonament, fericirea de a-mi regăsi viaţa anterioară... Intuiţia mi-a poruncit să nu înşfac puşca – încărcând-o, aş fi trezit-o pe femeie care, mai îndemânatică decât mine, ar fi tras înainte. Nu, trebuia să pun mâna pe arma ei – s-o ameninţ, ba chiar s-o rănesc dacă nu aflam altă cale...

Somnul şi căldura au mobilizat în mine reziduurile de energie pe care corpul și le păstrează pentru împrejurări fatale. M-am eliberat din gogoaşa de ţoale, m-am ridicat și, încordându-mi muşchii, am ţâşnit către evadată...

Şi m-am prăbuşit aproape de ţintă, cu mâna întinsă spre puşca ei.

Năucit de spaimă, am constatat că glezna piciorului meu stâng era priponită de o rădăcină.

Femeia s-a ridicat încet, a luat un tăciune aprins şi, venind spre mine, mi-a luminat faţa. Înspăimântat din cale-afară, n-am putut să-i remarc decât frumuseţea aspră a trăsăturilor şi o cicatrice pe bărbie, amintirea lăsată de glonţul lui Ratinski.

În privirile sale duşmănia a lăsat loc tristeţii, ba chiar milei, pe care am recunoscut-o în tremurul colţurilor gurii şi în uşoara legănare a capului. O expresie care mi-a dat de înţeles în ce hal eram. Mi s-a părut că nu mai întâlnisem demult această atitudine de durere împărtășită. Poate din copilărie, de pe când trăia maică-mea.

Am încercat să vorbesc, crezând că pot veni în întâmpinarea întrebărilor ei. A scuturat din mână, arătându-mi că n-are nevoie de justificările mele. Vocea îmi era din nou gâtuită de o tuse supărătoare, convulsivă. Boala, pe care izbutisem s-o înfrânez pe durata acestui asalt ratat, se întorcea arzându-mi plămânii, înfierbântându-mi respiraţia. Distingeam cu greu gesturile fugarei, fiind conştient doar că mă ajuta să-mi revin.

Ne-am îndepărtat încet de acel loc, prea uşor reperabil din pricina izbei căutătorului de aur. Strădania de a pricepe logica traseului m-a ţinut în picioare de-a lungul întregii dimineţi înzăpezite.

În timpul unui popas, femeia mi-a dat să mănânc carne friptă şi m-a pus să înghit o băutură fierbinte. Am simţit cum mi se preling pe faţă, dar parcă n-ar fi fost ale mele, un zâmbet şi nişte lacrimi... Apoi cerul s-a întunecat, dar n-aş fi putut spune dacă era vorba de înserare ori de o pierdere a cunoştinţei, căreia am putut să-i simt sosirea.

Mi-am revenit la miezul nopţii, stânjenit de o carapace grunjoasă

care, la fiecare gură de aer, îmi zgâria pieptul. Nelinştit, mi-am băgat mâna sub haină, iar degetele au dat peste o materie ciudată, asemănătoare unei blăni unse cu lipici. M-am ridicat într-un cot, vrând să mă eliberez de acest ciliciu care îmi hârşâia pielea, dar vocea femeii mi-a şoptit:

— Lasă... Înţeapă, dar are să-ţi facă bine...

Jăraticul răspândit pe jos ne-a luminat slab refugiul: cele două corturi ale mele pe care fugara le înnădise, îndoind partea de jos a prelatei ca să poată aprinde focul. Deasupra jarului se încălzea o cană de aluminiu – cea a lui Vasin, m-am gândit eu, cu o strângere de inimă. Femeia mi-a urmărit privirea, a luat cana, mi-a apropiat-o de buze. Am recunoscut licoarea dulce-amară care-mi domolise tusea: o infuzie groasă, cu stratul de pe fundul cănii având iz de răşină, care înţepa limba.

M-am lăsat la loc pe patul de crengi şi am privit-o pe „tunguză" cu o atenţie chinuitoare, de parcă expresia ei ar fi putut să-mi lămurească tot ce se întâmplase, dar şi ce avea de gând cu mine. Trăsăturile îi rămăseseră neutre: ochi migdalaţi, pomeţi proeminenţi de asiatică, o gură încremenită într-o cută de tăcere. Părul îi mai crescuse un pic şi, negru lucios cum era, începuse să-i ascundă desenul craniului... Apoi, fără o vorbă, mi-a luat „ciliciul" de pe piept. Am văzut că era o scoarţă de licheni uscaţi, încălzită la foc. A întins-o pe un grătar de surcele deasupra jarului, a lăsat-o să strângă căldură şi mi-a vârât-o la loc sub haină. M-a străbătut un val de mulţumire, am respirat cu grijă, de teamă să nu stârnesc vreun acces de tuse. Somnul a fost o prelungire a ceea ce trăiam: sentimentul că exist departe de acest corp care se agăţa de viaţă, departe de trecutul meu şi de lumea celorlalţi în care nu mai aveam de îndeplinit niciun rol.

În cea de-a patra zi, ne-am aşternut iar la drum. Prima ofensivă a zăpezii, de avertisment, a slăbit, lăsând loc unei toamne târzii şi ceţoase, care dădea copacilor şi jivinelor răgaz să se pregătească pentru iarna adevărată, cu viscolele şi gerurile ei năprasnice.

Spre prânz, o adiere umedă şi blândă mi-a aşezat pe buze un uşor gust sărat. Mi se părea că-mi revin dintr-un leşin prelung. Înzdrăvenit, nu mai izbuteam să alung un gând care mă vizita stăruitor: „De-acum, ce rost mai are s-o urmez pe femeia asta?”

Mergeam în spatele ei, de parcă aveam un ţel comun. Urcuşuri, povârnişuri, vaduri. Îmi închipuiam cât de uşor aş fi putut încetini pasul, cum m-aş fi putut întoarce fără să fiu văzut şi, ţinând drumul în sens opus, să răzbesc la cantonament o săptămână mai târziu... Ideea nu-mi dădea pace. Înaintarea anevoioasă printre pinii ţepoşi ai unei sihle m-a făcut să resimt absurdul marşului nostru. Mi-am amintit de ziua când descoperisem cămaşa cârpită şi prezenţa apropiată a evadatei. N-am dat-o de gol, salvându-i astfel viaţa. Prin urmare, eram chit!

Singurul motiv care mă reţinea avea natura unui egoism plin de spaimă: nu eram sigur că voi găsi drumul de întoarcere.

Da, păpuşa încă locuia în mine.

Călcând pe nisipul unui ţărm, am început să cresc distanţa faţă de fugară. Nu şi-a dat seama şi, curând, a ajuns la treizeci de metri înaintea mea. O vedeam cum înaintează – singură, tăcută, o siluetă subţire de-a lungul unui râu care oglindea crenelurile negre ale pădurii şi auriul câte unui nor... Mi-au răsunat în minte cuvintele lui Vasin, cu siguranţa lor senină: să mergi, zi după zi, pe urmele unei femei care îţi ignoră existenţa, aşa cum tu îi ignori destinaţia, să nu trăieşti decât pentru această înaintare nesfârşită, să nu ai nevoie de nimic altceva. Preţ de o clipă, sminteala exaltantă a acestui vis m-a îmbătat. Îl trăiam deja, cu o incandescenţă sporită, pentru că femeia mă ştia în spatele ei

şi părea fericită.

A apucat-o în sus, pe o pantă. M-am ţinut după ea, dezmeticit, dar neştiind unde să mai găsesc vreo fărâmă de logică în acest periplu: încă un colnic care trebuia urcat, un colnic cu rădăcini în care aveam să-mi julesc picioarele şi să lupt cu spinii. Şi pe urmă?

De data asta, căţărarea mi s-a părut interminabilă. Eram dărâmat de perspectiva de a atinge piscul şi apoi de a coborî de partea cealaltă. „Punct, ajunge, trebuie să-mi dea o explicaţie”, îmi spuneam, din ce în ce mai sătul de toate astea. Păpuşa din mine îmi sugera să fiu prudent: nu aveam de unde şti ce-i în capul femeii, ar fi fost mai bine să-i vorbesc pe ocolite despre întoarcerea mea, fără s-o provoc...

M-am străduit s-o prind din urmă, ca să deschid, în decursul unui popas, o conversaţie decisivă. Ghicindu-mi, poate, gândul, s-a oprit şi-am văzut atunci linia de creastă, ori mai degrabă platoul din vârful colinei – în mod vădit, drumul nostru avea să se prelungească pe celălalt versant.

Am ajuns lângă ea gâfâind, pregătit s-o anunţ că plec. Înainte să deschid însă gura, mi-a declarat pe un ton care nu putea ascunde o oarecare şovăială, într-atât de neverosimile îi erau spusele:

— Priveşte... Am ajuns.

Ochii îi străluceau, împăienjeniţi de lacrimi. Am crezut că se referă la tabăra de noapte, dar nu pricepeam de unde-i venea emoţia. Mă pregăteam să arunc pe jos balotul cu corturile, dar mi-a apucat mâna şi m-a dus până la un pinten stâncos care încorona colnicul. M-am lăsat călăuzit, fără tragere de inimă.

Ce mi-a fost dat să văd, de-acolo de sus, e cu neputinţă de exprimat. Infinitul, neantul, căderea în gol... Mintea mea îndruga vorbe, însă acestea erau grabnic aruncate în tăcere de frumuseţea nemăsurată aflată deasupra lor. O ceaţă uşoară acoperea orizontul. Oceanul împreunat cu cerul era singurul element care ne înconjura din toate părţile. Iar soarele, spre scăpătat, întărea acest sentiment de contopire, acoperind totul cu o pudră de aur, nelăsând privirii răgazul să se agaţe de vreun amănunt. Acum am realizat că ne aflam în punctul culminant al unei mici peninsule, iar înălţimea locului părea că ne face să plutim deasupra nesfârşirii oceanice.

— Acolo trebuie să merg..., mi-a spus femeia, arătându-mi întinderea valurilor.

Neîndoios, o luase razna. Ori poate o fi fost nebună de la început...

Asta aş fi crezut dacă, dintr-odată, un şirag îndepărtat de insule nu s-ar fi profilat pe scânteierea apelor. Una dintre ele era apropiată de ţărm şi scotea la iveală un relief accidentat.

— Şi tu?

Cu aceeaşi privire aţintită spre zare, fugara a pus întrebarea cu un ton care se dorea aproape mecanic.

— Vrei să te-ntorci acasă, nu-i aşa?

Aş fi putut încerca să-i explic că nemărginirea spaţiului din jur mă înspăimântă. Că omul n-ar fi nicicând în stare să ducă aici o existenţă normală, să aibă o viaţă „socială". Şi că, pe vremea copilăriei mele, observasem deja aceste forţe feroce, da, acest fluviu dezlănţuit care-mi ucisese părinţii... Argumente mai adevărate decât motivele pe care le îngăimam şi a căror falsitate mă umplea de silă: datoria de militar, neliniştea apropiaţilor (îmi inventasem o familie), munca mea la universitate...

Mă asculta, pregătind în acelaşi timp adăpostul nostru de noapte. Ori, mai degrabă, nu mă mai asculta. Voia doar să ştie dacă mai rămân sau nu. În timpul mesei a vorbit puţin şi, atunci când încercam s-o descos în legătură cu trecutul şi cu viaţa ei viitoare, îmi răspundea într-o dungă:

— Puşcăria? Mă aflu aici doar ca să nu fiu acolo. O fi oare greu să supravieţuieşti în taiga? Nu aşa de greu ca într-un lagăr...

Îi ştiam deja prenumele, Elkan. Ştiam că se trage din grupul de băştinaşi negidali. Când am întrebat-o însă care îi e numele de familie, mi-a murmurat:

— Sunt o evadată, aşa că un număr e de-ajuns, nu?

Am dormit pe sponci, îngrijorat de o perspectivă care mi se părea din ce în ce mai probabilă: fugara se scoală, nu mă trezeşte şi pe mine, pune mâna pe cele două puşti ale noastre şi dispare, lăsându-mă în pustietate. Sau, mai rău, îmi trage un glonţ în cap înainte să plece!

Elkan îşi vedea paşnic de treburile sale obişnuite. Am văzut-o aducând un braţ de vreascuri ca să înteţească focul, ungându-şi cizmele cu pielea unui taimen şi, la lumina flăcărilor, cârpind o haină...

În zori, m-a trezit un clinchet metalic. Am privit afară: înarmată cu o piatră, lovea uşor în ţeava puştii mele. Până la urmă a pus-o la umăr, a ţintit un copac, a tras. O ramură frântă a căzut pe stratul de frunze uscate.

Am încercat să mimez un căscat de nepăsare.
— Ei, mai merge bătrâna mea flintă?
Mi-a răspuns fără să se întoarcă:
— Acum merge. Cătarea fusese strâmbată. Va trebui să ţinteşti bine de tot ca să te hrăneşti... pe drumul de întoarcere.
Când a rostit acest ultim cuvânt, vocea i s-a schimbat. Şi-a revenit grabnic:
— Şezi, o să-ţi explic pe unde s-o apuci.
Cu băgare de seamă, a desfăşurat un sul mare de scoarţă luată de pe trunchiul unui mesteacăn. Marcase acolo itinerariul cu o pană de pasăre. „Cerneala" fusese făcută din zeamă de fructe de pădure, storcite în cană. Un traseu trandafiriu indica şirul de afluenţi ai râului Amgun, vadurile, reperele... Şi terenurile mlăştinoase care trebuiau ocolite. Simplitatea desenului m-a neliniştit.
— Eşti sigură că-i aşa de lesne? am întrebat, străduindu-mă să nu par prea suspicios. La venire, mi se părea că mă-nvârt într-un labirint!
S-a uitat lung la mine, cu asprime.
— La venire trebuia să vă zăpăcesc, să încurc urmele, ca să rămân în viaţă. Acum, drumul e simplu – ca să rămâi tu în viaţă... Dacă mergi voiniceşte, ai nevoie de patru sau cinci zile, nu mai mult.
Mi-am recuperat puşca reparată, unul dintre corturi, nişte peşte afumat şi amestecul acela de măceşe şi muguri de pin care mă ajutase să mă vindec. Elkan mi-a întins o pelerină amplă, aceea – acum îmi dădeam seama – pe care o croise în timpul nopţii, din pânza de la baza celor două corturi ale noastre.
— Gluga se poate scoate, mi-a pomenit ea. E un amănunt folositor...
Trebuia să spun o vorbă de despărţire şi s-o şterg, înainte să se răzgândească. Păpuşa, zgribulitul meu înger păzitor, mă grăbea să plec. Acoperită însă de flecăreala ei spăimoasă, o altă voce arăta spre adevăratul motiv al şovăielii mele, un cu totul alt sentiment decât frica.
— Ce-o să le zici... şefilor tăi? m-a întrebat brusc Elkan, cu aceeaşi privire aspră pironită asupra mea.
— Ăăă... O să le spun că la un moment dat ai dispărut şi că, venind iarna, m-am văzut silit să fac cale-ntoarsă...
— O să te-acuze că m-ai lăsat să scap şi o să te bage la puşcărie.
Siguranţa cu care vorbea m-a tulburat.
— Ce altceva aş putea zice, câtă vreme ăsta-i adevărul? Aş fi

putut înceta urmărirea şi să mă-ntorc mult mai devreme...

— Aşa-i, dar n-ai făcut-o. De ce?

Vocea i-a răsunat înăbuşit, ascunzând speranţa unei replici care n-avea nicio legătură cu această urmărire şi cu lumea unde aveam de gând să mă întorc. Poate că atunci i-am perceput atât de intim prezenţa: viaţa asta năruită care mi-era pusă pe tavă, faţa aceea lividă şi frumoasă, însemnată de atingerea unui glonţ şi care se întindea spre mine aşteptând un răspuns, ochii care mă priveau cu o lucire de tandreţe descumpănită. Da, cu acea duioșie pe care n-o mai întâlnisem de pe vremea copilăriei.

Mi s-a părut că înţeleg de ce ezitam să plec. Păpuşa mi se foia în inimă.

— Întocmai, o să le spun şefilor că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să te prind dar că, până la urmă, m-am îmbolnăvit şi...

— Nu. N-o să te creadă. Trebuie să le spui că... m-ai omorât... Când treceam peste un râu. Și apele mi-au luat cadavrul. A fost cu neputinţă să-l recuperezi. Da, am murit. Asta să le spui. Drum bun...

Mi-a întors spatele şi a început să coboare dealul spre ţărm.

Ultima imagine de care-mi amintesc e silueta ei proiectată pe infinitul oceanului.

Elkan socotise exact durata traseului: am avut nevoie de mai puţin de cinci zile ca să mă întorc în cantonament.

Vremea era liniştită şi călduţă de-ai fi zis că e primăvară, dacă n-ar fi fost frunzişul înnegrit de gerurile din zilele trecute. Înaintam repede, călcând nisipul ţărmurilor cu vigoarea unui atlet care se avântă în salt.

Harta de pe coaja de mesteacăn, desigur foarte sumară, indica tot ce era mai important: schimbările de direcţie şi lungimea etapelor. Mâncam puţin, nu făceam popasuri şi, dimineaţa, mă aşterneam la drum odată cu prima geană de lumină. Taigaua se închidea îndărătul meu, precum o cortină lăsată peste o viaţă definitiv sfârşită.

Bun înţeles, vestigiile aventurii noastre de pe drumul de dus mai ieşeau din când în când la iveală. Am recunoscut colina unde o surprinsesem pe evadată şi munca ei de cusătoreasă. Apoi ridicătura unde Vasin înmormântase câinele. Aceste amintiri rămâneau însă simple semne de orientare pe care le observam, le localizam, le uitam.

Cu cât îmi repetam în gând versiunea evenimentelor aşa cum mi-o sugerase fugara – moartea ei –, cu atât minciuna mi se părea mai convingătoare şi mai greu de demontat. Urmărirea, împuşcătura în timpul trecerii unui vad, trupul luat de curent şi dus spre cascade. Istoria se scria înlăuntrul meu, o auzeam interpretată de vocea înflăcărată a păpuşii. Ea, chezăşia dorinţei mele de viaţă, stătea la pândă, prevăzând capcanele, îndoielile, suspiciunile. Povestea mea părea inatacabilă: ochesc, trag, ucid şi, din pricina furiei curentului, prada îmi scapă. Şi, chiar să fi pus mâna pe ea, cum aş fi putut s-o târăsc zeci de kilometri prin taiga?

Una peste alta, eu trebuia să rămân eroul operaţiunii! Mă întorceam ca să anunţ că misiunea fusese îndeplinită, lucru care ne răscumpăra toate eşecurile. Am început să-mi închipui, la modul foarte serios, felicitările lui Butov, ba poate chiar şi o decoraţie. Întoarcerea la

Leningrad avea să semene cu o frumoasă trezire din somn după o lungă noapte de chinuri.

Mi-a apărut în vis cel care era să fiu. Stăteam lungit în zăpadă, gol puşcă, şi o femeie aprindea în jurul meu focuri plăpânde care se stingeau sub rafalele vântului. Lua de la capăt lupta cu frigul şi fiecare flăcăruie îmi mai aducea un răgaz de supravieţuire. Aşa cum se întâmplă adesea în visele violente şi mute, nu reuşeam să spun esenţialul: gesturile acelea, în tandra lor abnegaţie, aparţineau unei vieţi necunoscute, singura în care mai doream să cred...

Am ajuns la cantonament după miezul nopţii. În baraca postului de control, plantonul şi-a îndreptat arma spre mine de parcă aş fi fost o nălucă şi apoi, ieşind din somnolenţă, a îngăimat:

— Da, am fost înştiinţat. Trebuie însă să-l chem pe sergentul de gardă.

Acesta a apărut şi m-a cercetat cu un aer deopotrivă mirat şi sfidător:

— Consemnul căpitanului Luskas este să vă... da, să vă bag la arest. Predaţi-mi arma şi veniţi după mine!

Am bălmăjit nişte explicaţii, am vorbit despre o greşeală, am cerut să fie anunţat pe dată comandantul Butov... Fără să mă asculte ce spun, a mormăit:

— Am primit ordin, îl execut.

Puşca plantonului m-a împins din spate, sergentul s-a pus în mişcare, n-am avut încotro şi l-am urmat.

M-au dus spre unul dintre adăposturile antiatomice, m-au silit să cobor treptele, au trântit trapa greoaie... În întuneric, m-am aşezat pe un pat mizerabil, fără să fiu neliniştit din cale-afară, spunându-mi că, în zori, după ce-l voi fi anunţat pe Luskas că am doborât-o pe fugară, voi fi eliberat, reabilitat, ba chiar recompensat.

Mă pregăteam să mă lungesc, când s-a auzit un scrâşnet şi a apărut din întuneric flacăra unei brichete. În lumină stătea un chip necunoscut, care m-a făcut să tresar – o faţă buhăită ca de beţiv, plină de urme de lovituri, mă fixa cu singurul ochi deschis, celălalt fiind înecat într-o pungă de sânge vineţiu.

Omul mă privea fără ostilitate, ba chiar cu o urmă de zâmbet.

— M-au tăbăcit straşnic, nu-i aşa, Pavel?

A ridicat un retevei, l-a aprins şi l-a proptit între două plăci ale zidului. Această licărire, mai constantă, mi-a îngăduit să-l scrutez mai bine: rădăcina nasului era întretăiată de o rană, buzele sfâşiate erau

înconjurate de o crustă neagră şi, când deschidea gura să vorbească, i se vedeau dinţii ciobiţi.

— Mark!

L-am strigat, m-am repezit spre el cu braţele întinse, de parcă atingerea mea ar fi putut să-i redea vechiul chip.

— Cine te-a... cum?

Mă sufocam, pentru că răspunsul era lesne de ghicit.

Vasin a surâs mai larg şi s-a schimonosit, pentru că îl dureau probabil buzele scâlciate.

— Sergentul s-a înşelat, n-ar fi trebuit să ne pună împreună. Însă o să-l trezească îndată pe Ratinski, care o să te-nchidă în altă parte. Mai avem câteva minute. Aşa că ascultă-mă cu atenţie, Pavel. Luskas şi oamenii lui te schingiuiesc până dai în primire. L-am văzut pe Butov după primele interogatorii şi nu l-am recunoscut, aşa cum nici tu nu m-ai recunoscut adineaori. Comandantul nostru nu mai avea faţă. Amândoi umerii chisăliţă. Degetele, la fel. Ieri a murit sub tortură. Inima. Un rezervist care aduce aici haleala mi-a şoptit că i-a văzut cadavrul. Luskas trebuie să demonstreze că am complotat ca să sabotăm misiunea. E de înţeles: dacă nu mărturisim, se va vedea silit să-şi recunoască înfrângerea. Asta e, Butov n-o să mai zică nimic. Eu, de la bun început, am refuzat să mint. Luskas ştie că nu prea mi-e teamă de moarte. Prin urmare, se va năpusti pe tine...

M-am apropiat de el, i-am prins mâinile şi i le-am scuturat. Vocea mea a izbucnit cu tărie:

— Mark, trebuie să-l informăm pe comandantul regimentului! Nu suntem criminali! Vinovat pentru evadarea fetei e şeful lagărului. Noi n-avem nicio vină!

Vasin şi-a retras mâinile şi am văzut că erau legate. Din nou, surâsul i s-a preschimbat în rânjet de durere.

— Tocmai de-aia, Pavel. Îţi dai seama că nici şeful de lagăr, nici Luskas nu se vor acuza în ruptul capului că au ratat captura. Ia spune-mi... Fugara încă mai trăieşte?

Chepengul s-a trântit şi a apărut Ratinski, urmat de doi soldaţi care ne-au orbit cu lanternele.

— Legaţi-i mâinile la spate! a ordonat el.

Nu m-am împotrivit, fiind sigur că voi rezolva curând situaţia, când am să le spun despre moartea evadatei. M-am întors ca să-l văd pe Vasin. Mă privea, aşteptându-mi răspunsul.

— Da, încă..., am şoptit în grabă.

A plecat capul şi-am putut vedea că surâde.

În timpul transferului către alt adăpost, am încercat să-i vorbesc lui Ratinski:

— Tovarăşe locotenent, trebuie să vă comunic o informaţie foarte importantă. Misiunea noastră a fost îndeplinită! Aţi putea să-i spuneţi asta căpitanului Luskas?

Mi s-a adresat cu un şuierat duşmănos:

— Prefer să-i spui tu mâine. Noaptea e un sfetnic bun. Mai ales când dormi într-un loc care ţi-e drag.

O lovitură cu patul puştii între umeri m-a călăuzit spre intrarea adăpostului pe care l-am recunoscut în întretăierea razelor celor două lanterne. Numărul nouăsprezece.

Cel dintâi a coborât unul dintre soldaţi, celălalt m-a împins prin trapă şi s-a vârât şi el pe urma mea. Ratinski ni s-a alăturat zbierând:

— Legaţi-i picioarele şi faceţi-i vânt în jos!

Păpuşa s-a înfiorat înlăuntrul meu. Nu am opus rezistenţă şi, cu picioarele legate, m-am prăbuşit la pământ. Încercând să am o voce cât mai spăşită, m-am adresat lui Ratinski:

— Tovarăşe locotenent, evadata pe care am urmărit-o împreună, am reuşit s-o...

O lovitură de gheată în faţă m-a făcut să-mi trosnească fălcile şi mi-a smuls un chirăit de mirare:

— Stai, stai aşa!

Încă nu-mi venea să cred că începeau deja să mă tortureze.

Ratinski m-a lovit de câteva ori, ţintind capul şi apoi burta. M-am zvârcolit, sperând că se va ivi un răgaz în care să-i spun că fugara fusese ucisă... Chiar atunci, o lovitură mai sălbatică decât celelalte m-a nimerit sub bărbie, în locul unde cicatricea mea forma „păianjenul”. Privirile mi s-au înceţoşat, am sughiţat şi, preţ de câteva clipe, am rămas ca de lemn.

Nu mi-am pierdut cunoştinţa şi, depăşind acea scurtă năuceală, am alungat spasmul de frică şi de speranţă care mă făcea să mă zbucium şi să gem de durere când eram lovit. Uluit, mi-am dat seama că păpuşa dispăruse!

Aplecat spre mine, Ratinski lătra înjurături, cu un rânjet care împroşca stropi de ură. Aş fi putut să-i spun pur şi simplu că o omorâsem pe fugară. Acum însă îmi dădeam seama că nicio cazně din

lume nu m-ar mai fi putut face să zic asta. Simţeam, nelămurit, că, dacă nu voi minţi, voi păstra şansa să cred în această altă viaţă căreia îi întrezărisem noima atunci când am văzut-o pe femeie mergând spre ocean.

Cu o voce ascuţită, de o ură biruitoare, Ratinski m-a anunţat:

— Eu am ucis-o pe evadată! Şi am aruncat-o în Amgun ca să nu târăsc cadavrul. Nu-ţi mai irosi timpul cu poveşti, dezertor împuţit!

S-a dat un pas în spate şi mi-a trosnit un şut în cap...

Mi-am revenit în momentul când închideau chepengul.

Cu o detaşare care m-a uimit, mi-am evaluat corpul. Zbârnâitul din urechi a durat câteva clipe, apoi a încetat. Loviturile în faţă mă desfiguraseră, cu siguranţă, dar nu simţeam decât un şiroi de sânge acolo unde cicatricea, „păianjenul” meu, se redeschisese. Muşchii stomacului şi coastele fuseseră apăraţi de „ciliciul” de licheni uscaţi pe care-l păstrasem pe sub bundă ca să mă apăr de frig. Mâinile păreau neatinse, picioarele la fel.

Situaţia era lesne de rezumat. Luskas îşi impusese deci propria variantă: datorită lui, echipa noastră o depistase pe fugară, dar Butov, Vasin şi cu mine am vrut să trântim operaţiunea. În ciuda sabotajului nostru, Ratinski izbutise s-o ucidă pe evadată.

Cazul meu era mai grav, pentru că, în plus, „dezertasem”... Totul era bine articulat şi corespundea logicii tribunalelor care, lună de lună, zvârleau mii de „duşmani ai poporului” îndărătul gardurilor de sârmă ghimpată. Lui Luskas nu-i mai rămăsese decât să ne facă să mărturisim sau să ne lase să murim sub tortură – aidoma lui Butov. Asta mă aştepta, neîndoielnic, dacă era să iau în seamă înverşunarea lui Ratinski.

În ciuda durerii, mă bucuram, eram aproape mândru că nu-i vorbisem despre Elkan. Această minciună m-ar fi mânjit şi, mai ales – de-acum puteam pricepe asta –, l-ar fi privat pe Vasin de acea „altă viaţă”, cum îi spunea el. Ţărmul însorit al unui râu, foşnetul frunzelor de toamnă şi acea mărşăluire nesfârşită pe urmele unei femei care, doar ea, cunoştea destinaţia.

Adăpostul numărul nouăsprezece îmi era cunoscut până şi în cel mai mărunt ungher. Mi-am început pregătirile fără să-mi stabilesc un ţel şi fără să prevăd pericolele. Săptămânile petrecute în taiga mă învăţaseră să mă descurc lăsându-mă ceva mai mult în voia

instinctului, fără raţionamente fricoase care să întârzie acţiunea.

Târându-mă prin beznă, am ajuns sub deschiderea conductei de aerisire pe care o spărsesem în timpul primei mele încarcerări. Pe podea erau împrăştiate ţăndări din ţeavă. Aveam mâinile legate, dar, scurmând în pământ, am reuşit să dau de o plăcuţă de metal. După câteva mişcări de fierăstrău cu tăişul ei, mi-am eliberat mâinile şi apoi gleznele.

Am ridicat pătuiacul, i-am sprijinit scândurile de peretele adăpostului, sub borta de aerisire. Scheletul de lemn mi-a slujit drept scară. M-am căţărat, am căzut, m-am suit din nou şi am izbutit să mă agăţ de scoabele de fier care sprijineau conducta distrusă. Tunelul vertical era strâmt. Pereţii îi erau plini de piroane care îmi îngăduiau să urc, cu preţul unor tracţiuni istovitoare, spasmodice. Păream un vierme care înaintează prin compost. Aşchiile ţevii îmi sfâşiau pufoaica şi-mi zgâriau pielea – fusesem nevoit să-mi abandonez jos pavăza de licheni uscaţi.

Spre mijlocul drumului, conducta părea să se îngusteze şi mai mult. Vedeam deja cerul înstelat, simţeam mirosul ierbii şi al frunzelor, dar pieptul şi umerii nu mai puteau răzbi prin gâtuitură. Fără să-mi mai pese de ghearele metalice care mă sfârtecau, am început să-mi înşurubez trupul, câştigând la fiecare rotaţie câţiva centimetri...

Durerea a început din nou să mă chinuie când am ieşit la aer. M-am întins pe jos, buimac, tot o rană sub veşmintele sfâşiate. O voce tânguitoare mi-a răsunat în ţeastă şi, pe dată, fără să-i las răgazul să se întrupeze în păpuşă, m-am împins în ţărână, m-am ridicat, având în auz doar zvâcnetul sângelui în tâmple...

Adăpostul numărul cinci, cel al lui Vasin, se afla nu departe de postul de control. Am mers înainte, îmboldit de o dârzenie extremă, în acea stare de hipnoză care ne împinge de la spate atunci când toate limitele pericolului au fost depăşite, rămânând deci neglijabile.

Trapa ferecată cu un drug de fier s-a deschis, scoţând doar un scârţâit scurt. M-am aplecat din susul scărilor şi am şoptit:

— Mark, eu sunt... Nu-ţi fie teamă...

Bricheta lui s-a aprins de îndată, de parcă m-ar fi aşteptat. Am văzut că reuşise să-şi elibereze mâinile şi că acum ardea frânghia cu care îi erau legate picioarele. A vrut să se scoale în picioare, s-a clătinat, a fost nevoie să-l sprijin.

— Mă gândeam să plec să te eliberez..., a murmurat el.

Am desluşit în privirea lui de om chior o undă de compătimire care m-a lăsat să înţeleg în ce hal de desfigurat eram... Bricheta s-a stins. Vasin a continuat, cu voce şi mai stinsă:

— Voiam să-ţi spun că ai făcut o uriaşă tâmpenie când te-ai întors aici. Văd însă că ţi-ai schimbat părerea... Ascultă! Postul de control e păzit straşnic şi, oricum, cu genunchiul ăsta rupt n-aş ajunge prea departe. Prin urmare, fă ce-ţi spun. E clar? E singura șansă să scapi...

În mai puţin de un minut, am ajuns în preajma postului de control. Fereastra barăcii de lemn era luminată. Vasin s-a oprit în loc, mi-a găsit mâna prin întuneric, a strâns-o şi mi-a șoptit cu o insistenţă duioasă:

— Hai, sper s-o găseşti pe fată! Dacă cealaltă viaţă există...

Şchiopătând, s-a dus spre uşă și a deschis-o larg. Am auzit strigătul plantonului și înjurătura aruncată de sergent. Vasin a dispărut o secundă înăuntru, hărmălaia a sporit şi a fost urmată de zgomotul unei mobile răsturnate. Au apărut cei doi paznici încercând să-l ţină în frâu pe Vasin, care se lupta cu furie. Cu o mână se agăţase de puşca soldatului și cu cealaltă îi căra pumni în faţă sergentului stupefiat. Dar, mai ales, îi atrăgea pe amândoi departe de post, înspre pădure. Dintr-odată, din mijlocul zbieretelor, vocea lui a tunat:

— Fugi!

Am alergat spre baracă, am ajuns înăuntru, am pășit peste o sobă răsturnată al cărei jar aprinsese podeaua şi am ieșit pe uşa opusă...

După ce am intrat în pădure, am văzut deasupra peretelui negru de arbori vălurirea imaginii postului de control care ardea. Iar din depărtare s-a auzit un strigăt prelung care nu aducea cu vocea lui Vasin. Apoi a urmat un foc de armă. Tăcerea de după bubuitură s-a făcut una cu liniștea taigalei.

În timp ce goneam, aveam aceleaşi trăiri cu ale unei fiare rănite. Eram aproape gol sub zdrenţe. Spatele și umerii îmi sângerau. Gura, ferfeniţă de la loviturile lui Ratinski, se crispa de durere atunci când, punându-mă în patru labe, sorbeam din apa izvoarelor. Noaptea mă zguduia frigul, aprindeam doar nişte focuri plăpânde, ca să nu-mi trădez prezenţa.

Într-o dimineaţă a trecut pe deasupra mea, aproape atingând vârfurile copacilor, un elicopter al armatei. Am reacţionat precum râșii sau lupii atunci când ameninţarea vine din văzduh – m-am întins la pământ sub crengile vânjoase de la poalele unui brad. În seara aceleiaşi zile, survolarea s-a repetat; surprins pe un teren mai descoperit, m-am lipit de trunchiul unui stejar, făcându-mă totuna cu scoarţa lui.

Pentru Luskas devenisem o ţintă mai importantă decât evadata. Se temea, desigur, să nu ajung în vreun oraş și să povestesc autorităţilor cum minţise, ştirbindu-i astfel ireproşabila autoritate de vânător al duşmanilor poporului.

Pădurea se desfrunzea, acoperindu-mi destul de firav fuga. Salvarea mi-a venit de la viteza cu care mă deplasam şi de la cunoaşterea, aproape tactilă, a locurilor pe care le străbăteam. Și, în primele zile, de la faptul că uitasem de foame. Lipsa de hrană s-a făcut simţită dintr-odată: când traversam un afluent al Amgunului, am observat că râul, puţin adânc, mi se legăna sub picioare, se colora şi apoi se înnegrea. Cuprins de ameţeală, m-am împiedicat, agăţându-mă de neant, cu capul inundat de strigăte, de dangăte și, brusc, de prelungi ecouri surde...

M-a trezit apa rece ca gheaţa. M-am văzut întins pe ţărm – nisipul mai purta urmele târâşului în urma căruia ieşisem din apă. M-am ridicat, păstrându-mi cu greu echilibrul, și am găsit puterea să împing

câteva pietre, astfel încât să deviez o parte din curent. În golfuleţul creat, am aruncat ca momeală nişte scoici storcite, şi am început să pândesc prada, înarmat cu o ramură ruptă cu vârf ascuţit... După câteva minute, s-a ivit un taimen tânăr. Prea slăbit, nu m-am încumetat să-l lovesc cu ţepuşa, aşa încât m-am prăvălit peste el, strângându-l sub piept, într-un şuvoi de stropi de apă şi de nămol răscolit. S-a zbătut vârtos şi era pe cale să-mi scape, din pricina pielii băloase. Am înţeles că n-o să mai am prilejul să prind altul. Şi, deci, să mănânc. Şi să supravieţuiesc. M-am aruncat cu capul în apă şi l-am muşcat, undeva între înotătoarea dorsală şi osul craniului.

Am ieşit la mal, încercând să stăpânesc cu mâinile zvârcolirile acestui fus argintiu, cu dinţii înfipţi în solzii care tremurau...

Pe înserat, când înfulecam carnea friptă pe jar, am devenit conştient că nu mă gândisem niciodată cu atâta tristeţe şi atâta recunoştinţă la o ciozvârtă din lumea vie care mă ferea de moarte. Adevărul e că nu mă simţisem niciodată atât de legat de această viaţă aşa-zis sălbatică şi din care făceam de-acum parte...

Începând cu acea zi, o înstrăinare, mai degrabă mentală decât fizică, avea să mistuie lumea în care oamenii se duşmăneau, lumea lui Luskas, a lui Ratinski, lumea adăpostului cu numărul nouăsprezece. Într-o dimineaţă, reluându-mi drumul, mi-am amintit de loviturile pe care le primisem în faţă şi, în mod foarte limpede, mi-am dat seama că nu mai nutream niciun strop de dorinţă de răzbunare, niciun fir de ură şi nici măcar orgolioasa ispită a iertării. Rămăsese doar liniştea însorită a ţărmului pe care îl urmam, transparenţa luminoasă a cerului şi aproape imperceptibilul clinchet al frunzelor care, atinse de ger, cădeau de pe ramuri şi se aşezau peste chiciura solului cu acel scurt sunet de cristal. Da, doar decantarea supremă a liniştii şi a luminii.

Această distanţă din ce în ce mai mare îmi risipea orice nelinişte. Ştiam că-mi va fi cu neputinţă să regăsesc urmele lui Elkan şi, cu atât mai mult, să-i descopăr refugiul. Ştiam şi că avea să vină ninsoarea, nu doar un trecător interludiu hibernal, ci o invazie albă, fără dezmorţiri, un somn de gheaţă lung de nouă luni. Nu aveam nici arme, nici haine călduroase. Singura mea avere era bricheta pe care mi-o dăduse Vasin... Cu toate astea, nu eram ros de îngrijorare. Înţelesul fugii mele se-apropia de-acum de această „altă viaţă” despre care el îmi vorbise şi

al cărei început semăna cu urmărirea unei femei necunoscute.

La capătul celei de-a cincea zile, am ajuns pe înălţimea de unde, pe picior de plecare, o văzusem pe Elkan coborând spre litoral... Regăsind locul ultimului nostru bivuac, am hotărât să-mi petrec noaptea acolo. Un foc, călcat temeinic în picioare şi acoperit cu o grămadă de crengi, a păstrat căldura până în zori.

Când m-am trezit era încă întuneric. Ademenit de briza care părea mai puţin rece decât aerul taigalei, am urcat până în vârful colinei. Aflaţi în calea furtunilor, arborii erau mai rari acolo. Stelele se reflectau pe oglinda apei, creând iluzia că sunt răspândite pe ţărm şi chiar pe pajiştile din pădure. Începusem să tremur, mă pregăteam să mă întorc în culcuş, când, dintr-odată, mi s-a părut că recunosc una dintre constelaţii. Da, era un triunghi de sclipiri, mai viu decât luminescenţa glacială a cerului...

M-am întors în tabără să-mi strâng lucrurile. Şi-atunci am constatat că n-am niciun „lucru” de strâns. Ținta spre care mă îndreptam le făcea zadarnice.

În timp ce coboram colina, cerul a început să pălească şi a căpătat nuanţe violacee. Stelele s-au stins şi, o dată cu ele, sclipirile pe care mi se păruse că le văd printre arbori.

Am reuşit totuşi să găsesc locul unde le zărisem. Cenuşa nu mai păstra strop de căldură. Probabil că Elkan plecase de-aici de mai multe zile...

Amorţit de frig, n-am tresărit la auzul unei voci care, venind dinspre pădure, semăna prea mult cu ecoul dintr-un vis. După câteva clipe, chemarea s-a repetat, mai desluşit: „Pavel!...” Am întors capul şi, cum nu era nimeni, am surâs cu gura mea stâlcită: în timp ce dormeam, în plină sălbăticie a taigalei, un necunoscut îmi striga prenumele!

Când a apărut, cu ţeava puştii lăsată spre pământ, nu m-am clintit, cu teama inconştientă că mă voi trezi. Ea a înaintat însă, uşurată să mă recunoască, în ciuda zdrenţelor şi feţei mele năclăite de

cheaguri.

Cu o stăruinţă îngrijorată, m-a avertizat:

— Trebuie să pleci îndată! N-o să mai ai prilejul multă vreme de-aici încolo...

M-am ridicat, surprins:

— Unde să plec? am spus, cu gândul la o nouă şi nesfârşită rătăcire prin taiga.

Elkan mi-a făcut semn s-o urmez. Am coborât către un estuar care dădea în mare. Pe mal era acostată o plută, lungă şi îngustă.

— O să ne fie greu, dar putem izbândi. Nu-mi pune întrebări, încearcă doar să-mi dai o mână de ajutor...

Am împins pluta în apă şi curentul ne-a dus iute către gura râului. Oceanul părea liniştit – doar efortul cu care Elkan strunea cârma trăda forţa refluxului.

„Cârma" – o scândură prinsă între doi buşteni – risca oricând să se desprindă. Am pus mâna pe ea, iar ajutorul i-a smuls lui Elkan un oftat gutural de uşurare.

Marea, calmă la început, a început curând să se agite ciudat – valuri care nu înaintau, dar care ridicau pluta pe crestele lor încremenite, purtând-o sacadat pe o traiectorie imprevizibilă. Apoi calmul revenea, dând impresia de nemişcare.

Ţărmul pe care îl părăsiserăm se îndepărtase deja şi lunecarea noastră sincopată nu părea legată de frământarea valurilor care brăzdau suprafaţa apei. Un curent nevăzut, uriaş, ne atrăgea către o îngrămădire de stânci pe care ne-am străduit s-o ocolim prin stânga.

— Insula de Miazăzi, a şoptit Elkan. Aici e-aici!

În preajma insulei, marea s-a despicat, dând la iveală fuioare de flux care se încălecau, fierbeau, se adunau în unde potrivnice. Pluta noastră s-a învârtit de colo-colo, precum o rămurică într-un pârâu, şi deodată a încetinit, într-un răgaz fără noimă, evitând stâncile şi stolurile lor de păsări marine.

În faţa noastră a prins să se ridice în straturi ceea ce la început am crezut că e o cortină deasă de ceaţă – o insulă mai mare şi cu relief mai semeţ.

— Ţine-te bine! a strigat Elkan şi mi-am dat seama că imperativul ei trebuia luat în sens propriu. A înhăţat o frânghie legată de buştenii plutei, m-am grăbit şi eu să mă agăţ de alta.

Curentul se făcuse şi mai puternic. Valurile treceau acum pe

deasupra plutei, biciuindu-ne şi, adesea, se întorceau, de parcă ar fi întâlnit un obstacol în mijlocul hăului oceanic. Vântul a prins să sufle, dar ceea ce ne purta dintr-un loc în altul, încă de la început, era turbarea mareei descendente.

Insula se apropia cu o viteză paralizantă, înainte de ea se întindeau o reţea de colţi stâncoşi pe jumătate cufundaţi în apă şi exploziile înalte ale resacurilor. Drept în faţa noastră înainta un perete de piatră, asemănător prorei lungi și ascuţite a unui pachebot, gata să ne reteze în două pluta care oricum începuse să se destrame.

Ca să evităm șocul, ne-am prăvălit peste scândura cârmei. Pluta s-a ridicat pe un val, a atins stânca şi a fost zvârlită înapoi pe un ţărm cu pietre...

Calmul însorit care domnea aici mi-a părut neverosimil: a fost cea dintâi şi cea mai justă impresie pe care mi-a lăsat-o arhipelagul Şantar. O planetă fără seamăn unde, la doar câţiva metri distanţă, dând cotul după o faleză, se schimbau şi marea, şi cerul, şi anotimpul.

Elkan s-a apucat să-și descarce bagajele pe mal: puşca, uneltele, prelata corturilor...

Uimit de puţinătatea lucrurilor pe care le aveam, am întrebat, fără să-mi pot ascunde nedumerirea:

— Și... ce-o să facem aici?

Răspunsul a venit repede, făcând inutilă orice altă întrebare:

— Aici o să trăim.

VI

„Aici o să trăim.”

Bărbatul s-a întrerupt după aceste cuvinte, s-a ridicat, s-a dus să-şi umple ceainicul şi l-a pus pe foc.

M-am trezit în miezul nopţii în faţa acestui Pavel Garţev a cărui poveste dezvăluise adolescentului care eram adevăruri violente şi tandre, în răspăr cu logica lumii. Această lume care mi se păruse întotdeauna închisă, monolitică, de neînlăturat.

De-acum, exista acel mănunchi de insule, între care una care se numea Belitci, „insula veveriţelor”, cu falezele ei, cu muntele său pitic şi cu torentele ei... Adăpostea două destine aflate în răspăr cu tot ceea ce râvneau oamenii.

Noutatea acestei vieţi era atât de mare, încât l-am întrebat cu stângăcie pe Garţev:

— Şi ce făceaţi... acolo... pe insulă?

Vocea lui, ca un ecou a ceea ce, cândva, el însuşi auzise, a răsunat cu o simplitate meditativă:

— Ce făceam acolo? Trăiam...

Şi-a dat probabil seama că acest cuvânt tocit era văduvit de orice valoare, aşa încât povestea a continuat: cum a început totul în acel arhipelag pustiu, prima iarnă, cea mai aspră, pentru că de-abia se instalaseră în taigaua peninsulară... Furtunile care, încă din noiembrie, încremeneau valurile, ridicând în jurul insulei fortăreţe de gheaţă. Ceţurile care îi izolau, apărându-i în acelaşi timp de atacuri venite dinspre continent. Curenţi marini extrem de puternici, valuri care fărâmau vapoarele şi le aruncau în genunea mării Ohotsk...

Îl ascultam cu fascinaţia pe care ar fi resimţit-o orice băiat de vârsta mea. Marea sudată prin banchiza de coastă, cea care ancora arhipelagul Şantar de litoral, alcătuind un deşert alb pe care animalele sălbatice îl străbăteau ca să ajungă pe insulă. Anotimpul fără zăpadă care începea în luna iunie şi se termina în august. Proviziile pe care

trebuiau să le strângă în răgazul acestor câteva săptămâni calde, ca să poată înfrunta interminabila hibernare. Şi, în larg, navigarea sub ameninţarea ucigaşă a unor „suloi”, aşa cum erau numiţi pe acele meleaguri pereţii de apă de câţiva metri care se ridicau în punctele de întâlnire ale unor curenţi opuşi... Mi-a rămas în minte şi sosirea lângă insula Belitci a balenelor cenuşii, care se adăposteau de harpoane în golfurile sale.

Eram prea tânăr ca să pricep adevăratul înţeles al exilului lor. Garţev strecurase în poveste câteva reflecţii cărora nu le puteam pricepe rostul şi care aveau să-şi păstreze misterul, de pildă un cod care-şi aştepta descifrarea. Deocamdată voia înainte de orice altceva să mă facă să cântăresc stranietatea prezenţei lor în arhipelag.

— Împrejurul insulelor Şantar există o anomalie magnetică. Acul busolei se învârte necontenit şi, prin urmare, nu poate niciodată să indice corect nordul. Cum vrei să ne priceapă oamenii de pe continent?

În dimineaţa celei de-a treia zile de mers, un povârniş lung ne-a călăuzit spre o pădure mai puţin compactă: tocmai urcam pe drumul pe care, cu ani în urmă, Garţev îl străbătuse urmărind-o pe Elkan...

Poteca s-a întrerupt brusc; tocmai atinsesem culmea ce înainta ca un promontoriu. Ce mi-a fost dat să văd nu putea fi cuprins în cuvinte – nesfârşirea aceea împâclită, ceţoasă, lipsită de repere, era ocupată de prea mult vid. Mi s-a înstăpânit în minte numele Mirovia, da, oceanul acela preistoric care împrejmuia singurul continent de-atunci, celebrul Rodinia despre care vorbeau cărţile noastre de geografie...

Vocea lui Garţev m-a trezit din visare.

— Priveşte acolo! În mijloc se află Şantar cea Mare, cea Mică e la stânga. Iar în faţa ei e Belitci, insula noastră...

Nu prea desluşeam conturul insulelor, ci doar nişte linii imprecise care se legănau deasupra mării şi pe care le-ai fi luat drept nişte prelungiri ale norilor. Garţev a scos din buzunar o busolă şi mi-a întins-o. Am încercat să găsesc nordul, dar acul tremura, înţepenea, îşi relua dansul, fără să ţină seamă de vreo constrângere magnetică.

I-am înapoiat instrumentul acela zadarnic şi am rămas şovăielnic, ca şi el, de altfel, pentru că sosise clipa să ne despărţim. Ceea ce mi se părea în egală măsură logic şi incredibil.

Garţev a surâs şi-atunci am văzut cum îi palpită uşor pe gât, în preajma carotidei, semnul unei cicatrici. „Păianjenul”...

— Bine atunci, o să te-ntorci de-a lungul coastei, mi-a spus el pe un ton care se dorea nepăsător. O să-ţi ia mai mult timp, dar măcar nu rişti să te pierzi. În primul rând, nu te îndepărta de litoral. Apoi... să ştii că am încredere în tine. Ştiu că nu vei spune o vorbă nimănui. Hai, baftă...

Mi-a strecurat în mâini un peşte uscat, şi-a pus în spinare calabalâcul şi a plecat. Cum rămăsesem nemişcat, a întors capul, salutându-mă oarecum cazon. Am petrecut câteva clipe unul în faţa celuilalt, căutând o vorbă sau un gest care să poată face această despărţire altfel decât definitivă. În cele din urmă, Garţev a strigat, de parcă distanţa dintre noi s-ar fi făcut şi mai mare:

— Dacă te vei întoarce cândva, aprinde aici trei focuri, da, în formă de triunghi! O să le văd şi o să vin după tine!

Pe drumul de întoarcere, mi-am amintit acest fragment din istorisirea lui: Elkan îl aşteptase timp de zece zile, spunându-şi că îi vor trebui cinci ca să ajungă la cantonament şi încă tot atâtea ca să se întoarcă... „Şi dacă aş fi întârziat câteva ceasuri?” a întrebat-o, mult mai târziu. I-a răspuns hotărât: „Aş fi plecat spre arhipelag fără tine... Aş fi aprins însă seară de seară focurile...”

Viaţa lor în arhipelagul Şantar avea să scrijelească în mintea mea schiţa unui univers care se întregea an după an, precum lenta developare a unei imagini fotografice.

În tinereţe, îmi aminteam mai ales încrengătura de primejdii şi încercări pe care cei doi exilaţi le înduraseră. Urmăririle prin taiga, focurile de armă, izba căutătorului de aur unde veghea un mort... Da, o carte de aventuri, un western. Mai târziu mi s-a părut că descopăr un adevăr mult mai vast şi mai tainic, care mi-a dat prilejul să aflu înţelesul ascuns al acestor cuvinte atât de simple: „Aici vom trăi...”

În primăvara lui ’53, prima lor primăvară pe insulă, când frigul încetase să zgârie plămânii la fiecare inspiraţie, s-au gândit că vor fi din nou vânaţi. Dubla lor evadare nu putea rămâne nepedepsită... Au rânduit nişte ascunzişuri, au construit o corabie ca să se poate refugia, în caz de pericol, pe Şantar cea Mică, împânzită de păduri mai dese.

În iunie, marea a început să scape de gheţuri. În iulie a devenit posibilă navigaţia, aşa încât, zi de zi, se aşteptau să vadă bărcile cu motor apărând în strâmtoarea Lindholm şi năvălind spre Belitci. Nu făceau focul decât la adăpost, stăteau de pază pe rând – ca pe vremea urmăririlor conduse de Luskas, ziceau ei.

Vara se ascundea, zăpada avea să se întoarcă, dar niciun semn nu vestea vreun atac în pregătire. Nu tu elicoptere zburând razant, nu tu ambarcaţiuni pe mare.

— Ai spune că a avut loc războiul nuclear, se gândea Garţev. Şi că n-a supravieţuit nimeni... Sau că s-a petrecut o mare schimbare în ţara asta.

Nu se înşela întru totul.

La sfârşitul lunii august, s-au încumetat să facă o expediţie, au debarcat pe continent şi au ajuns apoi până în satul Tugur. Garţev a rămas în taiga (întotdeauna, un bărbat atrăgea mai mult atenţia, îşi

ziceau ei), Elkan s-a dus să se informeze şi a avut norocul să dea peste o congeneră – o negidală în vârstă, dintr-un clan aşezat pe ţărmurile râului Amgun. Şi-au vorbit în limba lor, aşa că vestea năucitoare, evenimentul ştiut de întreaga planetă, a fost comunicată în dialectul tunguz, cunoscut doar câtorva sute de persoane: murise Stalin!

Din martie încolo, decesul său provocase o undă de şoc, al cărei lanţ de consecinţe avea să se desfăşoare ani de zile. Până una alta, încă din primele zile ale verii, uşile lagărelor fuseseră parţial deschise. Se năpustise afară un val de deţinuţi, grăbiţi să părăsească Siberia. Li se dăduse drumul mai ales puşcăriaşilor de drept comun, care, îmbătaţi de libertate, adesea după douăzeci de ani de ocnă, călcau totul în picioare. Jafuri, violuri, crime – oraşele se baricadau, armata trăgea la grămadă, mitralierele îi secerau pe cei din gloată, care străpungeau baraje, care năvăleau cu mâinile goale împotriva baionetelor, înaintând zi şi noapte către lumina zonelor locuite...

Autorităţile n-aveau vreme să se intereseze de doi fugari aflaţi pe o insulă sălbatică, s-a gândit Elkan.

I-a transmis vestea lui Garţev. Acesta, din locul unde adăsta, observase trecerea unui camion cu soldaţi pe drumul spre Tugur... S-au hotărât să se întoarcă pe nişte drumuri forestiere. În timpul unui popas dinaintea unui vad, au descoperit urmele măcelului. Mai mulţi bărbaţi şi femei zăceau acolo, nişte deţinuţi eliberaţi care fuseseră cu siguranţă mitraliaţi dintr-un elicopter, pentru că pe jos nu era urmă de tub de cartuş.

Uite-aşa, Elkan şi Garţev au pus mâna pe nişte documente de identitate, ale căror fotografii le semănau cât de cât.

De-abia părăsiseră locul, când s-a auzit un huruit de elice şi pe deasupra copacilor a trecut umbra unui aparat de zbor, de parcă pilotul voia să verifice rezultatul execuţiei.

În drumul lor spre ocean, mergeau repede, înţelegându-se fără cuvinte, pentru că n-aveau timp de pierdut... În povestea lui, îmi amintesc că Garţev folosise această expresie: „N-aveam timp de pierdut”. Am crezut că se referea la anumite constrângeri practice: un baraj militar care trebuia evitat, mareea care zădărnicea navigaţia...

Mi-am cernut ani la rând amintirile, înainte să pot descifra în această formulă banală o alegere care privea întreaga lor viaţă şi care mă tulbura prin forţa ei radicală: nu aveau timp de pierdut în lumea de-acolo!

Nu, Garţev – care pe vremuri studiase „legitimitatea violenţei revoluţionare” – nu se plânsese niciodată de cruzimea regimului, nici de absurdităţile războinice ale Istoriei. Mărşăluind alături de Elkan, se gândea la acest joc complex care amesteca elicopterul de deasupra deţinuţilor asasinaţi cu adăpostul numărul nouăsprezece, unde fusese la un pas să se sufoce maimuţărind un război atomic, cu cele două bombe adevărate care iradiaseră milioane de nevinovaţi în Japonia, cu Luskas, căpitanul care-i împuşca în ceafă pe condamnaţi şi care urla în somn retrăind scenele, şi cu „păpuşa” aceea aflată în fiecare din noi, care aţâţa spaimele, poftele, egoismele...

„Şi femeia asta, Elkan, îşi spunea Garţev, pe care am vrut s-o ucid ca să-mi merit rolul în mascarada universală, acolo unde oamenii trăiesc duşmănindu-se.”

Exilul lor nu era atât o consecinţă a fricii de a fi arestaţi şi zvârliţi într-un lagăr, cât a refuzului de a lua parte la aceste jocuri.

În tinereţe, mă întorceam adesea cu gândul la pustnicii din Şantar. Cândva, surghiunul lor mi se păruse de neînţeles, ba chiar înspăimântător. Să te rupi de societate, să te claustrezi între gheţuri, pe o insulă în mijlocul unui ocean dezlănţuit! Să refuzi spectacolul pasionant al vieţii, verva şi rivalităţile ei! Aveam, pe vremea aceea, vârsta când pluralitatea uluieşte, iar varietatea posturilor intoxică. Când schimbarea de rol dă iluzia libertăţii. Când multiplicarea propriei persoane în mii de relaţii este percepută ca o comoară a existenţei.

Aveam impresia că trăiesc tot ceea ce Garțev și Elkan nu vor cunoaşte vreodată.

Apoi, ignorându-mi vanitatea, ecuaţia s-a inversat: fiece zi mă îndepărta și mai mult de şansa de a trăi și de a înțelege ceea ce ei trăiseră şi înţeleseseră.

Nu. Nu era vorba de numărul de „experienţe” – o valoare atât de dragă modernităţii. Nici de o înţelepciune nebuloasă, rod al experienţelor exotice. Traiul lor cotidian, aspru şi simplu, nu aspira către niciun scop exemplar. Aveau nevoie de nişte mică de calitate pentru ferestrele casei şi, când soseau gerurile năprasnice, trebuiau să instaleze „geamurile duble”, traforate din plăci de gheaţă. Când li se isprăveau gloanţele, vânau cu arcul, iar Garţev ajunsese să prefere acest tir insonor. Când era maree joasă, peştii rătăciţi printre stânci puteau fi lesne prinşi, iar toamna, pădurea era plină de fructe. Elkan pregătea „pâinea” casei: pateu de cereale, ciuperci, muguri de conifere...

Îmi amintesc că, vorbind despre această viaţă, Garţev mi-a mărturisit, cu o uimire senină: „N-aş fi crezut în veci că oamenii au nevoie de atât de puţin”.

După dispariţia epocii staliniste, situaţia s-a schimbat. Garţev se ducea de-acum pe continent, la Tugur, unde oamenii îşi închipuiau că

este paznic de vânătoare, ba ajungea chiar şi la Nicolaevsk. Totuşi, se întorcea la Şantar din toate aceste rare călătorii ca „un somnambul care se trezeşte”, spunea el. Iar veştile care le veneau din afară dovedeau că oamenii rămăseseră fideli obiceiurilor: de la războiul din Coreea încoace, fuseseră fabricate suficiente bombe cât să carbonizeze planeta de o sută de ori. Până una-alta, satele, cu locuitori cu tot, erau pârjolite cu napalm, pădurile erau preschimbate în deşert, iar oceanele în depozite de reziduuri. Ziarele cumpărate la Nicolaevsk vorbeau despre războiul din Vietnam, despre poluare, teste nucleare, despre un combinat de celuloză, lângă Baikal, care depăşise planul cincinal, despre populaţia planetei care tindea spre patru miliarde...

Toate aceste rele ale pământului nu excludeau însă un rău mai mărunt, aproape legitim în banalitatea sa umană. Care, de pildă, sălăşluia în acel bărbat aflat la volanul unui autoturism de teren. Într-o dimineaţă, Garţev l-a întâlnit la ieşirea din Tugur. „Lucrez la Ocolul silvic, a declarat respectivul şefuleţ. Îi ştiu pe toţi paznicii de vânătoare, dar pe tine nu te-am văzut până acum!” Şi l-a privit cu aer trufaş, cu ostilitate de inchizitor.

Continuându-şi drumul, Garţev şi-a amintit de Luskas, de Ratinski... Aceeaşi fibră umană, făcută din suspiciune, agresivitate, perfidie. „Stalin a murit. Au trecut douăzeci de ani de-atunci. Şi ăsta, mai marele peste brazi, încă mai caută să scoată din bârlog duşmani ai poporului...”

În ziua aceea, din pricina orei fluxului, Garţev a părăsit continentul pe la scăpătat. Barca lui cu pânză pătrată a făcut faţă hulei, s-a strecurat la adăpostul Insuliţei de Miazăzi, s-a îndreptat spre Belitci. Prin ceaţa care acoperise arhipelagul, a desluşit trei puncte luminoase. Un triunghi de focuri. „Constelaţia cerului nostru”, şi-a zis el, cu o duioşie care nu purta nume în lumea pe care tocmai o părăsise.

În exilul lor, mă fascina mai ales provocarea disperată pe care o lansaseră destinului. Frumoasa nebunie a evadării lor...

Am avut nevoie de ani buni ca să pricep: nu, viaţa noastră, a celorlalţi, era smintită! Desfigurată de o ură nesfârşită şi făcând din violenţă o artă existenţială, împotmolită în minciuni cuvioase şi în realitatea obscenă a războaielor. Îmi amintesc că i-am pomenit cândva despre asta unei prietene americane, pacifistă convinsă. Mi-a replicat pledând pentru nevoia „bombardamentelor umanitare”... Nu mai ştiu dacă, pe-atunci, era vorba despre Belgrad sau despre Bagdad. În mod ciudat, mi-a amintit de subiectul tezei pe care o scrisese pe vremuri Pavel Garţev, da, „legitimitatea violenţei revoluţionare”...

Nu cei doi fugari se rătăciseră într-o evadare sinucigaşă, ci omenirea însăşi.

Presimţirea acestei stări de fapt s-a şters în mine odată cu inevitabila acceptare a regulilor jocului. Puţinele ecouri care-mi mai aminteau de povestea nocturnă a lui Garţev se preschimbau în regrete şi în reproşuri: era posibilă o altă viaţă, Elkan şi Garţev o demonstraseră cu umilele lor mijloace de surghiuniţi, dar nimeni nu avea s-o ştie, iar lumea avea să-şi continue deriva, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de arhipelagul Şantar.

M-am întors în Extremul Orient în august 2003, patruzeci de ani după întâlnirea cu Pavel Garţev. Un ziar rusesc anunţa construirea unei centrale mareomotrice în golful Tugur. Era prin urmare ultimul prilej să revăd trecutul, mai mult sau mai puţin intact.

Aveam slabe speranţe să-i găsesc în viaţă pe exilaţii din insulele Şantar. Clima extremă şi lipsurile nu prea încurajau longevitatea.

Ajuns la Tugur, am observat că satul nu fusese marcat de mişcările politice. Aici, erau traduse printr-o simplă schimbare de firme: adjectivul „sovietic” fusese înlocuit prin „rusesc”. Fierăria,

hogeacul meu de pe vremuri, părea mai veselă şi, zugrăvită cum era, devenise garaj pentru maşini 4x4. Cel mai important, nu se vedeau urmele devastatoare ale niciunui şantier.

Un soare palid, nesfârşitul întinderii marine şi, în spate, eterna aşteptare a taigalei. Timpul suprimat.

Saşa, de douăzeci şi şapte de ani, de la care am închiriat o cameră, trăieşte într-o izbă mare, în afara satului, împreună cu soţia şi cei doi fii ai lor. Mi-am zis că nevastă-sa, de origine nivkh – una dintre populaţiile autohtone – seamănă probabil cu Elkan: un chip frumos cu trăsături fine, ochi migdalaţi, pomeţii tăbăciţi de soare şi de vânt. În mod limpede, soţul are origini amestecate. Înalt – trăsătură neobişnuită pentru băştinaşi –, ochi înguşti şi foarte negri, o aparenţă mongoloidă şi, prin contrast, părul deschis la culoare, roşcat.

Simţindu-se privit, mă lămureşte, fiind în egală măsură stânjenit că-şi comentează aspectul şi mândru că mă iniţiază în tainele locului

— Pe-aici sunt oameni cu sânge scandinav. Eu, bunăoară...

— Scandinav?

Gândindu-mă la cei unsprezece mii de kilometri dintre Suedia şi Extremul Orient, scrutez fizionomia gazdei mele: siberianul ăsta să fie un urmaş al vikingilor?

A zâmbit, încântat că mă poate impresiona.

— Aţi auzit de Lindholm? Navigatorul Otto Lindholm. Un finlandez care a explorat coastele de pe-aici şi care s-a stabilit până la urmă la Vladivostok. Marinarii lui l-au urmat şi s-au căsătorit cu femei de pe la noi. Lindholm era celebru înainte de Revoluţie, a ajutat mult flota rusească, iar ţarul Nicolae al II-lea îl considera prietenul său. De altfel, strâmtoarea dintre continent şi arhipelagul Şantar îi poartă numele...

Saşa continuă să-mi povestească despre curiozităţile istoriei locale, dar eu nu mă gândesc decât la ceva fundamental: ar putea să mă conducă până pe insula Belitci? Ştie cumva dacă Elkan şi Garţev mai sunt pe-acolo?

Cum tocmai a evocat arhipelagul, reiau subiectul, cam în pripă:

— Ar fi oare... posibil să traversăm strâmtoarea asta? Ca să ajungem... nu ştiu... pe Belitci, de pildă?

Şi după patruzeci de ani, simt în mine teama că aş putea trăda secretul exilaţilor.

Saşa îşi întoarce privirea şi se adresează copiilor, care desfăşoară pe podea o frânghie încolăcită în jurul unei ancore:

— Hai, băieţi, isprăviţi mâine. Acum e vremea să mergeţi la culcare.

Soţia lui se ridică, îşi împinge odraslele spre ieşire şi părăseşte odaia. Prin urmare, subiectul se cuvine discutat doar între bărbaţi.

— Pe apă, Şantar cea Mare se află la mai bine de o sută de kilometri. E ceva de mers... De cum ieşi din golful Tugur, curenţii te duc mai repede decât un remorcher. Şantar cea Mică e mai aproape, dar între ea şi Belitci se află un culoar foarte primejdios, unde rişti să-ţi laşi pielea. Ca să nu mai vorbesc de stânci, sunt o puzderie la suprafaţă – nici n-apuci să-ţi aprinzi o ţigară, că te şi trezeşti cu coca sfărâmată! Pe urmă, ca să te întorci pe continent, slabe speranţe! Nu există reţea pentru telefoane mobile. Aşa că, înaintea echipelor de salvare, o să ajungă urşii...

Mi se pare inadmisibil să plec din Tugur fără să fi văzut insulele Şantar. Poate că refuzul lui Saşa fusese doar un mod de a-şi negocia retribuţia. O iau pe ocolite, de teamă să nu-l rănesc:

— Ascultă... Înţeleg că nu-i uşor să găseşti benzină pe-aici... Achit eu totul. Şi dacă-i nevoie de-un bacşiş pentru şeful administraţiei, se rezolvă...

Se îndreaptă în scaun, posomorât. Încurcasem probabil borcanele: o călătorie spre Şantar n-avea legătură cu condiţiile materiale.

Vocea i se înstrăinează şi cred, preţ de o clipă, că o să reteze discuţia cu un „noapte bună!”

— Arhipelagul nu e o destinaţie ca toate celelalte... Trebuie calculate mareele, iar vântul de nord-vest e-un blestem, vine dinspre munţii Iakuţiei...

Îmi reprim orice comentariu, ca să nu-i forţez mâna.

— Bine, dar... la urma urmei de ce vreţi să mergeţi în insule? întreabă el cu o ciudată gâtuire a vocii.

Să-i povestesc că sunt etnolog şi pasionat de populaţiile autohtone din Extremul Orient, în special de negidali? O astfel de minciună, ştiu prea bine, mi-ar condamna proiectul. Cu atât mai mult cu cât bejenia lui Garţev şi a lui Elkan n-avea nimic de-a face cu exotismul folcloric al şamanilor şi cu sărbătorile Ursului... Mă hotărăsc să-i spun adevărul.

— Uite... I-am cunoscut pe cei doi care locuiau pe insula Belitci...

Vorbele lui Saşa au răsunat ca un ecou:

— Şi eu i-am cunoscut...

Dându-mi seama că nu o văzusem vreodată pe Elkan, mă corectez şi îi destăinui întâlnirea mea din taiga cu Garţev şi conversaţia noastră nocturnă...

Constat că, pentru un tânăr, întâmplările astea îndepărtate sunt deja o legendă. Dar şi un zălog de încredere, o spovedanie între iniţiaţi.

Mânaţi de aceste amintiri comune, mergem afară, spre mare, de parcă trecutul ar fi trebuit neapărat să se întrupeze în această seară de august. Lumina decupează, spre apus, umbra munţilor, crenelurile violet ale taigalei. Saşa pare să-şi caute cuvintele, ceea ce mă face să cred că nu a avut până acum prilejul să depene această poveste.

— Când s-a dezmembrat URSS-ul, aveam paisprezece ani şi trăiam la Nicolaevsk. Balamucul a fost mai mare acolo decât la Moscova. S-au închis toate întreprinderile. Se trăia din bişniţă, fiecare în cotlonul lui. Oamenii beau şi se sinucideau de disperare. Câtva timp, părinţii mei au rezistat, apoi au făcut precum ceilalţi: alcool, mici gheşefturi ca să-şi ia o sticlă în plus. Într-o dimineaţă, au fost găsiţi morţi de frig într-o staţie de autobuz. Trăiam deja pe stradă, într-o gaşcă care vindea droguri. Încercasem prafurile încă de-atunci şi n-aş fi putut să fac rost dacă, într-o zi... De fapt, am pus ochii într-un magazin pe un tip care părea vânător de samuri sau căutător de aur. I-am umflat rucsacul, am fugit şi, nu ştiu cum, dintr-odată, m-am trezit că nu e în spatele meu, ci chiar în faţă. Şmecherie de vânător. M-a înşfăcat de guler şi mi-a spus cu mult calm: „Ori vii cu mine, ori te ucid”. Nu prea aveam de ales şi, oricum, nu era mare diferenţă între dormitul în taiga şi cel într-o pivniţă igrasioasă, aşa cum făceam de câteva săptămâni... Ne-am dus cu elicopterul la Tugur, am mers trei zile prin pădure şi, în sfârşit, am traversat cu barca până pe insula Belitci... Am stat acolo nouă luni. Seară de seară, Garţev îmi preda lecţii la toate materiile de la care chiulisem la şcoală. Elkan m-a învăţat să cunosc taigaua, de care mă ferisem mereu, ca orice orăşean. La începutul verii următoare, Garţev m-a adus înapoi la Nicolaevsk şi m-a băgat într-un internat unde, datorită lecţiilor lui, am putut să sar un an. Mai târziu, la universitatea din Khabarovsk, aveam impresia că nu pot învăţa nimic mai mult decât ceea ce-mi dezvăluise arhipelagul. Am părăsit facultatea şi m-am stabilit aici, la Tugur – tocmai aveau nevoie

de un paznic de vânătoare. Câte o dată sau de două ori, în fiecare vară, mă duceam în Şantar. Uneori, Garţev şi Elkan veneau să-şi petreacă o noapte pe la noi, atunci când vremea rea îi bloca pe continent. Simţeam însă că adevărata lor viaţă era acolo...

Tace. Nu se mai aude decât foşnetul valurilor care, pieziş, netezesc nisipul, şi chemările scurte aruncate de păsări între cel de pe urmă licăr al oceanului şi întunericul care stăpânea taigaua. Desigur, vreau să-l întreb dacă perechea mai trăieşte încă în Şantar, dar tăcerea lui e prea încărcată de vorbe nerostite. Prefer să mă întorc la trecut.

— Le era greu să supravieţuiască acolo, nu-i aşa?

Cu un zâmbet neaşteptat, Saşa şi-a reluat povestea:

— Pe Belitci se află un deal mai înalt de patru sute de metri. Garţev montase acolo o elice, un generator şi, cum insulele nu duceau niciodată lipsă de vânt, obţineau nişte curent electric, cât să aprindă două becuri. Mulţumită acelei morişti, puteam citi seara...

Începe să vorbească mai iute – zorit, ai fi zis, să amintească toate amănuntele, înainte să se șteargă. Parâmele, foarte trainice, pe care Elkan le confecţiona din taluri lungi de alge împletite şi uscate... Casa lor de lemn, cu „dublă carcasă”, cum spunea Garţev, pentru că, în loc să-şi fi abandonat primul refugiu, l-au înconjurat cu galerii acoperite, inserându-l într-o casă mai amplă, iar noua locuinţă îmbucată devenea astfel invulnerabilă la cele mai cumplite furtuni de zăpadă... Foca aceea tânără pe care o salvaseră de sub colţii lupilor... Şi balenele cenușii care veneau să şuiere la câţiva paşi de golful lor. Căţărată pe o stâncă, Elkan le imita respiraţia şi, în nopţile de vară, mângâia spinările puilor de balenă adormiţi...

Saşa istoriseşte haotic, amestecând întâmplări reale şi visate, ceea ce mă face să bănuiesc că exaltarea lui de povestitor încearcă de fapt să întârzie veştile despre soarta exilaţilor.

Dintr-odată, vorba i se poticneşte, de parcă ar fi întâlnit un obstacol: cum să exprime misterul vieţii lor?

Necăjit, păşeşte pe ţărm, de parcă vrea să se apropie de arhipelagul rătăcit în spatele orizontului oceanic.

— Finalul acestei poveşti e simplu. Lor, care supravieţuiseră persecuţiilor staliniste, nu le trecuse o clipă prin gând că răul cel mare de-abia acum avea să vină, în epoca noastră liberală. Cu doi ani în urmă, o companie ruso-chineză şi-a propus să iniţieze nişte croaziere pe marea Ohotsk, de genul „Hai, distraţi-vă privind vulcanii din

Kamceatka şi oraşul Magadan, fosta capitală a gulagului sovietic”. Prevăzuseră şi o escală în Şantar. Organizatorilor nu le trebuiau doi bătrânei care se cramponau de insula lor. Au încercat să-i alunge, propunându-le ceva bani. Răspunsul a fost limpede: nici vorbă de gloate de turişti pe aceste meleaguri vulnerabile. După vreo săptămână, a descins acolo o ceată de musculoşi, a avut loc un schimb de focuri, în clipa aceea mă aflam la Nicolaevsk. Am sărit în barcă şi m-am repezit spre arhipelag...

Trage adânc aer în piept, îşi drege glasul, dar o coardă vocală scoate doar un sunet dogit.

— Casa le fusese incendiată, cei trei câini ai lor – împuşcaţi. N-am reuşit să dau de barca lui Garţev. Nici de trupurile lor. Fuseseră aruncate în mare sau îngropate în taiga? Habar n-am... Însă...

Tuşeşte, vrând să-şi ascundă mâhnirea.

— Însă ştiam că Garţev şi Elkan, în ciuda vârstei, nu era nişte oameni care să se dea bătuţi. Mi s-a povestit că ticăloşii ăia care-i atacaseră au ajuns până la urmă la dispensarul din Tugur, ca să-şi oblojească rănile pricinuite de săgeţi. Nu, cei doi nu s-ar fi lăsat ucişi fără să se împotrivească... În plus, Garţev mai avea o barcă, ascunsă într-un golf, la câţiva kilometri de casă. M-am dus după ea...

Vocea lui urcă emoţionată, dar începe să tremure.

— Barca nu mai era colo! Da, scăpaseră, sunt convins... Unde-ar fi putut să se ducă? Erau nenumărate posibilităţi. În primul rând, tot în arhipelag. Are cel puţin cincisprezece insule. E-adevărat că, în acest caz, s-ar fi arătat până acum. Ar fi venit la mine, în Tugur. E, prin urmare, mai probabil să fi părăsit arhipelagul. Au navigat de-a lungul coastei, întâi către vest, apoi urcând spre nord. Sunt pe-acolo o groază de locuri complet neumblate. Ori poate, împinşi de vântul sudic, au ajuns pe insula Sfântului Iona...

Şi-a luat un răgaz, s-a aşezat pe un trunchi de copac aruncat pe ţărm, cu fruntea plecată, conştient desigur de fragilitatea tuturor acestor soluţii de salvare... Insula Sfântului Iona... Un bloc de stânci în mijlocul mării îngheţate – până şi unui vapor puternic şi bine echipat i-ar trebui săptămâni în şir ca să-l repereze. Acul în carul cu fân.

Saşa ştie prea bine că aşa stau lucrurile, dar vrea să păstreze o rază de speranţă. E mai mult decât simpla dorinţă de a nu-i părăsi în uitare şi moarte pe cei doi surghiuniţi. Mai degrabă un vis care-l ajută să trăiască: lumina palidă a unei dimineţi, vela pătrată, două siluete

într-o barcă, apropierea înceată a unei linii de coastă.

S-a lăsat noaptea. Deasupra munţilor pare să pâlpâie o constelaţie, ce mă duce cu gândul la focurile rânduite triunghiular, în semn de recunoştinţă...

Saşa se ridică, roteşte capul spre dreapta, spre stânga, priveşte bolta. Vocea îi e nesigură, de parcă i-ar fi teamă că nu își poate îndeplini promisiunea:

— Putem pleca mâine. Cât se poate de devreme. Către orele trei și jumătate. Măcar să vedeţi Belitci. Insula lor...

Rămân treaz, cu memoria străbătută de imagini din ce în ce mai clare. Un pescar căruia Garţev şi Elkan îi dau ajutor. Îl îngrijesc, îl duc înapoi pe continent, întrebându-se dacă nu avea să-i denunţe. Naufragiatul păstrează secretul, iar ei nu sunt siguri dacă e vorba despre sfârşitul unei epoci de delaţiuni silite ori pur şi simplu despre cinstea unui om... Trei ani mai târziu, în timpul unei ierni neînchipuit de aspre, omul se întoarce la ei, după un drum cu schiurile de vreo sută de kilometri: „Am vrut doar să văd dacă duceţi lipsă de ceva...”

Într-o zi, o furtună de zăpadă le smulge acoperişul, se refugiază în „casa interioară”, străvechea inimă a locuinţei...

Aici, în acest bârlog, vorbesc despre trecut. Nu ca să-şi învie reproşurile faţă de prigonitorii lor, ci doar ca să se mire în faţa mulţimii de potriviri pe care le ticluieşte viaţa. În 1952, în mijlocul războiului din Coreea, rezervistul Garţev ajunge într-un cantonament unde soldaţii sunt instruiţi să facă faţă unui război nuclear. Din pricina acestor manevre, populaţia locală de negidali a fost strămutată, alungată de pe pământurile ei... Oamenii sunt resemnaţi, acceptă să intre într-un colhoz. O tânără, Elkan, se împotriveşte, se răscoală, aşa că e trimisă într-un lagăr. În timpul transferului, evadează şi, la vreme de noapte, străbătând zona cantonamentului, aude nişte strigăte – care veneau „de sub mine”, aşa cum avea să-i povestească mai târziu lui Garţev. Vede o gaură în pământ şi, fără să ştie că-i o gură aerisire, dă la o parte bulgării de ţărână care o astupaseră. Adăpostul numărul nouăsprezece...

Îşi amintesc de el zâmbind. Furtuna zgâlţâie uşa, geamurile de mică zăngăne sub rafalele de omăt. Câinii dorm în preajma focului. În ceainic fierbe licoarea lor de ierburi şi muguri. În liniştea nopţii, când se domoleşte vântul, se aud trosnete – trunchiurile copacilor pocnesc sub presiunea sevei îngheţate. „Prin urmare, îşi spune Garţev, e fără un sfert sau fără zece...” Strânge, prin întuneric, mâna lui Elkan, care

doarme, cu pletele lungi și negre strălucind în lumina lunii. „Aici o să trăim”, își amintește el. Şi își dă seama că aici, în Şantar, a înţeles cu adevărat sensul acestui cuvânt...

Şi-apoi, există stânca aceea pe un colţ al insulei. Primăvara, când suflă vântul dinspre nord-vest, oceanul se dezlănţuie în zona acelui promontoriu, spuma valurilor îngheaţă în aer şi arde faţa celui care se încumetă să navigheze în acel infern de sloiuri. Ocolind promontoriul, pătrunzi într-un golf apărat de faleze înalte. Soare, calm, o mare ca oglinda, e aproape cald, ai zice că-i vară. Elkan vine adesea aici să-l aştepte pe Garţev, când se întoarce de pe continent... Locul cu pricina pare să ignore crivăţul dar şi cruzimea lumii. Ori timpul însuşi.

Dintr-odată, ca o revanşă a realităţii, aud vorbele lui Saşa: sihaştrii din Şantar au fost ucişi. Sau – slabă speranţă – au izbutit să fugă cu o ambarcaţiune de cinci metri lungime pe o mare care, an de an, înghite zeci de vapoare. Chiar dacă această ultimă evadare ar fi reușit, ce ironie! Scapă întorcându-se spre pământurile unde se ridicau, pe vremuri, turnurile de veghe ale lagărelor...

Saşa mă trezeşte către orele trei ale dimineţii. Întunericul din spatele ferestrelor e compact, ca tăciunele, ca și cum taigaua ar fi încercuit, între timp, casa. În timp ce beau un ceai tare și foarte dulce, îmi închipui călătoria noastră prin această noapte îndoliată, ca o ceremonie funebră de adio.

La începutul cursei, această impresie nu-mi dă pace. Vasul înaintează în zgomotul monoton al celor două motoare exterioare, Saşa tace cu privirea fixată pe linia întunecată a coastei care, în dreapta noastră, se întinde imobilă şi mohorâtă. Încerc să străpung întunericul, să deosebesc reperele care ne călăuzesc, dar tenebrele litoralului ascund hotarul dintre apă, ţărm şi, în depărtare, păduri şi munţi. Înainte de plecare, am cercetat harta: satul nostru se află în adâncul unui golf, de fapt al unui vast fiord, din care va trebui să ieşim urcând de-a lungul coastei preţ de vreo cincizeci de kilometri. Garţev şi Elkan acopereau această distanţă pe jos, prin pădure, până în punctul cel mai avântat, care forma o peninsulă. După trei zile de mers prin taiga, nu le mai rămânea decât să traverseze strâmtoarea Lindholm, cu o lăţime de doar şase sau şapte kilometri.

— Dormiţi oleacă, mă sfătuieşte Saşa, mai avem două ore bune până să se lumineze niţel. După ce părăsim golful, n-o să mai avem

prilejul să ne odihnim.

Mă lungesc pe o banchetă îngustă, în faţa locului său de pilotaj. Cabina e înghesuită, cu tavan jos şi nu văd nimic care să semene cu un aparat de emisie-recepţie... Somnul mă cuprinde ca o mângâiere pe capul unui copil: să nu-mi mai fac griji pentru nimic, să nu mă mai gândesc la primejdii, să mă cufund în vibraţia liniştitoare a mecanicii. Ştiu că avem o viteză de circa treizeci de kilometri pe oră, încerc să calculez durata călătoriei, mă încurc, aţipesc.

Izbitura mi se transmite în tot trupul. Vasul îşi schimbă traiectoria, descriind o eschivă circulară menită să amortizeze următorul val. Mă ridic în capul oaselor, cu fruntea lipită de geamul cabinei. Îndărătul jerbelor de stropi se dezvăluie o luminescenţă surie, în care reliefurile, nuanţele şi distanţele nu se deosebesc. Cerul şi oceanul împreunate în acelaşi cenuşiu de cositor. O foiţă de algă, lipită de geam, se zbate, zvâcneşte şi, până la urmă, îşi ia zborul, dusă de o rafală...

— Am ieşit din golful Tugur, îmi strigă Saşa printre trepidaţiile motorului. Acum e-acum!

De parcă i-ar fi înţeles vorbele, un val loveşte din faţă, vasul plonjează, o trombă se prăvăleşte pe spatele cabinei, în partea deschisă, lăsând să pătrundă un şuvoi pe sub uşă.

— Trebuie să scoatem apa!

Saşa împinge cu piciorul spre mine o găleată de plastic. Deschid unul dintre batanţii uşii şi, instinctiv, mă dau înapoi, încercând să găsesc un sprijin cu mâna rămasă liberă.

Privind dinăuntru, totul se contopea în aceeaşi fluiditate lividă. Afară, această monotonie se sparge – marea se zburleşte, explodează, e brăzdată de creste de spumă, se umflă într-o rapidă dospire a maselor de apă care-şi arată măruntaiele verzui, mă biciuieşte cu sare, împingând vasul într-o lunecare piezişă, care îl izbeşte de un val în rostogolire. Deasupra noianului, cerul îşi păstrează seninătatea nepăsătoare, de culoarea oţelului de la un cap la altul: o oglindă mată care reflectă un fir de praf – vasul nostru – pierdut în mijlocul genunii. Încă nu s-a ridicat soarele, iar această limpezime fără nuanţe pare a unei planete necunoscute, acoperite în întregime de un ocean primordial...

Reuşesc să mai arunc din apa care se revarsă fără încetare în

spatele cabinei. Vântul umed mă orbeşte, alunec, mă încovoiez, car din puhoiul care mătură vasul de la un cap la altul. Un val mai ţeapăn ridică pupa – elicele motoarelor, rămase în aer, se ambalează zbârnâind isteric. Mă las pe vine ca să nu cad şi, chiar în clipa aceea, Saşa, deschizând uşa, urlă spre mine:

— Înăuntru, repede! Vine un „suloi”!

În cabină, din pricina scăderii bruşte a vitezei, mă poticnesc şi cad pe o banchetă. Îndărătul uşii, cu un batant rămas înţepenit, văd un perete lichid cum se ridică la babord, foarte aproape de vas. Un val de patru metri care pare încremenit, precum un ecran de-a lungul căruia lunecăm, în luptă cu un curent invizibil. Zidul e aproape transparent şi adâncul lui de jad e străluminat de răsăritul soarelui – pentru o clipă văd chiar fulgerul argintiu al unui peşte...

Saşa roteşte volanul spre dreapta, vasul se înclină, o cascadă năprasnică se sparge în partea din spate. Nu mai înaintăm, ne învârtim în loc pe o mare care fierbe. „Suloi!”, strigă din nou Saşa, dar îi surprind în ton mai puţină îngrijorare decât înainte. Acum manevrează stând în picioare, scoţându-şi capul prin trapa pe care a deschis-o în acoperiş. Pletele lui roşcate de „scandinav” fâlfâie în aerul sărat.

Vântul începe să slăbească. Mă strecor afară şi nu mai recunosc marea. E despărţită în două de un hotar: învolburată şi întunecată în zare, liniştită precum oglinda unui eleşteu aici unde ne aflăm. Întorc faţa spre proră şi, năucit, neîncrezător, încerc să cuprind totul dintr-o singură privire. Deasupra noastră se află o faleză de jasp arămiu, precum o navă. Păsările îi vrâstează suprafaţa cu albeaţa aripilor. Insula e în faţa noastră, i se zăresc limpede pădurea, munţii şi salba de stânci ce abia îşi scot colţii din apă. Colţi pe care Saşa reuşeşte să-i ocolească, scăzând şi mai mult viteza.

Debarcăm într-un golf, tragem vasul între două stânci şi, împleticindu-ne, facem primii paşi pe ţărmul insulei Belitci.

— Poftim... Ăsta-i tărâmul lor...

Saşa abia şopteşte, de parcă i-ar fi teamă să nu rănească peisajul cu vorbele lui.

Aş vrea să alerg de-a lungul ţărmului, să dau înconjurul insulei, să străbat pădurea, da, să văd totul, să împărtăşesc din toate! Saşa îmi ghiceşte nerăbdarea, faţa i se crispează şi, întorcându-se spre nord, arată cu degetul spre un orizont noros, tulbure.

— Cu vântul ăsta de-acum, într-un ceas suntem ciuciulete...

Mă lasă la poalele stâncilor şi se duce spre vas. Una dintre elice şi-a rupt palele într-o stâncă, trebuie înlocuită.

Vântul abia se simte sub faleză, iar piatra ei s-a încins de la soare. Mă lipesc cu spatele de suprafaţa ei ciobită, nu mai am niciun chef să plec de-aici şi să cercetez împrejurimile. Simt că intimitatea celor doi exilaţi trebuie să rămână cu orice chip neştirbită. Mai ales după moartea lor. Sau după plecare? Mă gândesc la casa incendiată, la vestigiile unei vieţi care vor alimenta în curând curiozitatea şi bliţurile turiştilor.

Elkan şi Garţev... Ce-o să rămână cu adevărat din prezenţa lor sub acest cer, pe această insulă lungă de doisprezece kilometri, pierdută într-un ocean când turbat, când încremenit de gheaţă. Saşa mi-a vorbit despre bârnele făcute scrum ale locuinţei lor, despre bărcile dispărute, despre împrăştierea obiectelor de trai...

Prin urmare, nimic din toate astea? Chiar nimic? Nicio urmă?

Încerc să îmi închipui dragostea lor, tandreţea dintre ei. Ştiu însă prea bine că această reconstrucţie sentimentală nu va desluşi în veci esenţa legăturii lor. În cel mai bun caz, ar putea să ne domolească tristeţea. A mea, a lui Saşa...

Închid ochii în faţa luminii răsfrânte de apă. Marea leagănă uşor pietricelele ţărmului... Elkan aştepta aici ivirea velei pătrate. Când ajungea la extremitatea continentului, Garţev aprindea trei focuri şi, dacă marea era prea agitată, triunghiul vestea, preţ de mai multe zile, apropiata lui întoarcere. Soarele se arăta din nou, oceanul se linştea şi Elkan venea în acest golf apărat de faleză. Urmărea prin aerul împâclit linia velei şi, atunci când barca trăgea la ţărm, înţelegeau amândoi că acea clipă luminată de jasp arămiu era chiar sensul vieţii lor. Al acestei alte vieţi.

Începe să plouă, mai repede decât prevestise Saşa. O ploaie deasă, monotonă, a cărei cortină argintie potoleşte vântul şi hula. Plecăm de îndată, de teamă să nu ne prindă noaptea. Saşa stă în picioare, cu fruntea iţită prin trapa cabinei, cu mâinile aproape nemişcate pe volan. Împietrit cum e, seamănă într-adevăr cu unul dintre strămoşii săi vikingi rătăciţi prin aceste mări ale Extremului Orient, mai îndepărtate decât Groenlanda sau decât America... Mă instalez în spate, ca să pot privi insulele care dispar încet în şiroirea

mohorâtă a ploii.

Şi nu-mi dau seama că, în loc să pătrundă în golful Tugur, Saşa o cârmeşte spre stânga, către vârful peninsulei.

Coborâm pe ţărm şi, fără să ne vorbim, adunăm nişte vreascuri şi aprindem trei focuri în faţa insulei Belitci.

Singura scrisoare care mi-a sosit din Tugur avea doar câteva rânduri, Saşa îmi scria că un pescar care dăduse ocol arhipelagului înaintea venirii gheţurilor zărise o barcă cu pânze pătrate înspre coasta de nord a capului Lindholm.

Citind vorbele acestea, atât de greu de crezut şi de pline de speranţă, mi-am zis că apariţia acelei bărci în brumele luminoase ale insulei Şantar e fără îndoială cea mai frumoasă urmă pe care o dragoste e în stare s-o lase printre muritori.